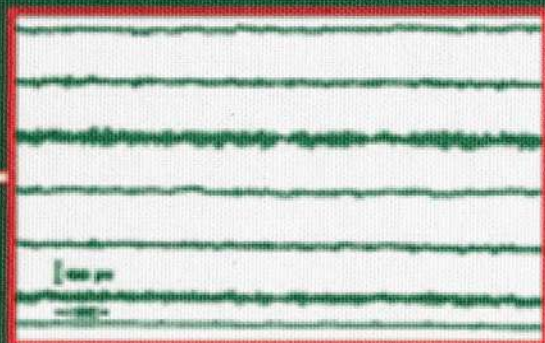

İSLAM DÜŞÜNÇESİNİ DOĞRU ANLAMA

Erdem ÖZTEKİN

İSLÂM DÜŞÜNCESİNİ DOĞRU ANLAMA

Takdim

Prof. Dr. Ali ÖZEK

Önsöz

Ahmet Zeki YEMÂNÎ

Yazan

Dr. Hassan HATHOUT

READING THE MUSLIM MIND

Hassan Hathout

WITH A FOREWORD BY

Ahmad Zaki Yamani

Kitabın İngilizce Adı:
Reading The Muslim Mind

Kitabın Türkçe Adı:
İslam Düşüncesini Doğru Anlama

Erdem ÖZTEKİN

Dizgi ve Tashih:
Seyit Ali TÜZ

Sayfa Tertibi:
Dr. İsmail KURT

Baskı ve Cilt:
Ritim Matbaası
0(212) 438 53 89

Ocak 2018 - İstanbul
10.000 adet basılmıştır

HEDİYEDİR. SATILAMAZ

İÇİNDEKİLER

Ali ÖZEK'in Takdimi.....	7
Ahmet Zeki YAMANÎ'nin Önsözü.....	9
Hassan HATHOUT'un Önsözü	27
ALLAH (Celle celâluhû)	29
İslâm Akidesi	33
Hayır ve Şerri Ayırt Etme	34
Seçme Özgürlüğü	34
Sorumluluk	34
İslâmiyet ve Diğerleri.....	38
Kendilerine Kitap İndirilenler (Yahudiler ve Nasranîler).....	40
Dogmatik Farklılıklar	42
Yahudiler	44
Hıristiyanlar	50
Şeriatın Kaynakları.....	68
Şeriatın Hedefleri	70
1. Hayatın Korunması ve İdamesi	70
2. Aklın Korunması	71
Dinî Hürriyet	72
3. Özel Mülkiyetin Korunması	73
4. Neslin Korunması.....	73
Din ve Devlet.....	74
Demokrasi	80
Dinin İçeriği: İslâm'ın Beş Temel Esası	88
Şehadet Etmek.....	89
Namaz.....	90
Zekât.....	92
Ramazan ve Oruç.....	93

Hac	94
İslâm Ahlâkı.....	98
Kur'ân'dan Bir Nebze	99
Hz. Peygamber Buyuruyor	105
Hayatî Meseleler	109
Yeni Dünya Düzeni	110
İnsan Üzerindeki Otorite	114
Mülkiyet	115
İnsan Eşitliği	116
Kendine Hâkim Olma Gereği	118
Harp ve Sulh	119
Çevre	122
Artan Dünya Nüfusu ile İlgili Meseleler	123
Cihat	126
Aile	128
Biomedikal Etik.....	137
Emzirme	138
Kürtaj.....	139
Kısırlaştırma.....	141
Kısırlığın Tedavisi	142
Tüp Bebek.....	142
Organ Bağışı ve Nakli	143
Sinir Dokusu Nakli	144
Ölümün Tanımı	145
Otanazi	146
İnsan Hayatı.....	146
Klinik Durumlar.....	151
Genetik Mühendisliği.....	153
Son Söz	156
DİZİN	158

TAKDİM

Prof. Dr. Ali ÖZEK

İslâm Düşüncesini Doğru Anlama

Bu kitabın yazarı Mısır'lı Hassan Hathout 1924 yılında doğmuş, 2009 yılında vefat etmiştir. Kendisi tıp doktoru olup uzun süre Amerika'da çalışmış ve İslâm'ı tebliğ etmiştir.

Bu eseri, İngilizcesinden okuduktan sonra çok faydalı İslâmî bilgiler ihtiva ettiğini gördüm ve İngilizceyi iyi bilen Erdem Öztekin Bey'e kitabı Türkçeye çevirmesi için ricada bulundum. O da kabul etti ve Türkçeye çevirdi.

Kitapta ele alınan konular şöyledir:

Birinci bölüm, Allah inancı ve nasıl olması gerektiği hakkındadır.

İkinci bölüm, İslâm mezhepleriyle ilgili önemli bilgiler var.

Üçüncü bölüm, İslâm ve diğer dinler hakkındadır.

Dördüncü bölüm, İslâm'ın anatomisi (Yapısı) hakkındadır.

Bu kısım oldukça önemli. Zira Hassan Hathout Bey, tabip olduğu için ANATOMİ kelimesini kullanıyor. Anlamı, İslâm'ın yapısı, dayanağı, ana temelleri demektir.

Beşinci bölüm, yaşayan İslâm hakkındadır.

Bu kitabın özelliği, Müslümanlar arasında sıkça tartışılan pek çok konuyu tıbbî yönden araştırıp yazmasıdır. Ayrıca kitaba 20 sahife kadar bir giriş yazan Suûdî Arabistan eski petrol bakanı Zeki Yamânî'nin ortaya koyduğu görüşler de oldukça önemlidir.

Zira Zeki Yemânî'nin, Vehhabî bir devletin bakanı olarak ortaya koyduğu görüşler, bana göre oldukça önemlidir.

Buraya kadar anlatmaya çalıştığım gerekçelere dayanarak bu kitabın tercümesinin gençlere ücretsiz dağıtılmasının faydalı olacağına kanaat getirdim.

Bu konuda değerli dostum Sayın Bâ Salim Bey'e desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Ayrıca müellife Allah'dan rahmet, mütercime de teşekkür ederim.

ÖNSÖZ

Ahmet Zeki YEMÂNÎ♦

Dünyada mevcut büyük dinler arasında İslâm, adını bir kişi veya kabileden almaması bakımından apayrı bir konuma sahiptir. Mesela; Yahudilik=Judaism adını “Judea”dan, Hıristiyanlık=Christianity “christ”dan, Budizm=Buddhism “Budda”dan almışlardır. İslâmiyet ise adını Hz. Muhammed (s.a.v.)’den almamıştır.

Bazı oryantalistlerin Muhammedanizm, Muhammadan gibi terimleri kullanma eğilimlerine rağmen Müslümanlar gerek inançları yönünden gerekse kendileri için bu gibi sözcükleri asla kabullenmişlerdir.

İslâm kelimesi adını iki kaynaktan almaktadır:

“Teslim=Allah’a tam teslimiyet” ve “Selâm=Barış”.

♦ Şeyh A. Zeki Yamânî, Suudî Krallığı’nın eski petrol ve maden kaynakları bakanlarından birisidir. Aynı zamanda bir İslâm âlimidir. 1962 yılında OPEC’in başkanlığına getirilmiş, 1986 yılına kadar bu görevini sürdürmüştür. Her yıl Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde İslâm Şeriatı konusunda verilen derslere bizzat katılmıştır. Suudî Matbaası tarafından 1970 yılında basılan “*Sonsuza Kadar Sürecek Şeriat*” adlı kitabı ve sayısız makale ve konferansları ile İslâm konusundaki gerçekleri aydınlatmada son derece başarılı olmuştur. Londra merkezli “Küresel Enerji Etüdlere Merkezi” adlı çok tanınmış bir kurumun ve aynı zamanda “*Al-Furkan*” adlı eski İslâm el yazmalarının korunması, kayıt altına alınması ve neşrolunması faaliyetlerini yürüten “İslâm Mirası Koruma Vakfı”nın kurucusu olmuş, yönetim kurulu başkanlığını yapmıştır.

İslâmiyet özünde insanla yaratıcısı ve insanların kendi aralarındaki ilişkileri düzenleyen tam ve bütünleşmiş bir ideoloji yani düşünce yapısıdır.

İnsanoğlunun her şeye kadir Allah’la olan münasebeti, onun bir yaratık olarak Yaradan’ının iradesine tam bir teslimiyetini ifade eder. İşte bu, İslâm sözcüğünün temel ve genel anlamıdır. Bu anlam Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından tebliğ edilen iman sözcüğü ile de sınırlı değildir. Nitekim Kur’ân, Müslüman olarak Hz. Peygamber’den önce gelmiş çok sayıda peygambere atıfta bulunarak gerek Hz. İbrahim’in, gerekse diğer peygamberlerin dininin İslâm olduğundan bahisle şöyle der:

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مَلَّةً أَيْكُمْ
إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى
النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ

“Allah uğrunda, hakkını vererek cihad edin. O, sizi seçti; din hususunda üzerinize hiçbir zorluk yükledi; babanız İbrahim’in dininde (de böyleydi). Peygamberin size şahit olması, sizin de insanlara şahit olmanız için, O, gerek daha önce (gelmiş kitaplarda), gerekse bunda (Kur’an’da) size «Müslümanlar» adını verdi. Öyle ise namazı kılın; zekâtı verin ve Allah’a sınıksız sarılın. O, sizin Mevla’nızdır. Ne güzel Mevla’dır, ne güzel yardımcıdır!”¹

Öte yandan, insanların kendi aralarındaki ilişkilerde müsamaha ve merhameti gerekli kılan İslâm’ın ikinci kaynağı “Barış” tır. Hz. Peygamber (s.a.v.) Müslümanı tarif ederken: “Müslüman odur ki, diğer Müslümanlar onun dilinden ve elinden emindirler.” buyurmaktadır. Hz. Peygamber (s.a.v.): “Alış-verişte müsamahakâr olana karşı Allah da merhametlidir” şeklindeki ifadesi müsamaha göstermeye ve müsamahakâr olmaya övgüler yağdırmaktadır.

¹ Hac, 22/78.

Savaş halinde, muharebe etmenin kuralları, askerî bir ifadeyle şuna âmirdir: Bir Müslüman, Müslüman olmayan biri tarafından tehdit edildiği takdirde o Müslüman, Müslüman olmayanla savaşa girebilir. Müslümanlara savaşma izni veren ilahî buyruğun temeli işte budur.

Kur'ân'ın ifadesiyle: **أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ**

*“Zulme uğramış olmaları sebebiyle, (savaş konusunda) mü'minlere izin verildi. Şüphesiz ki Allah, onlara yardıma mutlak surette kâdir-dir.”*²

Genelde Müslümanlarla gayr-i müslimler ve özetle kitap ehli arasındaki ilişki çok yönlü bir konu olup böyle bir takdim yazısının dar sınırlarının ötesinde bir tartışmaya layıktır. Bu konuda şu kadarını söylemek yeterlidir: Müsamaha ve barış bu ilişkinin temelinde yatan ikiz prensiplerdir. Gerek Kur'ân âyetlerinde gerekse hadis-i şeriflerde buyurulan şey işte budur. Bu prensiplerle çelişen tarihteki olaylara gelince, bu İslâm'a değil o olaylarla ilişkili Müslümanlara atfolunabilir. Tıpkı Hıristiyanlığa yakışmayan davranışların Hz. İsa'nın öğretileri değil de fert olarak izhar edilmiş davranışlar olduğu gibi.

İslâmiyet şu özelliğiyle daha da öne çıkmaktadır: Başkalarına karşı barış içinde olması gereken bir Müslümanın, kendisiyle de barışık olması gerekir. Bu bir Müslümanın Allah'ın iradesine boyun eğmesi için gerekli olan bir görevdir. İslâmiyet, hayatın gerek manevî, gerekse maddî cihetleri arasında ortaya koyduğu uyum ve âhenk bakımından eşsiz bir konuma sahiptir. Bir Müslümanın maddî konulardaki davranışı dininin manevî öğretileriyle yönetilip kanalize edilmektedir. Nitekim iş dünyasında yapılagelen işlemler veya kişisel davranışlarla ilgili hususları İslâm hukukuna vâkıf olanlar daha iyi takdir edebilmektedirler.

² Hac, 22/39.

İslâm'da ibadet, şifahî yakarış ve fizikî hareketlerin bir karışımı ile eda edilir. Bundaki amaç manevî varlığı teyid etmek ve vurgulamaktır. Mesela Müslüman, günlük ibadetini muhtelif vücut hareketleriyle eda etmektedir.

Bu hareketlerden “Rükû” Müslümanın Rabbinin büyüklüğü karşısındaki tevazuunu dile getirir. Rükû‘ pozisyonunda: “Sübhane Rabbiye’l-Azîm” sözcüklerini tekrarlar. Aynı şekilde, namazdaki sücûd hareketiyle de insanoglunun Allah’ın ilahî haşmeti karşısında varlığının değersizliğini dile getirmektedir. Bu naçizane konumdaki kul, “Sübhane Rabbiye’l-A‘la” sözcüklerini tekrarlar. Bu duruş ve hareketler Müslümanın Rabbine, yaratıcısına kulluk etme arzusunu simgeler. Böylece güven ve inançlarını rahmet ve lütuf sahibi olan Allah’a dayandırırılar. Rükû‘ ve sücûd Müslümanın sadece Allah’a hasrettiği çok büyük saygının bir ifadesidir. Müslümanlara şöyle söylemeleri öğretilir. *إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ* “(Rabbimiz!) Ancak sana kulluk ederiz ve yalnız senden medet umarız.”³

Müslümanların hemcinsleriyle olan muamelelerine gelince; onların itikadî eşitlik ilkesine dayalı bir muamelâtı kabullenmeyi amirdir.

İnsanlık tarihi çok sayıda medeniyete şahitlik etmiştir. Çin, Eski Mısır, Yunan, Pers ve Roma medeniyetleri gibi. Aynı zamanda İslâm Medeniyetine de şahit olmuştur. İslâmiyet’ten önce gelmiş medeniyetlerin her biri, kendisini diğerlerinden ayıran veçhesiyle tanınmışlardır. Mesela Felsefe, Yunan medeniyeti döneminde gelişmiştir. Halbuki mimarî Romalılar döneminin bir olgusudur. Öte yandan İslâm medeniyeti, tıp, astronomi, kimya, matematik, felsefe ve mimarî gibi bilimin en büyük sahalarındaki yükselişi görmüş olması bakımından dikkate değerdir. Fakat İslâm medeniyetini seleflerinden ayırd eden en önemli özelliği milattan sonra yedinci asırda Hz. Peygambere vahyedilen İslâm inancı olmuştur.

³ el-Fâtiha, 1/5.

İslâm medeniyetine kıyasla diğer medeniyetlerin gelişmesi ve tanınabilir bir biçim alması asırlarca sürmüştür. Tabiri caiz ise, bu medeniyetlerin kesin bir başlangıç dönemi yani doğum tarihi yoktur. Ayrıca diğer medeniyetler doğdukları sosyal çevreden yükselmişlerken, yedinci yüzyıl Mekke Arapları temel taşı bilgi olan bir medeniyeti tesise muktedir değillerdi. Çünkü Araplar genellikle cahil ve okuma yazma bilmiyorlardı. Onları temellerine kadar sarsan ve sosyal yapılarını yerle bir eden Hz. Peygamber'in (s.a.v.) daveti olmuştur. İlahî mesajı içeren bu davetle büyük bir değişime uğramışlar ve o zamanların bilim dünyasına dağılarak tarihin akışını değiştirmişlerdir.

Şurası bir gerçektir ki, İslâm'dan önce hüküm süren Arap kabile geleneklerinin tümü, Kur'ân ve Peygamber'in sünnetiyle feshedilmiş değildir. Örf ve âdetlerin bazıları kabul görmüş, diğerlerinde değişikliğe gidilmiş ve yeni meşru-ahlâkî nizamla bütünleşmişlerdir. İslâm'a mugayir olanlar ise lağvedilmişlerdir. Kur'ân ve sünnetle örtüşmeyen örf ve âdetlerin bir kısmı daha sonraları orijinal Kur'ân metinlerini yorumlama görevini üstlenen âlim ve fakihler tarafından bertaraf edilmişlerdir.

Geçmişin bazı izleri yani istenmeyen bedevî âdetlerinin bir kısmı bir şekilde yol bulup şeriatın içine girebilmiştir. Daha sonra göreceğimiz gibi, şeriatın o bölümleri değişmez olmayıp, her asrın ehil fakihleri tarafından titizlikle araştırılmaya açıktır. Mamafih bu husus, uzun konuşma ve izahatı gerektiren bir konudur. Yine de aile hukuku alanından verilebilecek bir-iki örnek bu konuya bir nebze olsun ışık tutacaktır.

Poligami (çok kadınla evlilik) ve erkeğin kendi iradesiyle eşlerini boşama hakkı İslâm öncesi Arabistan'da büyük çapta kabul görüyor ve uygulama alanı bulabiliyordu. Bir erkeğin istediği sayıda kadınla evlenmesine, boşayabilmesine veya sınırlama olmadan onları değiştirebilmesine imkân tanınıyordu. Bu durum Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hayatının ilk yarısına kadar devam etti.

İslâmiyet bir erkeğin bir seferde evlenebileceği kadın sayısına bir tavan koydu ve eşlerine eşit derecede adaletle muamele edebilmesine bağlı olarak birden fazla eş edinme ruhsatını tanıdı. Bundan başka, emrolunduğu veçhile bu sınırlamalar dâhilinde birden fazla eş edinme hakkı, erkeğin sorumluluğu altında yetimlerin olması durumuyla da yakından ilgiliydi. Aşağıdaki âyetle Kur’ân-ı Kerim, yetimin malını kendilerine mal edinenleri tehdit etmektedir.

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا

“Haksızlıkla yetimlerin mallarını yiyenler şüphesiz karınlarına ancak ateş tıkmış olurlar; zaten onlar alevlenmiş ateşe gireceklerdir.”⁴

Kendilerine yetim malı emanet edilen Müslümanlar Allah tarafından ikaz ediliyorlardı. Yetimin malından bir kısmını yatırım amaçlı ayıran kendi maliyla karışmış olmasından ve kasıtlı olmadığı için o malın yetimlere geri verilemeyeceğinden korkan Müslümanlar hukuken hatalı bir duruma düşmekten kendilerini korumak amacıyla yetime ait malın iadesi konusunda peygamber nezdinde teşebbüste bulundular. İşte o aşamada başka bir Kur’ân âyeti inzal oldu.

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مِمَّنِّي وَتِلْكَ وَرَبَاعٌ فَآنَ خِفْتُمْ أَلَّا تَغْدِلُوا فَوَاحِدَةٌ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَذْنَىٰ أَلَّا تَغُولُوا

“Eğer (kendileriyle evlendiğiniz takdirde) yetimlerin haklarına riayet edememekten korkarsanız beğendiğiniz (veya size helâl olan) kadınlardan ikişer, üçer, dörder alın. Haksızlık yapmaktan korkarsanız bir tane alın yahut da sahip olduğunuz (cariyeler) ile yetinin. Bu, adaletten ayrılmamanız için en uygun olanıdır.”⁵

Ne hazindir ki, poligami konusunda Kur’ân tarafından tanınan bu hukukî müsaade Müslümanlar tarafından istismar edilmektedir. Son derece dikkat ve ciddiyetle mütalaa etmek yerine çok kadınlı

⁴ en-Nisâ, 4/10.

⁵ en-Nisâ, 4/3.

evlenebilme hakkı, bazı toplumların erkekleri tarafından çeşitli türleri içeren cinsel ilişkilere girme yetkisi olarak algılanıyordu.

Özellikle Arapların çoğu zenginleştikçe poligamiyi istisnai bir durum olmaktan çıkarıp bir kural haline getirdiler. Bir seferde dört kadınla evlenebilme sınırını aşmasalar da ne zaman kendinde eş değiştirme arzusu uyandıysa bir eskisini boşama cihetine gidiyorlardı.

Boşamak meşru bir hak olmasına rağmen, bazıları sadece dünyevi zevklerini tatmin etmek için boşama cihetine gidiyorlardı ki böyle bir tasarruf Hz. Peygamber'in ifadesiyle: "Allah'ın meşru saydığı şeyler arasında en nefret ettiği şey eşini boşamaktır. Üstelik Kur'ân bu nahoş ama meşru eylemin nasıl uygulanması gerektiği hususunda gayet açık seçik ifadeler kullanmıştır.

Evlilik bağı gerilmiş ve kopma noktasına gelmişse çözüm için hakeme başvurulmalıdır.

وَأَنْ حِفْظُكُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَأَبْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقُ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا حَبِيرًا

*"Eğer karı-kocanın aralarının açılmasından korkarsanız, erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin. Onlar barışmak isterlerse Allah aralarını bulur; şüphesiz Allah her şeyi bilen, her şeyden haberdar olandır."*⁶

Hakem sorunu çözmekte başarısız olursa, o vakit koca boşanma işini yürürlüğü koyabilir. Ancak bu işin, üç ay on günlük bir süreyle ertelenmesi, askıya alınması yani iddet beklemesi gerekecektir. Bu süreden sonra boşanma nihaî olarak yürürlüğe girmiş olur.

Bu bekleme süresince kadının, evliliğinin geçtiği evde kalması gerekir. Umulur ki, kocası boşanma işini tekrar gözden geçirme fırsatını böylece yakalamış olabilsin. Boşanma işi, meşru da olsa, Allah indinde yine de nefretlik bir husustur. Bu boşanma şekli karı-koca ara-

⁶ en-Nisâ, 4/35.

sında iki kez vuku bulmuş olabilir. Ancak üçüncü kez meydana gelirse o vakit boşanma derhal tahakkuk ettirilmelidir. Bu ikisi (karı-koca) ebediyen birbirinden ayrılmış sayılırlar. Tâ ki kadın bir başka erkekle evlenip ve ondan da boşanana kadar. Kur’ân’ın ifadesiyle:

الطَّلَاقُ مَرَّتَانِ فَإِمْسَاكَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٍ بِإِحْسَانٍ وَلَا يَجِلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا
إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ تِلْكَ
حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

“Boşama iki defadır. Bundan sonrası ya iyilikle tutmak ya da güzellikle salıvermektir. Kadınlara verdiklerinizden (boşanma esnasında) bir şey almanız size helâl olmaz. Ancak erkek ve kadın Allah'ın sınırlarında kalıp evlilik haklarını tam tatbik edememekten korkarlarsa bu durum müstesna. (Ey mü'minler!) Siz de karı ile kocanın, Allah'ın sınırlarını, hakkıyla muhafaza etmelerinden kuşkuya düşerseniz, kadının (erkeğe) fidye vermesinde her iki taraf için de sakınca yoktur. Bu söylenenler Allah'ın koyduğu sınırlardır. Sakın onları aşmayın. Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa işte onlar zalimlerdir.”⁷

فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا
إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

“Eğer erkek kadını (üçüncü defa) boşarsa, ondan sonra kadın bir başka erkekle evlenmedikçe onu geri alması kendisine helâl olmaz. Eğer bu kişi de onu boşarsa, (her iki taraf da) Allah'ın sınırlarını muhafaza edeceklerine inandıkları takdirde, yeniden evlenmelerinde beis yoktur. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Allah bunları bilmek, öğrenmek isteyenler için açıklar.”⁸

Bu konuda Kur’ân’ın açık-seçik ifadesine rağmen Müslüman kocalar zaman zaman üç boşanmayı tek bir “boş ol” sözcüğüyle yürür-lüğe sokmuşlardır. Eşlerin boşanma işini yeniden gözden geçirmele-

⁷ el-Bakara, 2/229.

⁸ el-Bakara, 2/230.

rine imkân tanıyan Kur'ân'ın ön gördüğü o bekleme (erteleme) süresini elinde bulundurmaya meraklı bazı Müslüman fakihler tek bir sözle ve aynı anda yürürlüğe giren üç boşanmanın sadece bir boşanma yerine geçeceğini iddia etmişlerdir. Mamafih, Ömer bin Hattab, boşanma gibi ciddi bir meselenin insanlar tarafından ne kadar hafife alındığını görünce, üç boşanma işlemi yürürlüğe sokacağına hükmetti. Bundan başka, bu husustaki Hz. Peygamber sünneti bazı özel şartlarda erkeğin eşini boşayamayacağını âmirdir. Kadının âdet görmesi veya iki âdet dönemi arasında cinsi temas vuku bulması halinde (çünkü âdet görme süresinde cinsel ilişki yasaklanmıştır.) erkek eşini boşayamaz.

Sahabelerden Abdullah ibn Ömer bu kuralı ihlal ettiğinde peygamber efendimiz ona derhal eşine dönmesini emretmiştir.

Konuya yabancı bazı müşahitlerin İslâm hukuk sistemi hakkında çarpıtılmış fikirler edinmesine yol açmış olan Müslümanların bir takım esef verici uygulamaları mevcuttur. Mamafih, buna rağmen şeriâtın, özellikle anayasal hususları ilgilendiren bölümleri, insan haklarının korunmasına fert ve toplumların örgütlenmesine imkân veren yönleriyle eşsiz bir hukuk sistemi olarak yerini muhafaza etmektedir.

Gerçekten şu nokta o kadar hazindir ki, insanlığa başka hiçbir hukuk sisteminin veremediği hizmeti veren şeriâtın o görkemli özelliği İslâm'da cezalandırma yönteminin sertliği konusunda bazı Müslümanların mübalağaya kaçma eğilimleriyle gölgelenmektedir.

Bırakın sadece yabancı oryantalistleri, Müslümanlar bile İslâm'ı ciddi bir şekilde yanlış anlamaları sonucu bu hatanın kurbanı olmuşlardır. İslâmiyet hırsızlık yapanın elini kesmek veya bir zâniyi recm etmek için inmemiş fakat daha ziyade insan onurunu korumak ve kollamak için gelmiştir.

Suçlunun cezalandırılmasındaki sertlik âcil bir infazdan daha çok caydırıcılık anlamı taşımaktadır. Çok sayıda engelin cezalandırma işlemi yürürlüğe girmeden önce üstesinden gelinmesi (aşılması)

zorunluluğu bunu teyid etmektedir. Bir suçlunun suçunu kanıtlama zorunluluğu o kadar güçtür ki cezayı yürürlüğe sokma hemen hemen imkânsız olabilmektedir.

Gerçek anlamda bir İslâm topluluğu sevecenlik ve nezaketle tanımlanır, yüksek düzeyde bir medeniyetin tesisi için İslâm'ın buyurduğu gereksinimlerin bazısı işte bunlardır.

Elbette bu medenî toplumu oluşturan insanoğlunun Yaradan'ının belirlediği ideallerle şekillenmiş yüksek kaliteyi haiz olması gerekir.

Mamafih, dünyevî zevklerin çekiciliğine kapılma, Müslümanları Rablerinin emirlerinden uzaklaştırarak bedelini ödetmiştir. Günümüz İslâm toplumunda, hal ve hareketleri tamamen İslâmî olan kimseleri bulmayı ümit etmek hayaldir. Hayatım boyunca edindiğim deneyimlere göre, İslâm'a uygun hareket eden sadece bir avuç insan tanımışım ve kesin bir ifadeyle belirtiyorum ki, bunlardan birisi de Dr. Hassan Hathout'dır. Ricasına binaen "*İslâm Düşüncesini Doğru Anlamak*" adlı kitabına bir önsöz yazmak beni ziyadesiyle memnun etmiştir. Daha kitabını okumadan önce onun düşüncelerini anlamak beni bir gerçek ideal dünyasına yelken açmama yardım etti.

Dr. Hathout, anlaşılması gerektiği gibi gerçek anlamda İslâm'ı anlatmaktadır. Allah'a ve O'nun birliğine olan inancı, sadece İlahî vahyi ve Hz. Peygamber'in öğretilerini kabullenmesinin sonucu değil, fakat aynı zamanda mantık ve muhakemenin tatbik edildiği güçlü bir zihnî faaliyetin ürünüdür. Böylesi zihnî bir çaba, kâinatı ve insanı evrendeki varlığı konusu üzerinde durmaya, düşünmeye (taşınmaya) teşvik eden sayısız Kur'ân öğretileriyle tam bir uyum içindedir. Yine bu çaba insanoğlunun Yaradanı hakkındaki bilgisini arttırmaktadır.

Kur’ân’dan yapılan bir alıntı şöyle demektedir.

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لآيَاتٍ لِأُولَى الْأَلْبَابِ

“Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde akl-ı selim sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır.”⁹

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

“Onlar ayaktayken, otururken ve yanları üzerine yatarken Allah’ı anarlar. Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler. “Rabbimiz! Bunu boş yere yaratmadın, seni eksikliklerden uzak tutarız. Bizi ateş azabından koru” derler.¹⁰

Bu nedenle kitabın “Allah” başlıklı birinci bölümü Müslümanın Rabbini tanımasına müncer olacak bir yol haritası çizmektedir. Bu da iman etmeyi ve tam bir teslimiyeti kolaylaştıracaktır. Üslûbu, gençleri ikna edici, olgunları ve inançsız yetişkinleri inandırıcı bir özelliğe sahiptir. İkinci bölümde Allah’ın varlığına işaret eden etkenlerin mantıkî analizi, kendisini Allah’ın varlığının tezahürleri konusunda daha fazla mantıkî analizlerde bulunmaya sevk etmektedir. Mesela insanoğlu, yeniden diriliş ve ölümden sonraki hayat, insanla hayvan arasındaki farklılıklar ve üç büyük tek tanrılı dinlerde yani Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslâmiyet’te var olan ortak hareket noktaları gibi hususların analizi yapılmaktadır.

Kitabın üçüncü bölümü İslâmiyet’in ilginç ve objektif bir gözle izahı ile onun diğer iki dinle olan ilişkisini ele almaktadır. İslâm hakkında hiç bilgisi olmayan gayr-i müslim bir okuyucu İslâm’ın özellikle Hıristiyanlıkla olan bağlarını öğrenince muhakkak çok şaşıracaktır.

⁹ Âl-i İmrân, 3/190.

¹⁰ Âl-i İmrân, 3/190.

Kur’ân bize şöyle buyurmaktadır:

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا
الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَتَلْتُمُوسًا وَزُهَبَانًا وَأَنَّهُمْ لَا يُمْتَكِرُونَ

“İnsanlar içerisinde iman edenlere düşmanlık bakımından en şiddetli olarak Yahudiler ile şirk koşanları bulacaksınız. Onlar içinde iman edenlere sevgi bakımından en yakın olarak da «Biz Hıristiyanlarız» diyenleri bulacaksınız. Çünkü onların içinde keşişler ve rahipler vardır ve onlar büyüklük taslamazlar.”¹¹

İslâm medeniyetinin çeşitli bilim dallarında ve sanatta üstünlüğü, Batı medeniyeti üzerinde derin izler bırakmıştır. İslâm medeniyeti batı dünyasına, üzerinde kendi medeniyetini inşa edebileceği zemin bırakmıştır. Bu husus, Arapça kelime ve tercümelerin uyarlanmış biçimlerinin hoşgörülü kullanımıyla gösterilmiştir.

Üniversite için kullanılan Arapça kelime ‘jami’ah’ mesela bir başka yerdeki daha büyükçe bir mescid için kullanılan bu sözcüğün orijini “Jami” kelimesidir. Tıp, astronomi ve hukuk gibi bilim dalları ilkin camilerde öğretmenlerinin etrafında dairevî şekilde oturan öğrencilere öğretiliyordu.

Öğretim için tesis edilmiş özel binalar anlamına gelen ve anlam itibariyle Arapça “cami” kelimesine denk düşen latince “Universitas” veya modern İngilizcedeki “University” sözcüğü ile taklit edilmeye çalışılmıştır. Derslerini başarıyla tamamlamış Müslüman öğrenciye verilen diplomaya “icazet” deniyor ki, anlamca “license” kelimesine denk düşmektedir. Bazı Avrupa ülkelerinde akademik öğrenim derecesine verilen bir addır bu.

Müslümanlarla Hıristiyanlar arasında geçmişten beri var olan ayrılığın kökeni siyasidir. Ayrılığın (uçurumun) sebebi bir din olarak İslâm’ın gelmiş olması değildir. Kitabın müellifinin işaret ettiği gibi bugünün hâkim medeniyetini Judeo Christian = Yahudi-Hıristiyan

¹¹ el-Mâide, 5/82.

medeniyeti olarak adlandırmak çok yanlıştır. Bu, ilk Müslümanların batı medeniyeti üzerinde Yahudilerinkinden çok daha büyük etki bıraktığını gösteren ispatlı tarihî gerçekleri karartma (gizleme) girişimidir sadece. Bugünün medeniyeti yerinde bir ifadeyle Yahudi-Hıristiyan-Müslüman medeniyeti olarak tanımlanabilir. Bu bölüm, Yahudilerin peygamberi Hz. Mûsâ'ya, Kur'ân'ın gösterdiği saygının (değerin) ölçüsünü ifşa etmektedir. Hz. Mûsâ ve halkının verdiği mücadelenin öyküsü Kur'ân'da birkaç kez tekrarlanmaktadır. Hatta Hz. Mûsâ'nın adı bizim peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)'den çok daha fazla geçmektedir. İsmail, İshak, Yakup, Mûsâ, Harun, Davut, Süleyman ve Yusuf gibi peygamber adları İslâm topluluğu içinde kullanılan popüler isimlerdir.

Bütün bunlar göstermektedir ki, Müslümanlarla Yahudiler arasındaki anlaşmazlıklar mahiyet itibariyle dinî değil, siyasîdir. Filvaki, başka herhangi bir yerden ziyade güvenli bir sığınak ve iyi muameleyi bir İslâm devletinde gördüklerini ilk kabul edecek olanlar Yahudilerdir.

İspanya'daki İslâmî yönetim sona erdiğinde oradaki Yahudiler yeni yöneticilerden kaçıp bir başka İslâm devleti olan Osmanlılara sığınmışlardı. Aynı şekilde, İslâm ve Hıristiyan dünya arasındaki hoşgörü ve işbirliği, şayet gereken samimiyet ve siyasî irade gösterilmiş olsa, oldukça güçlenebilecektir. İki din arasındaki farklılıklar düşmanlığa davetiye çıkarmaz. Aslında o noktada Müslümanların üzerine yıkılmış ve hâlâ yıkımını sürdüren haksızlıklar zincirine bir son verilmesine hak tanıyan, yeterli ortak çıkarlar mevcuttur. Bütün bunlara bir son vermenin ve asırlardır gittikçe artan küskünlük ve şiddeti ortadan kaldırmak için elleri birleştirmenin zamanı çoktan gelmiştir.

Kitabın en uzun ve en önemli olan dördüncü bölümü İslâm anatomisini analiz etmektedir. Dr. Hathout, kısa-kısa şeriat, İslâm hukukunun özü, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması ve demokrasi konularını incelemektedir. İslâm'ın manevî veçhesini yani ibadet meseleleri, Müslümanları eğiten ve onlara şefkât, merhamet ve sevgiyi aşıl原因 ahlâkî mesajları ele almayı sürdürmektedir.

Dr. Hathout'un şeriat konusundaki son derece ilginç açıklamalarına bir başka önemli hususu ilave etmek istiyorum: İki şey arasında açık-seçik bir ayırım yapılması gerekir. Sayıca az olsalar bile ortada Kur'ânî hüküm ve emirler yani, Hz. Peygamber'in söz ve fiilleriyle vücut bulmuş, kutsal ve değişmez hukuk kurallarının kaynağını teşkil eden hükümler mevcuttur.

Öte yandan, asırlar boyunca her mezhepten Müslüman âlim ve fakihler tarafından ortaya konmuş geniş bir hukukî görüşler manzumesi mevcuttur. Burada sözünü ettiğimiz hukukî görüşler dinen Müslümanlar üzerinde bağlayıcı değillerdir. Binaenaleyh bunlar kutsal veya değişmez görüşler olarak telâkki edilmezler.

İslâm hukukunun kaynaklarından biri de fakihlerin deyimiyle "Mesâlih-i Mürsele"dir ki, serbest bir tercümeyle "kamu menfaati anlamını taşımaktadır. Erken dönem fakihleri bu kaynağı, Hz. Peygamber zamanında mevcut olmayan ve bunlardan dolayı Kur'ân ve sünnet metinlerinde geçmemiş olan meseleleri kapsayacak yeni hükümler vaz'etmek için kullanmışlardır.

Bundan başka fakihler, "Amme Menfaatine Olma" prensibine yol gösterici bir ışık olarak başvurmuşlardır. Bazıları daha da ileri giderek, Kur'ân ve sünnet metinlerinin doğru olarak yorumlanabilmesi bahanesiyle "Kamu Yararına Olması" prensibine öncelik tanımışlardır.

Sahih metinler ve söz konusu edilen prensip arasında bu yüzden anlaşmazlıklar vardır. "Kamu Yararına Olma" prensibi tasavvuru bile güç atılmış oldukça radikal bir adımdır.●

İslâm toplumunun ihtiyaçlarındaki değişikliklere eşlik eden ve değişen zamanlarla ortaya çıkan yeni sorunlara çözüm arayışları hiç durmadan devam etmektedir; şeriatın gelişmesine olan ihtiyaç da öyle.

● Hz. Ömer'in Sevad (Irak) arazilerinin gazilere dağıtılmasına karşı çıkması "kamu yararı" prensibidir (Ali Özek).

Şeriatın gelişimi Hz. Peygamber'in ölümünden çok kısa bir zaman sonra başlamıştır. Gereken değişiklikleri meydana getiren cüretkâr şahsiyetlerden birisi, ikinci halife olan Hz. Ömer olup, Kur'ânî hükümlerin bazılarını değişen şartlara uyarlama veya askıya alma konularında oldukça ileri gitmiştir. Mamafih Halife Ömer'in aldığı kararlar keyfi olmayıp, Kur'ân'ın buyurduğu emirlerin doğru anlaşılıp yorumlanmasına ve de o bölgede hüküm süren şartlara tatbik edilmesine dayanıyordu. Böyle özel hallerde orada hazır bulunan Hz. Peygamber'in bilgili ashabına danışıyor, bir çeşit danışma meclisi oluşturuyordu. Hepsi de Hz. Ömer'le mutabık kalıyorlardı.

Bütün bu gibi konuların tam anlamıyla açıklanabilmesi için elbette önsözün kapasitesi yetersiz kalır. Dolayısıyla buradaki yorumlarımı içtihadî konularda veya hukukî muhakeme alanında öne çıkan iki büyük düşünce sistemi arasında bir ayırım yapmakla sınırlı tutacağım.

Bunlardan birisi: Kur'ân ve sünnet metinlerine tam bir sadakatle bağlanmayı ve bu metinlerin amaç ve hedefleri üzerinde pek fazla durmaksızın yalın bir şekilde yorumlanmasına itibar eden sistem (görüş). Ötekisi de hukukî meşruiyetin altında yatan amaç ve hikmeti araştıran sistem.

Dr. Hathout, Benî Kureyza topraklarının dışında (oraya varmadan) ikinci namazını kılmamaları emredilen askerlerin öyküsünü anlatırken şunları söyler: Menzile varmadan ikinci namazı vakti sona ererken askerlerden birkaçı, Hz. Peygamber'in emrini namazı eda etmekten kaçınıp aksine büyük bir süratle hedeflerine gitmeleri gerektiği şeklindeki anlamıyla değil de kendi yorumlarına dayandırıarak namazları eda etme cihetine gittiler. Askerlerin geri kalanı ise peygamber emrinin sade (yalın) yorumunu tercih ederek hedeflerine ulaşmaya kadar namazı eda etmekten ictinap ettiler. Daha sonra, Hz. Peygamber her iki yorumun da doğru olduğunu tasvip ettiler. Zira her iki yorum da sağlam bir mantıkî düşünceye dayandırılmıştı.

Bu içtihadında Hz. Ömer İbn Hattab, Kur'ân ve hadis metinlerinin sade (yalın) anlamından ziyade akıl ve buyruğun amacına önem

veren görüşe bağlı kalmıştır. Yeni ve her daim değişen ahvali kapsayacak şekilde Allah ve Peygamber buyruğunun nasıl yorumlanması gerektiği veya uyarılacağı veya geliştirileceğine dair Dr. Hat-hout'un görüşlerinden edindiğim intiba kendisinin de aynı metoda (sisteme) doğru meylettiğini göstermektedir.

Yazar İslâm ve demokrasi arasındaki münasebeti fevkalade bir şekilde açıklamaktadır. Kur'ân ve sünnetle de kanıtlandığı gibi, İslâmî bir hükûmet belli bir anayasal şekil içermez. Kur'ân ve sünnetin gösterdiği yol, herhangi bir anayasanın dayandırılabilmesi temel prensiplerdir. Bir ülke yöneticisi (halk) tarafından seçilmelidir. O da ülkeyi kanunlara uygun idare edebilir. Toplumunu alakadar eden meseleler çoğunluğun kararlarıyla düzenlenmek zorundadır. Ki bu da "şûrâ" sisteminin özüdür. İslâm devletinin başkanı sıfatıyla, Hz. Peygamber, bir konuda nasıl davranması gerektiği hususunda ilahî vahiyle bir yol gösterilmediği sürece şûrâ sistemine başvurmuştur.

Uygulamada şûrâ sisteminin nasıl işletileceğine gelince, bütün formaliteler zaman ve mekânın ihtiyaç ve şartlarına göre tesbit edilmesine bırakılıyordu. Böylece, esnekliğin en hayatî unsuru garanti ediliyordu. Hz. Ömer normalde, şûrâyı camide yönetirdi. Mevzu bahis olan mesele zor ve üzerinde düşünmeyi gerektiriyorsa bütün şûrâ üyelerini istişare için kasabanın dışındaki açık bir alana götürüyordu. Orada günlerce kalır ve sonunda halifenin de merbut kalacağı bir çoğunluk kararı çıkıncaya kadar meseleyi enine boyuna tartışırlardı.

Şûrâ sistemine uygun bir şekilde yürütülen çoğulcu yönetime ilaveten İslâmiyet insan hakları kavramını sağlam bir şekilde tesis etmiştir. İbadet etme, konuşma ve serbest hareket etme özgürlüğü ile vatandaşlar arasındaki eşitlik gibi meseleleri, diğer uluslar bunları kendi sistemlerine sokmadan çok daha önce güvence altına almıştı. İslâm'ın doğuşundan buyana çok şey değişti. İslâm anayasasının o saf, bozulmamış özelliklerinin çoğunun kaybolup gitmesine göz yumulmuştur. Bazı Müslüman devletleri İslâm'la demokrasi arasında kesin bir antipati olduğuna dair intibalarından kurtulamamaktadır.

Kitabın yazarı İslâm'ın beş temel şartı konusunda açık-seçik ve öz bir izahatta bulunmaktadır ki, bir Müslüman normalde bunları çocukluk döneminde öğrenir. Bundan maksat, gayr-i müslim bir okuyucuya bir Müslümanın Yaradan'ıyla olan ilişkilerinde nasıl mükemmele erişebileceğine dair açık-seçik bir tablo sunmaktır. Bu tabloda ibadet meseleleri ve kulun günlük hayatında Allah'ın emir ve yasaklarına uyması bakımından gerekenler belirtilmiştir.

İslâm'ın getirdiği ahlâkî standart oldukça yüksek olup hayatın tüm yanlarını kapsamaktadır. Bu standart gerçek bir Müslümanı cömert, müsamahakâr, mütevazı kıldığı gibi kendi hısım akrabalarına olduğu kadar Müslüman kardeşlerine karşı da o derece iyilik yapmaya çalışır kılmaktadır.

Kitabın yazarı Müslümanları asırlardır etkileyen ve gayr-i müslim birisine İslâm'ın ne olduğuna dair canlı bir tablo çizen Kur'ân ve sünnetten alınmış fevkalade örnekler vermektedir.

Kitabın beşinci ve son bölümü tüm dünyada çok tartışılan siyasi ve içtimaî meseleleri ele almaktadır. Yazarın görüşleri ve ileri sürdüğü çözümler, kendisinin İslâm şeriatı ve onun ortaya koyduğu ahlâkî prensiplere karşı olan derin vukûfiyetinin bir yansımasıdır. Bazı Müslümanlar yazarın ileri sürdüğü nazariye ve sonuçları konusunda aynı fikirde olmayabilirler. Böyle görüş ayrılıkları İslâm'da hoş görülür. Bu konuda Hz. Peygamber'in bizler için vaz'ettiği kural şudur:

Söz konusu olan bir meselede gerçeği bulma veya çözüm arama aklını kullanan ve aradığı cevabı bulan kimseye iki sevap verilir. Aklını kullandığı halde gerçeği kaçırana ise bir sevap verilir.

Fikrimce, Dr. Hathout'un Kur'ân ve sünnet metinlerinin sade (yalın) anlamlarından ziyade onların temel nitelik ve vaz'edilmelerindeki hikmeti arama çabaları, kendisine bir değil iki sevap kazandıracaktır.

YAZARIN ÖNSÖZÜ

Dr. Hassan HATHOUT

İngiliz işgali döneminde Mısır'da dünyaya geldim. Bu dönem hayatımda çok önemli bir rol oynamıştı. Nitekim daha küçük bir çocukken beynimde yer eden anılardan ilki, annemin zaman zaman şu şekilde beni gaza getirmesiydi:

“Daha sen karnımdayken sana ‘Hasan’ adını vermeyi ve Mısır’dan İngilizleri sınır dışı edene dek bu uğurda seni ve kendimi feda edeceğime dair ahd etmişim”

Bu sözlerin üzerimde büyük etkisi olmuştu. Peki, sonuç ne olmuştu? Ne kaygısız bir çocukluk ve ne de bir gençlik hezeyanı yaşayabilmişim. Ortada bir dava ve yaşamak için bir amaç vardı. Benim neslim her ne suretle olursa olsun, İngiliz işgalini bertaraf etmede bizden önceki neslin attığı adımları takip ediyordu. İngilizler ve onların Mısırlı kukla hükümetlerince bizler terörist, ama ülkenin ve dünyanın geri kalan kesimleri için özgürlük savaşçıları idik.

Sonunda İngiliz işgalinin bittiğini gördüğümüz için şanslıydık. Çalışmalarımı sürdürmek için İngiltere’de yaşamaya başladığımda, İngiliz halkına karşı bir sevgi ve takdir hisleri gelişti bende. Anladım ki halklar, siyaset ve devlet adamlarından çok farklı olabiliyormuş. Aynı şeyi çok daha sonra ikinci vatanım olan Amerika’ya geldiğimde de gördüm.

Ciddiyet ve kararlılık çalışma hayatımı ateşliyordu. Kadın doğum mütehassıslığı alanında daha yüksek klinik yeteneği kazanma ufkuna doğru yelken açmışım. Sağlam bir akademik içerik sağlamak için İskoçya, Edinburg Üniversitesi’nden Ph. D. ünvanımı elde ettim.

Tezim: “Normal ve anormal insan ebriyogenesis’i alanında etütler” adlı bir çalışmaydı. Bir üniversite profesörü, bir bölüm başkanı, bir klinik şefi, bir bilim adamı ve öğretmen olma hayalimi geliştirmekle ve de bölgesel, ulusal ve uluslararası meslek çevrelerinde yüksek bir konuma gelmiş olmakla muradıma ermiştim.

Mamafih, burada saydıklarım nefes almamı sağlayan iki çiğrimden sadece birini teşkil ediyordu. İkincisi ise, esas itibariyle gerek kendi dinimi, gerekse diğer dinleri etüd edebilme aşkıydı. Kitabî bilgim bir ilahiyat öğrencisinininkinden hiç de aşağı değildi ama ilim ve tıp alanındaki birikimimi kendi dinimi tefekkür etmem, anlamam ve ona yorum getirmemde çok değerli bir araç vazifesi görüyordu.

İki kültürlü ve iki dil bilen bir kimse olarak anladım ki, İslâmiyet Batı’da büyük çapta tanınıyordu. Bilinmeyene gelince: Bunun ayıbının bizzat Müslümanların kendilerine ait olduğunu düşünüyorum. Aktif bir şekilde İslâm’a iftira atma ve onu karalamaya çalışma, siyaset medya ve eğlence dünyasındaki bazı gurupların görev ve kariyeri olmaktadır.

Kuvvetle inanıyorum ki, bir kimsenin varlığının tanınması onun en temel haklarından birisidir. Şuna da inanıyorum. İnsanlar arasındaki barış, uyum ve iyi niyet, sadece bunu doğru anlamaya dayandırılabilir. Yoksa efsanelere veya yalana değil. İnsanlar ancak o vakit gerçek benzerlikler ve farklılıkların farkına varabilecektir. Umulur ki, insanlar bu farklılıklara saygı duyar ve müsamahakâr olmayı öğrenir ve bunlarla birlikte yaşamaya çalışırlar.

Bu gezegen üzerindeki bir buçuk milyar insanın inancını temsil eden İslâm dini adına bir katkıda bulunmak için bu mütevazı kitap hazırlanmıştır.

Sevgi Allah’tan, nefret ise şeytandandır.

Sevgilerimle.

I- ALLAH (Celle celâluhû)

Torunuma “Allah’a inaniyor musun?” diye sordum. Hemencecik “Elbette” dedikten sonra nefesini tutarak “Annem öyle söylüyor” diye ilavede bulundu. O vakit kitaplarından birini elime alıp: “Peki, bunu kim yazdı?” diye sormamla birlikte müellifin adını okudu. Tartışmamızı sürdürerek şöyle dedim: Farz et ki, müellifin adını taşıyan ön sayfayı yırtıp bu kitabın kendi kendine müellifi olmadan yazıldığını söylesem ne derdin? Cevabı, kelimenin üzerine basa basa: “Bu imkânsız” olmuştu. Tartışmamızın geri kalanı mantıklı bir şekilde şunu ortaya koymuştu. Kitap, onun bir müellifi olduğunun, aynı şekilde yaratılanın da yaratıcısının olduğunun delilidir.

Basitçe bir Müslümanın düşüncesinde yatan ana fikir budur. Peygamberlerin atası olarak bilinen Hz. İbrahim’i de Allah’ı bulmaya sevk eden husus aynı benzer bir mantık süreci sonunda hâsıl olmuştur muhtemelen. İnsanların kendi ellerinden çıkmış putlara tapmasındaki yanlışlığı gören Hz. İbrahim; yıldızlar, ay ve güneş gibi semavî cisimlerin tapılacak varlıklar olarak nasıl olup da algılandığını düşünmeye başladı. Sonunda bu varlıkların belli kanunlara bağlı olarak hareket ettiklerini keşfetti. Bu kanunları var eden yüce kudret üzerinde tefekkür etti.

Bu konuda Kur’ân’ın tanımı son derece ilginçtir:

وَكَذَلِكَ نُرَىٰ إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ

“Böylece biz, kesin iman edenlerden olması için İbrahim’e göklerin ve yerin melekûtunu gösteriyorduk.”¹

¹ el-En‘âm, 6/75.

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أَحِبُّ الْأَفْلِينَ

“Gecenin karanlığı onu kaplayınca bir yıldız gördü, Rabbim budur, dedi. Yıldız batınca, batanları sevmem” dedi. ²

فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِن لَّمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ

“Ay’ı doğarken görünce, Rabbim budur, dedi. O da batınca, Rabbim bana doğru yolu göstermezse elbette yoldan sapan topluluklardan olurum” dedi. ³

فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِعَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ

“Güneşi doğarken görünce de, “İşte benim Rabbim! Bu daha büyük” dedi. O da batınca (kavmine dönüp), “Ey kavmim! Ben sizin Allah’a ortak koştuğunuz şeylerden uzağım” dedi. ⁴

Bununla beraber tanrı fikri bir kimsenin kolayca tasavvur edebileceği kadar yaygın (genel) bir kavram değildir. Nitekim sadece eski komünist bloka mensup olanlar değil, Amerika ve Avrupa’nın akademik çevrelerinden gelen bilim adamı meslektaşlarımdan çoğunun ateist olduklarını öğrendiğimde çok şaşırılmıştım. Hatta hayatımın bir safhasında bizzat kendim de bu acı tecrübeyi yaşamıştım.

İkinci dünya savaşı sonrası anavatanım Mısır’daki üniversite öğrencileri arasında, ateistlik moda olmuştu. Arkadaşıma uymaya çalışmıştım ama asla Allah’sız bir kâinat düşüncesine kendimi kaptırmadım. Bir akşamüstü bir kelimenin anlamına bakmak için sözlüğü açtığımda bu mesele kafamda tamamen kapanmıştı. Zira kafamda şöyle bir fikir oluşmuştu: Sözlükteki kelimelerin hatasız bir şekilde sıralanışının matbaadaki bir patlamının sonucu olduğunu biri bana söylemiş olsa hafsalam bunu kabul etmez. Nasıl etsin ki, yazıları basacak kurşun harfler havaya saçılacak ve sonra sözlükteki gibi alfa-

² el-En‘âm, 6/76.

³ el-En‘âm, 6/77.

⁴ el-En‘âm, 6/78.

betik bir sırayla yere düşecekler... olacak şey değil. (Big-bang teorisine atf)

Şayet Allah nihaî (en son) yaratıcı ise, her hususta kendinden daha büyük hiçbir şey olamaz. Aksi takdirde bir hususta noksanı olurdu. Yani sınırları olmuş olacak ve hatta felsefenin işaret ettiği gibi “en yüce” veya “Başlıca Müsebbib” olma gibi sıfatları uyumsuzluk arz edecekti.

Allah’ın sıfatlarından biri olan “Büyüklik” kavramı “sonsuz-sonsuzluk” terimiyle ifade edilmektedir. Matematik bilimi “sonsuz” lafzını matematiksel bir bilgi olarak tanımaz ve bunu özel bir işaret “~” le ifade eder. Elbette biz “sonsuz”un gerçekten ne ifade ettiğini kavrayamayız. Ancak bunun doğal olduğunu da kabullenmemiz gerekir. Zira bizler sonu olan varlıklarız ve sonu olan “sonsuz”u kavrayamaz. Binaenaleyh Allah bizleri kavrayabilir. Ama sonu olan bizler onu kavrayamayız. O’nun yarattığı şeylerdeki ibret ve onların tezahürleriyle ancak biz Allah’ı bulabiliriz. Matematiksel olarak sonsuzluk iki, üç veya daha fazla sayıya bölünemez. O halde, Yahudi’nin Hıristiyanların, Müslümanların, Hindu’ların vs. ayrı ayrı Allah’ları olamaz. Allah birdir. İslâm inancının kökünde de Allah’ın tek olduğu fikri yatmaktadır.

Allah’a atfen “O” zamirinin kullanılmasında cinsiyet anlamı kastedilmemektedir elbette. Allah böyle bir sınıflandırmanın ötesindedir. Mesele Linguistik kullanımdan dolayı olup, hem sınırlı ve hem de rastgele seçilmiş olmasıdır.

Söz dilden açılmışken şûrâsının altı önemle çizilmelidir. İngilizce dâhil bazı dillerde bir ve nihaî yaratıcıyı tarif etmek için kullandıkları bir sözcük yoktur. Binaenaleyh, insan yapısı tanrılardan gerçek Allah’ı ayırt etmek için “god” kelimesinin “God” şeklinde büyük harfle yazılması gereklidir. Diğer diller Allah’a özel bir isim tahsis etmişlerdir. Bu Arapça’da “Allah”tır İngilizce’de “God”, Fransızca’da “Dieu”, İbranice’de “Adonai”dir. Burada bir karışıklığa mahal yoktur.

Konuşmalarımı yaptığım toplantılarda sık sık şöyle bir soruyla karşılaşmışımdır. Şayet “God” a tapıyorsanız o halde “Allah” kim? Bir başka seferde gönderme hiç de masumane olmayıp bazı yabancı bilim adamları Müslümanların “God” a değil kendilerine has olan bir isimle adlandırdıkları Allah’a ibadet ettiklerini bile bile böyle bir te’vil yoluna kaçmaktadırlar.

II- NİÇİN BU KADAR ÖNEMLİ?

Bazı kimseler şöyle sorarlar: “Niye bu kadar önemli ki?” Geçekten Allah var mı, yok mu diye sorgulamamız mı gerek? Yoksa sadece ilahiyatçıların ve felsefe teorisyenlerinin ilgisini çeken akademik bir mesele mi bu? Allah’ın varlığı veya yokluğunun ve insan topluluğu için bunun pratik anlamının konu ile doğrudan ilişkisi nedir? Anlamaya çalışalım.

Allah’ın var olduğunu ve de nihaî yaratıcı olduğunu göz önünde tutarak yaratılanları incelersek görürüz ki, insanoğlu bütün yaratıkların geri kalanından bariz bir farkla öne çıkmaktadır. Atomdan galaksiye kadar her şey kendilerini yöneten kanunlara tabidir. Bizim bütünüümüzü oluşturan atom ve moleküller doğadaki gibi aynı olup, içimizde aynı kanunlara tabidirler.

Bunlar daha kompleks bir hal alan ve hayatımızın temel unsuru olan ve kendi kendini yenileyen nükleik asidi oluşturdukça bu noktada kimya ile biyoloji birleşmektedir. Kimya ve biyoloji de kendi kanunlarına tabidirler. Bu hususta bizler şaşılacak derecede gelişmiş hayvanlara benzemekteyiz.

Okulda iken bizlere insanların hayvanlar âleminin lideri olduğu öğretilmişti. Bununla beraber bizler kendimizi hayvanlar olarak görmeyiz. Kan dolaşımı, solunum, sindirim, metabolizma, bağışıklık, lokamasyon, duyular, üreme vs. açısından bizler hayvanlarla aynı biyolojik özellikleri paylaşmamıza rağmen, bizleri insan yapan hususun biyolojik olmadığını da biliyoruz.

Üzerinde çalıştığımız bütün türler arasında biyolojinin ötesine geçen sadece bizleriz. Bizler biyoloji sınırlarının ötesine geçen varlıklar olduğumuzdan biyoloji bizim nihaî davranış rehberimiz olamaz. Aynı içgüdü ve gereksinimlere sahibiz ama hayvanlar bunlara basit ve ilkel biçimde karşılık verirken bizim karşılık verdiğimiz kalıtsal programlamanın ötesine geçen karmaşık bir mekanizma ile kontrol edilmektedir. Biyolojimiz hayvanlarınkine benzeyebilir ama biz kesinlikle onun ötesine geçme cüretini göstererek değerler, prensipler ve maneviyat alanlarına girmişizdir.

Bizler biyolojik konteynerler (yani bedenlerimiz) içinde yer almış birer manevi yaratıklarız dersek doğru söylemiş oluruz. Hayattaki ilgi alanı sadece biyolojik ihtiyaçlarını karşılamak olan ve maneviyattan yoksun kişiler en azından mecazî olarak hayvan olarak pekâlâ nitelendirilebilirler. İnsanı incelersek görürüz ki, yaradan sadece bizim türe has olarak bizlere dört önemli haslet bahsetmiştir.

1. Bilgi,
2. Hayrı ve şerri ayırt edebilme,
3. Seçme özgürlüğü,
4. Sorumluluk.

Şimdi bunlara kısaca değinelim:

BİLGİ

Hepimizde öğrenme aşkı vardır ve bilgiye ulaşmanın yollarını araştırırız. Beynimiz müşahede etme, düşünme, mantık yürütme, analiz etme, tecrübe etme ve sonuçlandırma melekeleriyle donatılmıştır. Geçmiş ve geleceği öğrenmeyi içimizdeki ve çevremizdeki doğayı deşifre etmeyi çok isteriz. Çeşitli yollardan bilgimizi (bildiklerimizi) yazar ve ifade ederiz.

HAYIR ve ŞERRİ AYIRT ETME

Hayrın daima çekici ve şerrin de itici olmasını ümit etmek, gizli meseleyi basite irca etmek eğilimimiz vardır. İnsan hayatının karmaşıklığı, insan belleğinin hassasiyeti ve onun meseleyi mantığa dayandırma eğilimi ve şerrin ayartıcı nitelikte olması elbette tabloyu biraz karartabilir ama hayır ve şer hakkındaki bilincimiz, var oluşumuzun doğal bir parçasıdır.

SEÇME HÜRRİYETİ

Seçme özgürlüğümüz Yaradan'ın insanlara bahsettiği özerklikten kaynaklanmaktadır. Belli ki, bu özgürlük mutlak olmayıp, ötesinde fonksiyonunu yitiren sınırlı bir alana sahiptir. Bununla beraber, bu alan dâhilinde özgürlük insan hayatında en üstün önemi haiz bir değere sahiptir.

SORUMLULUK

İnsanın sorumlu oluşunun temelinde seçme özgürlüğü yatar. Şöyle ki, yaptığımız seçimden dolayı sorumluluk taşıdığımızı ve hesabını vereceğimizi doğal olarak algılarız. Bu, dinin icat ettiği bir şey değildir. Nitekim ateist bir toplumda bile şayet trafik ışıklarını ihlal ederseniz ceza alırsınız. Din babında sorumluluk şunu içermektedir: Bir kimse özgür olmadıkça yargılanamaz hatta kıyamette bile. Özgürlük hem dinî hem de dünyevî bakımdan insan olmanın özü yani çekirdeğidir.

Allah, amellerinden dolayı sorumluluk taşıyacak bir tür yaratmıştır. Bu türün ayırt edici özelliği özgürlüktür. Etkileyebilme ve seçim yapabilme alanının ötesinde kalan hadiseler bir “kader” meselesi olup, elbette bunlardan sorumlu tutulamaz.

İşte bundan dolayı bizler sürekli kendi kendine müzakere eden ve kararlar veren bir hayat tarzına sahip bir türüz. Ekseriya doğru bildiklerimizle yanlış bildiklerimiz arasında bocalayıp dururuz. Bu

noktadan irademize ve kendimizi dizginleyebilme yeteneğimize başvurmak zorunda kalırız. Aksi takdirde yanlışlığa kapılır ve hareketlerimizin sonuçlarına katlanmamız gerekir.

Hayvanlar kendi özünde bu sürekli savaştan, suçlanmadan muaf-turlar. Onlar canları ne yapmak isterse ona karşılık verirler. Kutsal kitaplar bize meleklerin sadece hayırlı işler yaptığını söyler. Çünkü onlar, şerden uzaktırlar. Diğerleri nasıl programlanmışlarsa ona, biz insanlar ise yaptığımız seçime göre hareket ederiz.

Bu, gerçekten insanlığın asaletindedir. Yine kutsal kitaplara göre, Allah'ın meleklerle niçin Hz. Âdem'e secde etmesini emrettiğini de açıklamaktadır. Melekler günah işlemekten muaf ve Hz. Âdem muaf olmamasına rağmen melekler Allah'ın emrini yerine getirdiler.

Şimdi biraz konu dışına çıkalım ve kâinat ile insanoğlunu ele alalım. Evreni bilimsel olarak ne kadar çok incelersek son derece hassas dengelerin bulunduğu bir evrende yaşadığımızı ve en ufak bir dengesizliğin kozmik bir felakete yol açacağını idrak edebiliriz.

Şimdi insan topluluklarına baktığımızda onların tabiri caizse, yanlış, kötü ve günah olarak tavsif edebileceğimiz dolu dolu bir hayat yaşadıklarını ve bundan da büyük bir zevk aldıklarını ve sonunda ölüp gittiklerini görürüz. Onlara kıyasla başkaları da gerçek uğruna mücadele, adalet için savaşıma ve idealleri uğruna acı çekmekle hayatlarını geçirdiklerini ve sonunda onların da öldüklerini görürüz.

Hepsi bu mu? Yukarıda sözü edilen her iki yaşam biçiminin nihai sonucu ölüm olabilir mi? İçimizden gelen ses bunu kabullenmemektedir. Nerde kaldı o zaman insanın sorumluluğu? Şayet ölüm hikâyesinin sonu olsa, o vakit insan hayatı tüm evreni içine alan o hassas denge ile uyumsuzluk içinde olurdu. O halde tek sonuç şudur: Ölüm işin sonu olamaz. Ölümün arkasından bir hiçlik (boşluk) gelemez. Fakat bir başka hayatla söz konusu denge yeniden kurulur ve sorumluluk yerine getirilmiş olur. İşte bu, dinlerin sözünü ettiği ahiret hayatıdır. Yani insanların Allah tarafından yargılanacağı kıyamet günüdür.

Allah bize özerklik bahsetmiş ve bunun karşılığında da sorumluluk yüklemiştir. Bizler mükemmel yaratıklar değiliz, böyle olmamız murad edilmemiştir. Güçlükler ve şeytanın ayartmaları karşısında elimizden gelenin yapılması istenmektedir. Elimizden gelen genellikle güvenilir değildir. Çalışır çabalarımız ve hayatımız ebedi bir savaş alanıdır. Allah'ın çabalarımızı kabul etmesi, mücadelemizi takdir etmesi ve O'nun bizleri bir eşref-i mahlûkat olarak sevmesi akla uygundur.

Elbette seçme özgürlüğümüze rağmen Allah bizim sorumluluk testinden geçtiğimizi görmek isteyecektir. Bunu gerçekleştirmenin en iyi yolu, son çare olarak Allah'ın bize öğrettiği şekilde, hayır ve şerden hesaba çekileceğimiz o kaçınılmaz kıyamet gününü hep hatırd tutmak, unutmamaktır. Allah bu öğretilerini mesela doğrudan bir hitap, yazılı tabletler, ilham veya bir melek vasıtasıyla insanlık ailesi içinden seçtiği özel kişilerle kendine has bir üslupla temasa geçerek iletir. Ve şunları buyurur: Sadece Allah'a kulluk et, emr-i bi'l-mâ'ruf ve nehy-i ani'l-münker üzere ol ve daima o kaçınılmaz kıyamet gününde Allah'ın huzurunda hesaba çekileceğini hatırla!

Peygamberlik konusundaki genel düşünce budur. Tarih boyunca insanlık çok sayıda nebi ve kitablı elçilerle tanışmıştır. Allah bu peygamberlerin bazılarını kutsal kitaplarda ismen zikretmiş, bazılarını kitap indirmiş ve diğerlerine de belli mucizeler gösterme gücünü bahsetmiştir. Bu halkadaki son üç büyük peygamber, Hz. İbrahim'in tek tanrılı hanif dininin yani Musevîlik, Hıristiyanlık ve Müslümanlık dinlerinin mümtaz şahsiyetleridir. Bu üç şahsiyet Hz. İbrahim'in neslinden gelmişlerdir. Mesela Hz. Muhammed (s.a.v.) Hz. İsmail'in, Hz. Mûsâ ve Hz. İsa ise Hz. İshak'ın soyundandırlar.

Yahudilere göre Judaizm'le birlikte peygamberlik zincirinin koptuğu iddiasına bu aşamada parmak basmak yerinde olacaktır. Yahudilere göre Hz. İsa Mesih ve annesi Hz. Meryem kendisinin iddia ettiği gibi temiz değildi. Onlar hâlâ Mesih'in gelmesini beklemekte ve ilahî bir din olarak Hıristiyanlığı inkâr etmektedirler.

Hıristiyanlara göre de Hıristiyanlıkla bu zincir sona ermişti. Ancak Judaizm'in ilâhî bir din olduğunu kabul etmektedirler. Öte yandan Müslümanlar vahye dayanarak her ikisinin de Hak din olduklarını kabul etmektedir. Ama ne Yahudiler ne de Hıristiyanlar Müslümanlığı bir din ve Hz. Muhammed (s.a.v.)'in gerçek bir peygamber ve de Allah'ın elçisi olarak görmemektedirler. Her Müslümanın Hz. Mûsâ'ya ve Hz. İsa'ya ve onlara vahyedilen kitaplara ve de gelmiş geçmiş bütün peygamberlere inanması ise imanından bir cüzdür.

Müslümanların, Allah'ın kelamı olduğuna inandıkları kitapla ilgili olarak Kur'ân'da şu ifadeler geçmektedir.

شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ ۗ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ

"Dini ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin" diye Nuh'a tavsiye ettiğini, sana vahyettiğimizi, İbrahim'e, Mûsâ'ya ve İsa'ya tavsiye ettiğimizi Allah size de din kıldı. Fakat kendilerini çağırdığın bu (din), Allah'a ortak koşanlara ağır geldi. Allah dilediğini kendisine (peygamber) seçer ve kendisine yöneleni de doğru yola iletir. ⁵

Kur'ân hakkında kısa ve öz bir bilgi, başka bir konuya geçmeden önce, gayr-i müslim okuyucular için yararlı olacaktır. Müslümanlar Kur'ân'ın bizzat Allah'ın kayda geçmiş sözleri olduğuna inanmaktadırlar. Hem de kelimesi kelimesine ve de abartısız. Cebrail aleyhisselam tarafından Hz. Muhammed'e (s.a.v.) vahyedilmiştir. Tamamlanmış şekliyle yaklaşık Yeni Ahid büyüklüğünde bir kitaptır. Fakat Kur'ân'ın tümü bir seferde inzal olmamıştır.

Kur'ân ayetleri çeşitli konuları ele alan ve tartışma konularına hadislerle yorum getirilen kısa pasajlar halinde gelmiştir. İnzali yirmi üç senelik bir süre zarfında tamamlanmıştır.

⁵ eş-Şûrâ, 42/13.

Hiz. Muhammed (s.a.v.) her ne vakit Kur'ân'dan bir bölüm-cüz almış ve bunu ashabına iletmek istemişse başlangıçta "Allah buyuruyor ki" sonunda da "Allah böylece hakikati bildirmiştir" ifadelerinin yer aldığı kısımları tırnak işaretlerinin benzeri kullanılarak gösterilmesini istemiştir. Yeni inzal olan ayetler derhal ezberleniyor, hatta o zamanlar elde mevcut yazı malzemeleri üzerine kaydediliyordu. Kur'ân'ın inzali tamamlandığında Hiz. Muhammed (s.a.v.) ona (kronolojik sırayla değil de ilahî yönergeye göre) son şeklini vermiştir. O tarihten bu yana Kur'ân-ı Kerim harfi harfine, kelimesi kelimesine orijinal dil ve şekliyle muhafaza edilmektedir. Kur'ân tercüme edildikten sonra artık ona Kur'ân denmez, meali veya tercümesi denebilir. Çünkü tercüme bir insan çevirisidir. Ve asla orijinal Allah kelamı olamaz.

Kur'ân dili Arapça'dır ve taklit edilemez bir edebî mucizedir. Peygamber zamanında Onu taklit etmeye Araplarca cüret edilmiş ancak başaramamışlar, korku ve merakla karışık bir saygı içine girmişlerdir. İslâm'ın en azılı düşmanlarından bazıları Kur'ân'dan pasajları dinledikten sonra İslâm'la müşerref olmuşlardır.

İSLÂMİYET ve DİĞERLERİ

Kur'ân'a göre her insanoğlu insan olmakla şereflendirilmiştir. Burada ırk, menşe veya itikat gözetilmemiştir. Kur'ân şöyle der:

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ
مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ﴿٧٠﴾

"Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık." ⁶

⁶ el-İsrâ, 17/70.

İslâm bir aile olarak insanlığın birliğine vurgu yapmaktadır:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا
وَنِسَاءً ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا

“Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üretilen Rabbinizden sakının. Adını kullanarak birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten de sakının. Şüphesiz Allah sizin üzerinizde gözetleyicidir.” ⁷

Bir kimsenin hiç zorlama olmadan dinini seçme özgürlüğü dâhil, herkes temel insan haklarına eşit derecede sahiptir. Nitekim İslâmiyet'in alanı içinde “Diğer”lerinin yeri de çok iyi korunmuştur. İslâmiyet herkese açık olmayan özel bir din değildir. İster ruhban, isterse diğer sınıflara mensup olsun, hiç kimsenin Allah'ın Rahman ve Rahim sıfatlarına sınır koymasına veya Onun adına ödül ve ceza belirlemesine müsaade edilmemiştir. Hüküm verici sadece Allah'ın kendisidir.

قُلْ أَغْيِرَ اللَّهُ أْبْعِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ ۚ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا ۚ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ
أُخْرَى ۚ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

“De ki: Allah her şeyin Rabbi iken ben ondan başka Rab mı arayacağım? Herkesin kazanacağı yalnız kendisine aittir. Hiçbir suçlu başkasının suçunu yüklenmez. Sonunda dönüşünüz Rabbinizedir. Ve O, uyuşmazlığa düştüğünüz gerçeği size haber verecektir.” ⁸

⁷ en-Nisâ, 4/1.

⁸ el-En'am, 6/164.

KENDİLERİNE KİTAP İNDİRİLENLER (Yahudiler ve Hıristiyanlar)

İnsanlar arasında Yahudiler ve Hıristiyanlar, Müslümanlar'a en yakın olanlardır ve kendilerine kitap ehlienden olma şeref payesi verilmiştir. Onlar Allah'tan kendilerine kitap indirilmiş olan ve tek bir tanrıya inanan hemcinslerimizdir. Peygamberlik zincirinde aynı inancı paylaşırlar. Çok sayıda Yahudi ve Hıristiyan arkadaşımız Tevrat ve İncil'de adı geçen peygamberlerin aynı zamanda İslâm peygamberleri olduklarını öğrendiklerinde şaşkınlık geçirmişlerdir. Bu üç din ortak bir inancı paylaşmaktadır. Kur'ân şöyle buyurur:

قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

"Biz, Allah'a ve bize indirilene; İbrahim, İsmail, İshak, Yakup ve esbata indirilene, Mûsâ ve İsa'ya verilenlerle Rableri tarafından diğer peygamberlere verilenlere, onlardan hiçbiri arasında fark gözetmeksizin inandık ve biz sadece Allah'a teslim olduk, deyin".⁹

İslâm kelimesi tam olarak "Allah'ın iradesine teslimiyet" anlamını taşır. Müslümanlara (alkol ve domuz eti dışında) kitab ehli tarafından kendilerine ikram edilen yiyecekleri yemelerine müsaade vardır. Bundan başka bir Müslüman erkeğin Yahudi veya Hıristiyan bir kadınla evlenmesine de müsaade vardır:

الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ ۖ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ ۗ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ ۗ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

"Bugün size temiz ve iyi şeyler helal kılınmıştır. Kendilerine kitap verilenlerin (Yahudi, Hıristiyan vb. nin) yiyeceği size helaldir, sizin

⁹ el-Bakara, 2/136.

*yiyeceğiniz de onlara helaldir. Mü'min kadınlardan iffetli olanlar ile daha önce kendilerine kitap verilenlerden iffetli kadınlar da, mehirlerini vermeniz şartıyla, namuslu olmak, zina etmemek ve gizli dost tutmamak üzere size helaldir. Kim (İslâmî hükümlere) inanmayı kabul etmezse onun ameli boşa gitmiştir. O, ahirette de ziyana uğrayanlardandır.”*¹⁰

Böyle bir durumda Müslüman kocanın eşine İslâm'a dönmesi için baskı yapmaya çalışmasına müsaade yoktur. Aksi halde Kur'ân buyruğu olan “*Dinde zorlama yoktur*” ifadesiyle çelişecektir.

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ۚ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ ۚ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِن بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

*“Dinde zorlama yoktur. Artık doğrulukla eğrilik birbirinden ayrılmıştır. O halde kim tağutu reddedip Allah'a inanırsa, kopmayan sağlam kulpa yapışmıştır. Allah işitir ve bilir.”*¹¹

Gerçekten kadına kendi inancına göre ibadet etme hakkının tanınması erkeğin İslâmî görevleri arasındadır.

Bir İslâm devletinde ehl-i kitab hakkındaki hukukî mütalaa şudur: Onlar da bizim sahip olduğumuz haklara sahiptirler ve biz nelerden sorumlusak onlar da aynı şeylerden sorumludurlar. Devletin sağladığı avantaj ve sosyal güvenlikle aynı derecede hak sahibidirler. Kitap ehline karşı bağnazlık veya ön yargıda bulunulmaması konusunda Müslümanlar uyarılmış ve Peygamber Efendimiz bizzat şöyle buyurmuştur: “*Her kim ehl-i Kitap'tan birini incitirse beni incitmiş sayılır.*”

Filvaki, başından beri İslâm toplumu çoğulcu bir toplum idi. Hz. Muhammed (s.a.v.) ilk İslâm devletini tesis etmek için Medine'ye hicret eder etmez orada yaşayan Yahudiler dâhil bütün kabileler

¹⁰ el-Maide, 5/5.

¹¹ el-Bakara, 2/256.

arasında bir anlaşma yaparak dinî özgürlük, eşit hak ve görevleri tesis etmiştir. İslâmiyet dışlayıcı bir din olmayıp bütün insanlığa inmiş bir evrensel davettir.

Birçoklarının göstermeye çalıştığı gibi İslâm, ne Arap ne de Doğu'ya ait bir dindir. İslâmiyet kitap ehli dâhil bütün insanlara hitap etmesine karşılık onların bunu anlamamaları inkâr etmeleri bizlerin onları düşman veya kâfir olarak sınıflandırmamıza sebep teşkil etmez. Gerçi “kâfir –imansız” sözcüğü haçlılar zamanında Müslümanları tarif etmek için kullandıkları Avrupa kökenli bir terimdir.

Fazilet her nerede varsa İslâmiyet tarafından kabul görür:

لَيْسُوا سَوَاءً ۗ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَانِمَةٌ تَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ

*“Hepsi bir değildir; ehl-i kitap içinde istikamet sahibi bir topluluk vardır ki, gece saatlerinde secdeye kapanarak Allah'ın ayetlerini okurlar.”*¹²

Hiçbir fert veya gurup Allah'ın merhametine tekel koyamaz veya onu başkalarından esirgeyemez:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى وَالصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

*“Şüphesiz iman edenler; yani Yahudilerden, Hıristiyanlardan ve Sabîilerden Allah'a ve ahiret gününe hakkıyla inanıp salih amel işleyenler için Rableri katında mükâfatlar vardır. Onlar için herhangi bir korku yoktur. Onlar üzüntü çekmeyeceklerdir.”*¹³

DOGMATİK FARKLILIKLAR

Müslümanlığın Yahudilik ve Hıristiyanlıkla paylaştığı ortak değerleri-özellikleri çok geniş olup batı dünyasının büyük bir kesimi tarafından iddia edilen klişeleşmiş örneklerden çok farklıdır. Filvaki

¹² Âl-i İmrân, 3/113.

¹³ el-Bakara, 2/62.

Müslümanlık, Hıristiyanlık ve Yahudiliğe onların birbirlerine olan yakınlığından daha yakındır. Çünkü Müslümanlık her ikisini de İlahî vahye dayalı dinler olarak telâkki etmektedir. Hâlbuki Yahudiler ne Hıristiyanlığı ne de İslâmiyet’i kabul etmektedir. “Judeo Christian=Yahudi-Hıristiyan” birlikteliğini vurgulayan bu sözcük bence yanlış bir adlandırma olup, yegâne amacı Müslümanları dışlamak için siyaseten icat edilmiş bir terimdir.

Şu an içinde bulunduğumuz medeniyeti tanımlayacak olan en uygun sözcük “Judeo-Christian-Islamic=Yahudi-Hıristiyan-Müslüman” şeklinde olmalıdır. Zira bu üç dinin kökeni Hz. İbrahim geleneğine dayalı olup, İslâm medeniyeti şimdiki medeniyetin temelini hazırlamıştır. İslâm medeniyeti, içinde Müslümanlar, Yahudiler, Hıristiyanlar ve diğerlerinin barış, güven ve adaletle yaşadıkları bir müsamaha ve işbirliği sistemidir.

Ortak özellikler çok geniş olduğundan Müslümanlık ile İbrahîmî dinlerin diğer mensupları arasında mevcut dogmatik farklılıkların farkında olmakta da çok yarar vardır. Var olan düşmanlıkların ve kötü niyetin temelinde yatan cehalet ve yanlış anlamalardan kaynaklanan İslâm’a karşı dil uzatma ve sataşma yerine mevcut tutumlarını yeniden gözden geçirebilmelerini ve buna bir açıklık getirebilmelerini mümkün kılmak amacıyla Yahudi ve Hıristiyan okurlara genel bir tablo sunacağım:

Bu farklılıkların başında belki de Müslümanların Allah’ı nasıl algıladıkları ve O’na karşı kendilerini nasıl ifade ettikleri gelmektedir. Allah bütün diğer sıfatlarının yanı sıra ebedidir, sonsuzdur ve de mutlaktır.

Allah’ı hâşâ sınırlı veya sonsuz bir varlık olmaktan çıkarıp daha küçük ölçekli bir varlık olarak resmetmek yani O’na bir şekil izafe etmek bizim haddimiz değildir. Allah’ı zikrederken en saygılı bir dil kullanılır. İncil’de geçtiği gibi: “Allah cennet bahçesinde gezindi” veya “Allah meleklerini toplayıp onlara Hz. Âdem hakkında “işte bu adam artık bizden biri oldu” dedi. Hatta Nuh tufanına atfen: “Keşke

bunu yapmamış olsaydım” diyerek, “Allah verdiği karardan pişmanlık duydu” ve hatta “Allah altı gün çalıştı ve yedinci gün istirahat etmek zorunda kaldı” ve hatta: “Birisi Allah’la güreşe tutuştu ve neredeyse onu yeniyordu” şeklindeki ifadeleri okumak Müslüman mantığına yabancı gelmektedir.

Bir başka husus, Allah’ın tayin ettiği nebi ve elçilerle alakalıdır. Müslümanlar onların Allah’ın mesajını iletmeleri ve kendi toplumlarına örnek model oluşturmaları için bizzat seçilmiş olduklarına inanırlar. Her ne vakit toplumlar tekrar putlara tapmaya veya O’na şirk koşmaya veya kendisi tarafından buyurulan ahlâkî normlardan sapmaya başlamışlarsa Allah onlara gidişatlarını hatırlatmak ve düzeltmek için nebiler ve elçiler göndermiştir. Peygamberlerin zaman zaman Allah’ın kanunlarını ciddi şekilde ihlal ettikleri şeklindeki düşünce İslâmî öğretilerle katiyen uyuşmaz. Mesela İncil’de resmedildiği veçhile onlardan bazıları büyük günahlar işlemişlerdir. (Hz. Yakub’un erkek kardeşine yönelik ihaneti ve Hz. Lût’un sarhoşken kız kardeşleriyle enest ilişkiye girmesi gibi) Peygamberler hakkında bu şekil yakıştırmaların kutsal kitaplara insan eliyle yapılmış katkılarıdır.

YAHUDİLER

Hız. İbrahim, Hız. İsmail’in soyundan gelen Hız. Muhammed (s.a.v.)’in ve Hız. İshak’ın soyundan gelen Hız. Yakub ve çocuklarının ortak büyük babaları olduğundan Müslümanlar Yahudileri kuzenleri olarak görürler. Bilindiği gibi, Hız. İbrahim’in Hız. Sârâ ile evliliğinden, Sârâ yaşlanana kadar çocuğu olmamıştı. Hız. Sârâ oğlu İshak’ı dünyaya getirmeden önce Hız. İbrahim, Hız. Hacer ile evlenmiş ve ondan oğlu Hız. İsmail dünyaya gelmişti.

Kur’ân’a göre murad-ı veçhile ve Hız. İbrahim’i imtihan etmek için Allah, Hız. İbrahim’e tek oğlu Hız. İsmail’i asırlar sonra Hız. Muhammed’in dünyaya geleceği Mekke şehri olarak bilinecek yere götürmesini buyurdu. Yanına aldığı erzak tükendikten sonra su aray-

sına başlayan Hz. Hacer'in çektiği büyük sıkıntı ve o esnada zemzem kuyusundan beklenmedik ekilde suyun akması ve Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail tarafından birlikte Allah adına inşa edilmiş ilk cami olması sebebiyle Müslümanlar tarafından her yıl Kâbe'yi ziyaret ederken yâd edilmektedir.

Allah, Hz. Sârâ'ya menopoz döneminde bile hamile kalmasını nâsip etmiş ve o da Hz. Yakub'un babası Hz. İshak'ı dünyaya getirmişti. 12 çocuklu Hz. Yakub'un adı daha sonra İsrail oğullarının babası anlamında İsrail olarak değiştirilmiştir. Yahudi ve Hristiyanların büyük bir bölümünün Hz. İsmail'in Hz. İbrahim'in meşru oğlu olarak görmemelerine Müslümanlar hayret etmektedir. Bir İncil çevirisine göre, Hz. Hacer, Hz. İbrahim'in eşi ve de Sârâ'nın hizmetkârı olarak tanımlanmaktadır. (Bk. Genesis 16:3),

Kral James tarafından (1611) kabul edilen yetkili İncil çevirisinin¹⁴ elimdeki nüshasında Hz. İsmail'in adı açıklamalı ek sözlükte bile atlanmıştır.

Zaman zaman Genesis (16:16, 17:23, 25, 26 ve 21:11) Hz. İsmail'den Hz. İbrahim'in oğlu olarak söz etmektedir. Bu da onun oğul olma gerçeğinin inkâr edilmesini imkânsız kılmaktadır. Ayrıca İsrail oğullarının ana tarafından izini sürünce bu konuda Genesis şöyle anlatmaktadır: Hz. Yakup (İsrail)in iki kuzeni Rachel ve Leah ve onların hizmetçisi iki kadın Zilfah ve Bilhah ile evliliğinden İsrail oğulları meydana gelmiştir. Bununla beraber hiç kimse bugüne kadar annelerinin hizmetçi olmalarından dolayı onların İsrail oğullarından sayılamayacağını iddia etmemiştir. O halde Hz. İsmail'e karşı bu çifte standart niye?

Genesis 22:2'de Allah'ın Hz. İbrahim'e şöyle dediği ifade edilmektedir: "Biricik (tek) oğlun İzhak'ı yanına al ve onu Noriah denilen yere götür..." İşte burada Müslümanlar şöyle düşünmektedir: İzhak'ın adı buraya kasten sokulmuştur. Zira hiçbir zaman İzhak Hz. İbrahim'in yegâne (tek) oğlu değildi. Yine Genesis 17:24-26'ya

¹⁴ Yetkili Kral James versiyonu, İngiltere: Collins World, 1975.

göre Hz. İzhak, Hz. İsmail'den onüç yaş küçüktür ve babaları Hz. İbrahim öldüğünde her ikisi de hayatta idiler.

Hz. İbrahim'in Allah'a teslimiyetinin bir ifadesi olarak yagâne oğlu Hz. İsmail'i kurban etmek istemesi şeklinde tecelli eden imtihanı, her yıl Müslümanlarca Hac ibadetinin ritüellerinden birisi olarak yâd edildiğini daha önce belirtmiştik. Mamafih, hem Hz. İsmail, hem de İzhak eşit derecede Müslümanlarca sevilip sayılmaktadır.

Kur'ân'da yaklaşık elli kez Yahudi veya İsrail oğullarından ayrıca 137 kez de Hz. Mûsâ'dan söz edilirken, Tevrat'ta sadece on sekiz kez Hz. Mûsâ'nın adı geçmektedir. Kutsal kitabın 2:47-52 ve 10:93 bölümünde Allah Yahudilere cömertçe övgüler ve aynı oranda da kınama ve azarlama yağdırmaktadır.

Şûrâsının altı önemle çizilmelidir ki, dinleriyle bağdaşmayan bir şey yaptıklarından dolayı Kur'ân Yahudileri kınamaktadır. Nitekim İncil'in çeşitli bölümlerinde de Allah'a karşı itaatsizliklerinden dolayı Yahudilerin hesaba çekileceklerini bildirmektedir.¹⁵

Bununla beraber Kur'ân, Yahudileri bir millet olarak kınamakta ve etnik bir gurup veya ırk olarak ne karalamakta ne de göklere çıkarmaktadır. Gerçekte Kur'ân-ı Kerim, Yahudilerin çok uzun bir süre dinsiz veya putperest bir dünyada tek tanrılı (monotheism) dinin yegâne hamili oldukları gerekçesiyle hakkını vermektedir. Arkadan Hıristiyanlığın ve Müslümanlığın gelmesiyle tek tanrılı dinin tekelinin kendilerine ait olduğu ve bugüne kadar, sıkı sıkıya bağlandıkları seçkin ırk oldukları şeklindeki Yahudi iddiaları çoktan zeminini kaybetmiştir. En azından Hıristiyan ve Müslümanların düşüncesi bu merkezededir.

İslâm, seçkin ırk kavramını asla onaylamaz. Allah Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

¹⁵ Bkz., 2 Kingis 17:7-23.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَحَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا ۗ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقْوَاهُ ۗ
 ۗ إِنَّ لِلَّهِ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

“Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, O’ndan en çok korkanınızdır. Şüphesiz Allah bilendir, her şeyden haberdardır.” ¹⁶

Atalarına ilişkin belli bir nesebe istinaden değil, sadece dürüstlük temelinde insanlar daha iyi veya daha kötü olabilirler. Allah’ın Hz. İbrahim’e olan vaadi Kur’ân-ı Kerim’de canlı bir şekilde şöyle ifade edilmiştir:

وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ ۗ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا ۗ قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي ۗ قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ

“Bir zamanlar Rabbi İbrahim’i bir takım kelimelerle sınamış, onları tam olarak yerine getirince: Ben seni insanlara önder yapacağım, demişti. "Soyumdan da (önderler yap, ya Rabbi!)" dedi. Allah: Ahdim zalimlere ermez (onlar için söz vermem) buyurdu.” ¹⁷

Bugün Araplarla Yahudiler arasındaki anlaşmazlık Allah tarafından Hz. İbrahim’e verilmiş olan “söz”le ilgili olarak kutsal kitap çevirisinde yapılan yanlış bir imâdan kaynaklanmaktadır. (Genesis 17:8)’de “İbrahim’in evlatları” olarak sadece Yahudiler kastedilmektedir. Nitekim Filistin sorunundaki karmaşıklık bu inançtan türemektedir. Binaenaleyh çağdaş Yahudiliğin büyük bir bölümü Filistin topraklarında yaşama hakkına sadece Yahudilerin sahip olduğuna inanmaktadır.

Bir asırdan daha az bir süre öncesinde bu topraklarda küçük bir Yahudi azınlığın dışında esas itibariyle Müslümanlar ve Hıristiyan Filistinliler olarak barış içinde bir arada yaşıyorlardı. Ama sonradan

¹⁶ el-Hucurât, 49/13.

¹⁷ el-Bakara 2/124.

buradaki Filistinliler günümüz İsrail devletini¹⁸ kurmuş olan Siyonistler tarafından zorla evlerinden ve yurtlarından çıkarıldılar.¹⁹ Bundan başka Hıristiyan veya Müslüman olarak din değiştiren İsrail oğulları otomatikman “Dönüş Yasası’ndan” dışlanmış olurlar. Halbuki onlar da İsrail (Hz. Yakub’un meşru torunları) olup ne kendileri, ne de Filistinli Müslüman ve Hıristiyanlar binlerce yıl atalarına ait olan o topraklarda kendilerini ikinci sınıf vatandaşlar olarak yaşayacak yabancılar gibi görmemektedirler.

Golda Meir’in “Filistinliler diye birileri yoktur ve hiç olmamıştır”²⁰ veya Joseph Weitz’in (Yahudi Millî Fonu eski başkanı) “Şunu kendi aramızda vuzuha kavuşturmalıyız ki bu ülkede her iki milletin birlikte yaşamalarına imkân yoktur” şeklindeki ifadeleri yenip yutulacak cinsten lâflar değildir.²¹

Müslümanlar Filistin sorununu dinler arası bir çatışma değil, farklı mantık ve emellere sahip iki insan gurubu arasındaki anlaşmazlık olarak telâkki etmektedir. Üç İbrahimî dine göre çözüm barışçıl bir uzlaşma girişiminde yatmaktadır. Gerçek bir barışçıl çözüm, sürekliliğinin yegâne teminatı olan adalet ve dürüstlüğe dayalı olmalıdır. Barış çözümleri güçlüler ile zayıflar arasında aranırsa bu, akdedilmiş bir sonuç olmaktan çok uzak kalır. Bir Versailles (Versay) düşünce yapısı görüşmelere hâkim olmamalıdır. Ancak bunu gerçekleştirmek için basiretli devlet adamlığı gerekmektedir.

Biz inanıyoruz ki, dünyanın bu hassas bölgesi kendi farklılıklarını kuşatan bir birlikteliği kutlayan, müsamaha ve Allah’a kulluk ruhunu tezahür ettiren üç İbrahimî dini ayıran değil, bir noktada bir-

¹⁸ Bunun acıklı biyografik hikâyesi için Elias Chacour’un “kan kerdeşliği= Blood Brothers” adlı kitabına bak (Grand Rapids: Chosen Books, 1984, Seçkin kitaplar)

¹⁹ Bu konuyu ele alan Elias Chacour’un “Kan Kardeşler” adlı son derece dokunaklı biyografik hikâyesine bakınız. Grand Rapids: Chosen Books, 1984.

²⁰ Sunday Times (London)’un 15 Haziran, 1969 tarihli sayısı. Roger GARADY’den alıntı yazısı “İsrail Davası” (London shorouk International, 1983) 37.

²¹ Davar (israel). 1967, 29 Eylül sayısı.

leştiren bir yer olmalıdır. Bütün taraflar kulaklarını ve gönüllerini Allah'ın sesine açtıkları takdirde, akl-ı selim ve din o yönde odaklanacaktır.

Tarihî olarak Müslümanlarla Yahudiler arasındaki münasebetler inişli-çıkışlı olmaktadır ama bu Müslümanların bir din olarak Judaizm'e karşı düşmanlık beslemesinden kaynaklanmamaktadır. Anlaşmazlık yerine göredir ve haklı nedenlere dayanmaktadır.

Bununla beraber, İslâmî öğretilerin gerçek temsilcisi daima Müslümanlar olmaktadır şeklindeki iddialardan da uzak durmalıyız. Özellikle, diktatoryal idareler altında Yahudiler ve Hıristiyanlar kötü muameleden paylarına düşeni almışlardı. Fakat bu durumdan daima en çok zarar gören Müslümanlar olmuştur. Bu sırada meydana gelen büyük tahribat dâhil, asırlardır Hıristiyan Avrupası tarafından Yahudilere çektirilen eziyetlerin bir benzeri İslâm dünyasında onlara reva görülmemiştir.

Hıristiyan dünyasında Yahudiler, tanrının (Hz. İsa'nın) kâtilleri olarak damgalanmışlar ve bunun bedelini birbiri ardından gelen planlı katliamlarla ödemişlerdir. Düşman olarak Müslümanlar seçildiğinde bile Avrupa, Yahudileri zararlı gördükleri için onları da buna dâhil etmişlerdir.

İlk haclı seferi Avrupa'da binlerce Yahudi'nin kıyımıyla başlandı. Şöyle bir mantıkla gerçekleştirilmişti bu: "Doğu'da Tanrı'nın düşmanlarıyla çarpışmak için uzun bir yol kat ettik ve şimdi gözlerimizin önünde Tanrı'nın azılı düşmanı Yahudiler var, ilkin onlar bertaraf edilmelidir."²²

1492'de, Müslümanlara karşı Ferdinand ve İsabella'nın zafer kazanması sonucu Yahudiler İspanya'dan kovuldular. Bidayette yapılan vaatlerin aksine Müslüman ve Yahudilerin dinlerini icra etmeleri

²² Cohn, Norman. "The pursuit of the millennium. Milenyum'un etkinliği" Bamar GASCOİGNE' den alıntı "The Christians= Hristiyanlar" Londra: jonathan cape, 1977, 113.

yasaklandı. Katolik dinine dönmedikleri takdirde sürgüne veya ölüme mahkûm ediliyorlardı. Çok sayıda Yahudi İslâm dünyası Halifeliğinin o zamanki merkezi olan Türkiye'ye gitme yolunu seçtiler ve orada cömertçe hüsn-i kabul gördüler.

Ferdinant ve İsabella'nın Yahudileri kovmasını alaya alan Sultan şöyle demişti: "Onlar krallıklarını böylece fakirleştirdiler, benimkini ise zenginleştirdiler." İspanya'daki Müslümanlık dönemi medeniyetine Yahudi katkısı özellikle bu dönemde gelişmişti.

Bunun belki de en güzel örneği ünlü Maimonides'dir ki, İslâm feylezofu Kurtubalı İbn Rüşd'ün talebesidir. Daha sonra Mısır'a geçtiğinde de Selahaddin Eyyubi'nin özel doktoru olmuştu.

İsraili âlim, tarihçi ve eski dış işleri bakanlığı yapmış Abba Eban "Benim İnsanım" adlı kitabında (Ki, bu bir TV dizisi yapılmıştır.) şöyle bir ifade kullanmaktadır:²³ Yahudiler tarihleri boyunca iki önemli serüven yaşamışlardır. Birincisi Müslüman İspanya'sında. İkincisi de halen Amerika Birleşik Devletleri'nde.

Asırlarca İslâm ülkelerinin Yahudi kökenli vatandaşları hem güven ve hem de refah içinde yaşamaktadırlar. Bugüne kadar çok sayıda İslâm Ülkesi Filistin sorununun o acı veren yansımalarına rağmen oldukça büyük Yahudi topluluklarını bünyesinde barındırmaktadır. Onlar Müslüman ve Hıristiyan yuttaşlarından hiçbir zaman daha kötü durumda olmamışlardır.

HIRİSTİYANLAR

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ اتَّيَبْتُ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ﴿١٦﴾ فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾ قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتُ تَقِيًّا ﴿١٨﴾ قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لِكَ غُلَامًا زَكِيًّا ﴿١٩﴾ قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ﴿٢٠﴾ قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّئٌ وَلِنَجْعَلَهُ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا وَكَانَ أَمْرًا

مُقْضِيًّا ﴿٢١﴾ فَحَمَلْتُهُ فَانْتَبَدْتُ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا ﴿٢٢﴾ فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مَثٌ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَنِيًّا ﴿٢٣﴾ فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ فِكَلِي وَأَشْرِبِي وَقَرِّي عَيْنًا ﴿٢٤﴾ وَهَزِي إِلَيْكِ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقِطُ عَلَيْكَ رَطْبًا حَبِيًّا ﴿٢٥﴾ فِيمَا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا ﴿٢٦﴾ فَآتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ قَالُوا يَا مَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا ﴿٢٧﴾ يَا أُخْتُ هَارُونَ مَا كَانَ أَبُوكَ امْرَأَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ بَعِيًّا ﴿٢٨﴾ فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نَكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾ قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ﴿٣٠﴾ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾ وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ﴿٣٢﴾ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ﴿٣٣﴾

(Resulüm!) Kitap'ta Meryem'i de an. Hani o, ailesinden ayrılarak doğu tarafında bir yere çekilmişti. Meryem, onlarla kendi arasına bir perde çekmişti. Derken, biz ona ruhumuzu gönderdik de o, kendisine tastamam bir insan şeklinde göründü. Meryem dedi ki: Senden, çok esirgeyici olan Allah'a sığınırım! Eğer Allah'tan sakınan bir kimse isen (bana dokunma). Melek: Ben, yalnızca, sana tertemiz bir erkek çocuk bağışlamam için Rabbinin bir elçisiyim, dedi. Meryem: Bana bir insan eli değmediği, iffetsiz de olmadığım halde benim nasıl çocuğum olabilir? dedi. Melek: Öyledir, dedi; (zira) Rabbin buyurdu ki: Bu bana kolaydır. Çünkü biz, onu insanlara bir delil ve kendimizden bir rahmet kılacağız. Bu, hüküm ve karara bağlanmış (ezelde olup bitmiş) bir iş idi. Meryem ona hamile kaldı. Bunun üzerine onunla (karnındaki çocukla) uzak bir yere çekildi. Doğum sancısı onu bir hurma ağacına (dayanmaya) sevk etti. "Keşke, dedi, bundan önce ölseymdim de unutulup gitseydim!" Aşağısından (İsa yahut melek) ona şöyle seslendi: "Tasalanma! Rabbin senin alt yanında bir su arki vücuda getirmiştir." "Hurma dalını kendine doğru silkele ki, üzerine taze, olgun hurma dökülsün." "Ye, iç. Gözün aydın olsun! Eğer insanlardan birini görür-

²³ Ebban, ABBA, "My People= benim insanım" New York: Behrman, 1968.

sen de ki: Ben, çok merhametli olan Allah'a oruç adadım; artık bugün hiçbir insanla konuşmayacağım." Nihayet onu (kucağında) taşıyarak kavmine getirdi. Dediler ki: Ey Meryem! Hakikaten sen iğrenç bir şey yaptın! Ey Harun'un kız kardeşi! Senin baban kötü bir insan değildi; annen de iffetsiz değildi. Bunun üzerine Meryem çocuğu gösterdi. "Biz, dediler, beşikteki bir sabi ile nasıl konuşuruz?" Çocuk şöyle dedi: "Ben, Allah'ın kuluyum. O, bana Kitab'ı verdi ve beni peygamber yaptı." "Nerede olursam olayım, O beni mübarek kıldı; yaşadığım sürece bana namazı ve zekâtu emretti." "Beni anneme saygılı kıldı; beni bedbaht bir zorba yapmadı." "Doğduğum gün, öleceğim gün ve diri olarak kabirden kaldırılacağım gün esenlik banadır."²⁴

İşte Kur'ân'da Hz. İsa'nın hikâyesi böyle anlatılmaktadır. Kur'ân O'ndan 25 kez "Jesus=İsa", 11 kez "Mesih" ve sadece 2 kez de Meryem'in oğlu olarak söz etmektedir.

Meryem, ismen 34 kez ve 2 kez de iffetini koruyan kadın olarak geçmektedir. İslâm'ı ve Müslümanları Hz. İsa'nın düşmanı olarak tanımlayan ünlü âlimler uzmanlar ve hele en acı vereni ise ruhban sınıfından rahiplerin yazıp çizdiklerini okuyup tanıdıkça hayretler içinde (dona) kalmaktadırlar. Tersine, çok sayıda bilgisiz ve yanlış bilgilendirilmiş Hıristiyan, doktrinal farklılıklarımız olsa da, Hz. İsa ve Hz. Meryem'i biz Müslümanların da sevip saydığını söylediğimizde şaşırıp kalmaktadırlar.

Aşağıdaki birkaç Kur'ân âyeti İslâm'da Hz. İsa ve Hz. Meryem'in ne derece yüksek bir saygınlığa sahip olduğunu anlatmaya yetecektir.

إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ

²⁴ Meryem, 19/16-33.

“Melekler demişlerdi ki: Ey Meryem! Allah sana kendisinden bir Kelime'yi müjdeliyor. Adı Meryem oğlu İsa'dır. Mesih'tir; dünyada da, ahirette de itibarlı ve Allah'ın kendisine yakın kıldıklarındandır.” ²⁵

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ ۚ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِّنْهُ فَآمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ۗ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ ۚ انتَهُوا خَيْرًا لَّكُمْ ۚ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ ۚ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ ۗ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا

“Ey ehl-i kitap! Dininizde aşırı gitmeyin ve Allah hakkında, gerçekten başkasını söylemeyin. Meryem oğlu İsa Mesih, ancak Allah'ın resulüdür, (o) Allah'ın, Meryem'e ulaştırdığı "kün: Ol" kelimesi(nin eseri)dir, O'ndan bir ruhtur. (O'nun tarafından gönderilmiş yahut teyit edilmiş yahut da Cebrail tarafından üfürülmüş bir ruhtur). Şu halde Allah'a ve peygamberlerine iman edin. "(Tanrı) üçtür" demeyin, sizin için hayırlı olmak üzere bundan vazgeçin. Allah ancak bir tek Allah'tır. O, çocuğu olmaktan münezzehtir. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur. Vekil olarak Allah yeter.” ²⁶

وَالَّتِي أَحْصَيْنَتْ فَرْجَهَا فَتَنَفَّحْنَا فِيهَا مِنْ رُّوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِّلْعَالَمِينَ

“İrzını iffetle korumuş olanı (Meryem'i de an.) Biz ona ruhumuzdan üfledik; onu ve oğlunu cümle âlem için bir ibret kıldık.” ²⁷

Yahudi'lerle Hıristiyanlar arasındaki bariz fark, Hz. İsa konusundaki tutumlarıdır. Fakat Müslümanlar Hz. İsa'nın Yahudilere gönderilmiş gerçek bir elçi olduğuna inanırlar. Kur'ân der ki:

²⁵ Âl-i İmran, 3/45.

²⁶ en-Nisâ, 4/171.

²⁷ el-Enbiya, 21/91.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ فَأَمَّتْ طَائِفَةٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ

**“Ey iman edenler! Allah'ın yardımcıları olun. Nitekim Meryem oğ-
lu İsa havarilere: Allah'a (giden yolda) benim yardımcıları kimdir?
 demişti. Havariler de: Allah (yolunun) yardımcıları biziz, demişlerdi.
 İsrailoğullarından bir zümre inanmış, bir zümre de inkâr etmişti. Niha-
 yet biz inananları, düşmanlarına karşı destekledik. Böylece üstün geldi-
 ler.”** ²⁸

**Hz. İsa'yı reddedenler ve annesini iffetsizlikle itham edenler de-
 faatle azarlanırlar.**

وَبِكْفُرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَىٰ مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا ﴿١٥٦﴾ وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ
رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ
مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ﴿١٥٧﴾ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

**“Bir de inkâr etmelerinden ve Meryem'in üzerine büyük bir iftira
atmalarından; Ve "Allah elçisi Meryem oğlu İsa'yı öldürdük" demeleri
yüzünden (onları lanetledik). Halbuki onu ne öldürdüler, ne de astılar;
fakat (öldürdükleri) onlara İsa gibi gösterildi. Onun hakkında ihtilafa
düşenler bundan dolayı tam bir kararsızlık içindedirler; bu hususta
zanna uymak dışında hiçbir (sağlam) bilgileri yoktur ve kesin olarak
onu öldürmediler. Bilakis Allah onu (İsa'yı) kendi nezdine kaldırmıştır.
Allah izzet ve hikmet sahibidir.”** ²⁹

**Binaenaleyh İslâmiyet, Yahudileri Hz. İsa'nın kanından tama-
men temize çıkarmıştır. Tutuklandıktan sonra çarpmıha gerilmiştir,
şeklindeki görüş yanlış olup, o kişi Hz. İsa olmayıp (belki Judas Esca-
riot) adında başka birisi ki, Hıristiyanların bir başka koluna mensup**

²⁸ es-Sâf, 61/14.

²⁹ en-Nisâ, 4/156, 157, 158.

olduğu iddia edilmektedir. Hz. İsa'yı kabul etmeyen Yahudiler azarlanırken Kur'ân şöyle buyurur:

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ ۗ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ ۗ أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ

*“Andolsun biz Mûsâ'ya Kitab'ı verdik. Ondan sonra ardarda peygamberler gönderdik. Meryem oğlu İsa'ya da mucizeler verdik. Ve onu, Ruhu'l-Kudüs (Cebrail) ile destekledik. (Ne var ki) gönlünüzün arzulamadığı şeyleri söyleyen bir elçi geldikçe ona karşı büyüklük tasladınız. (Size gelen) peygamberlerden bir kısmını yalanladınız, bir kısmını da öldürdünüz.”*³⁰

Hz. İsa'nın Allah'ın izniyle icra ettiği mucizelerin hepsine Müslümanlar inanmaktadır. Bu konuda Kur'ân şöyle buyurur:

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ادْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدتُّكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا ۗ وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ۗ وَإِذْ تَخَلَّقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِأَذْنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِأَذْنِي ۗ وَتَبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ بِأَذْنِي ۗ وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ بِأَذْنِي ۗ وَإِذْ كَفَّمْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ إِذْ جِئْتَهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ

Allah o zaman şöyle diyecek: "Ey Meryem oğlu İsa! Sana ve annene (verdiğim) nimetimi hatırla! Hani seni mukaddes ruh (Cebrail) ile desteklemiştim; (bu sayede) sen beşikte iken de yetişkin çağında da insanlarla konuşuyordun. Sana kitabı (okuyup yazmayı), hikmeti, Tevrat ve İncil"³¹ öğretmiştim. Benim iznimle çamurdan, kuş şeklinde bir şey yapıyordun da ona üflüyordun, hemen benim iznimle o bir kuş oluyordu. Yine benim iznimle anadan doğma körü ve alacalıyı iyileştiriyordun. Ölülerini benim iznimle (hayata) çıkarıyordun. Hani İsrailoğullarını (seni öldürmekten) engellemiştim; kendilerine apaçık deliller (mucize-

³⁰ el-Bakara, 2/87.

³¹ İncil: Hz. İsa'ya inen orijinal kitap. Ashı kaybolmuştur. Göspel=Eski Ahid'de bazı bölümleri varlığını sürdürmektedir.

ler) getirdiğin zaman içlerinden inkâr edenler, "Bu, apaçık bir sihirden başka bir şey değildir" demişlerdi.³²

Gerek ilk Hıristiyanlar gerekse Hz. Muhammed (s.a.v.) zamanında yaşamış olan Hz. İsa'nın samimi ümmetini kapsayacak şekilde bu övgü genişlemektedir.

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهَابَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا ۚ فَآتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ ۚ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

“Sonra bunların izinden ardarda peygamberlerimizi gönderdik. Meryem oğlu İsa'yı da arkalarından gönderdik, ona İncil'i verdik; ona uyanların kalplerine şefkât ve merhamet vermiştik. Uydurdukları ruhbanlığa gelince, onu biz yapmadık. Fakat kendileri Allah rızasını kazanmak için yaptılar. Ama buna da gereği gibi uymadılar. Biz de onlardan iman edenlere mükâfatlarını verdik. İçlerinden çoğu da yoldan çıkmışlardır.”³³

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا ۚ وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَىٰ ۚ ذَلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قِسِيَسِينَ وَرُهَابَانًا وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

“İnsanlar içerisinde iman edenlere düşmanlık bakımından en şiddetli olarak Yahudiler ile şirk koşanları bulacaksınız. Onlar içinde iman edenlere sevgi bakımından en yakın olarak da "Biz hıristiyanlarız" diyenleri bulacaksınız. Çünkü onların içinde keşişler ve rahipler vardır ve onlar büyüklük taslamazlar.”³⁴

Şimdi biraz da Müslümanlarla Hıristiyanlar arasındaki farklılıkların bir kaçına değinelim. Bunların içinde en önemlisi Hz. Meryem'in iffetine inanan Müslümanların, Hz. İsa'nın babasız olarak Allah tarafından yaratıldığını, ama doğurulmadığını söylemeleridir. Müslümanlara göre Allah kendisine böyle biyolojik özellikler izafe

³² el-Mâide, 4/110.

³³ el-Hadîd, 57/27.

³⁴ el-Mâide, 4/82.

edilmesinin çok çok ötesinde yüce bir varlıktır. Çünkü o ezeli ve mutlaklıdır.

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴿١﴾ اللَّهُ الصَّمَدُ ﴿٢﴾ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿٣﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴿٤﴾﴾

“De ki: O, Allah birdir. Allah sameddir. O, doğurmamış ve doğmamıştır. Onun hiçbir dengi yoktur.” ³⁵

Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olduğu inancı, İslâmî inançla taban tabana zıttır. (Ancak mecazî olarak, hepimiz Allah'ın çocuklarıyız diyebiliriz.) Kabul edilemeyecek bir öğreti de Hz. Meryem'in Allah'ın anası olduğudur. Hem Hz. Meryem ve hem de Hz. İsa, İslâm'ın son derece saygı duyduğu insanlardır. Hz. İsa'nın babasız dünyaya gelmesi İslâmî öğretiye göre onu Allah'ın oğlu yapmaz.

إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ ۖ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُن فَيَكُونُ

“Allah nezdinde İsa'nın durumu, Âdem'in durumu gibidir. Allah onu topraktan yarattı. Sonra ona "Ol!" dedi ve oluverdi.” ³⁶

Kur'ân'a göre, Hz. İsa ne kendine ne de annesine tanrısallık izafe etmemiştir.

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَىٰ ابْنَ مَرْيَمَ اأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمَّيَ الْهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالِ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمَ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَّا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿١١٧﴾ إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عَبَادُكَ وَإِنْ تُعْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١١٨﴾

“Allah: Ey Meryem oğlu İsa! İnsanlara, "Beni ve anamı, Allah'tan başka iki tanrı bilin" diye sen mi dedin, buyurduğu zaman o, "Hâşâ! Seni tenzih ederim; hakkım olmayan şeyi söylemek bana yakışmaz. Hem ben söyleseydim sen onu şüphesiz bilirdin. Sen benim içimdekini bilirsin, halbuki ben senin zatında olanı bilmem. Gizlilikleri eksiksiz bilen yalnızca sensin. Ben onlara, ancak bana emrettiğini söyledim:

³⁵ İhlâs, 112/1-4.

³⁶ Âl-i İmrân, 3/59.

Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin, dedim. İçlerinde bulunduğum müddetçe onlar üzerine kontrolcü idim. Beni vefat ettirince artık onlar üzerine gözetleyici yalnız sen oldun. Sen her şeyi hakkıyla görensiz. Eğer kendilerine azap edersen şüphesiz onlar senin kullarıdır (dilediğini yaparsın). Eğer onları bağışlarsan şüphesiz sen izzet ve hikmet sahibisin" dedi."³⁷

Yeni Ahid'e göre, Hz. İsa çarmıha gerilirken "Allah'ım! Allah'ım! Neden beni terk ettin" diye feryat etmiştir. (Mark 15:34). Belli ki, Hz. İsa kendinden başka biriyle konuşuyor olmuş olmalı.

Teslis anlayışının İslâm'da yeri yoktur.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ ۚ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ ۗ فَآمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۗ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةً ۗ انتَهُوا خَيْرًا لَّكُمْ ۚ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهُ وَاحِدٌ ۗ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ ۗ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿١٧١﴾

*"Ey ehl-i kitap! Dininizde aşırı gitmeyin ve Allah hakkında, gerçekten başkasını söylemeyin. Meryem oğlu İsa Mesih, ancak Allah'ın resulüdür, (o) Allah'ın, Meryem'e ulaştırdığı "kün: Ol" kelimesi(nin eseri)dir, O'ndan bir ruhtur. (O'nun tarafından gönderilmiş yahut teyit edilmiş yahut da Cebrail tarafından üfürülmüş bir ruhtur). Şu halde Allah'a ve peygamberlerine iman edin. "(Tanrı) üçtür" demeyin, sizin için hayırlı olmak üzere bundan vazgeçin. Allah ancak bir tek Allah'tır. O, çocuğu olmaktan münezzehtir. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur. Vekil olarak Allah yeter."*³⁸

Müslümanlar sonsuzluğun bölünebileceğini veya üçe ayrılabilirliğini düşüncemeler. Ya da Hz. İsa'yı tanrılaştırmayı veya kutsal Ruh'u kabul etmezler. Bizler, "Tek Tanrı'da üç ilâhî şahsiyet" konusunda Hz. İsa'nın herhangi bir söz sarf ettiğini asla düşünmüyoruz.

³⁷ el-Mâide, 4/116, 117, 118.

³⁸ en-Nisâ, 4/ 171.

Ne de Hz. İsa'nın Allah telâkkisinin Allah'ın tek olduğunu vaaz eden kendinden önceki peygamberlerin telâkkilerinden farklı olduğunu...

Ayrıca teslis anlayışı ilk Hıristiyanlarda tarihî olarak Milâdî 325 yılında İznik Konseyi'nde Roma İmparatorluğu'nun bir akidesi olarak emrivaki şeklinde kabul edildi. Bunu Roma İmparatoru Konstantin bütün gücüyle uygulattı. *Yeni Katolik Ansiklopedisi*³⁹ "Teslis" başlığı altında şunu belirtir: "Üç ayrı kişiliğin tek bir tanrıda birleşmesi" şeklindeki formülasyon ne Hıristiyan yaşantısına girmiş, ne de dördüncü asır bidayetinde iman ikrarı güvenilir biçimde tesis olunmuştu.

Diğer bir anlaşmazlık alanı "İlk Günah" kavramıdır. İncil'e göre Şeytan, Hz. Havva'yı yasak meyveden yemesi için ayarttı ve sonra O da Hz. Âdem'i aynısını yapması için ayarttı. Böylelikle ilk günahı işlemiş oldular. Yeryüzüne sürgün edilerek cezalandırıldılar. İlk suçlu olması hasebiyle Hz. Havva'ya kabahatin büyüğü düşmüştü.⁴⁰

Ortak Hıristiyan öğretisine göre bütün insanlık bu günahı tevârüs eder ve de her yeni doğan günahkâr olarak dünyaya gelir.

Aynı olayın Kur'ân mealinde, şeytan hem Hz. Âdem'i ve hem de Hz. Havva'yı ayartmış ve böylece günah işlemiş oldular. Sonra tövbe ettiklerinde her ikisi de affolundular. İşte ilk günah bu noktada bitti.

فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَاتِمِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ﴿٢٠﴾ وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢١﴾

*"Derken şeytan, birbirine kapalı ayıp yerlerini kendilerine göstermek için onlara vesvese verdi ve: Rabbiniz size bu ağacı sırf melek olursunuz veya ebedi kalanlardan olursunuz diye yasakladı, dedi. (20) Ve onlara: Ben gerçekten size öğüt verenlerdenim, diye yemin etti."*⁴¹

³⁹ New Catholik Eneyelopedia, aynı başlık altında "The Holy Trinity=Kutsal Teslis".

⁴⁰ Bkz., Genesis, 3:16.

⁴¹ el-A'râf, 7/21-22.

فَتَلَقَىٰ آدَمَ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ ۗ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٣٧﴾

*“Bu durum devam ederken Âdem, Rabbinden bir takım ilhamlar aldı ve derhal tevbe etti. Çünkü Allah tevbeleri kabul eden ve merhame-ti bol olandır.”*⁴²

Nihayet Hz. Âdem’in derecesi peygamberliğe çıkarıldı ve Allah’ın yeryüzündeki vekilleri olarak insanlar görevlendirildiler. Şeytan insanların peşini bırakmayacağına ve onları yozlaştıracağına yemin etti. Fakat Allah, şeytanın planını bozacak veya boşa çıkara-cak bir rehber temin edeceğini vaat etti. Bu hidayet yoluna sırtını çevirenler bundan muaf tutuldular. İşte bundan dolayıdır ki, her insan dünyaya temiz, günahsız olarak gelir. Sadece daha sonraki seçimimiz bizim saflığımızı bozar ve bizleri günahkâr kılar. İslâm’a göre günah, anne ve babalarından çocuklarına tevarüs eden bir şey değildir.

Bu konuda İslâm, sorumluluğun ferdî olduğunu vurgular.

مَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَنْتَدِي لِنَفْسِهِ ۗ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَیْهَا ۗ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۗ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا ﴿١٥﴾

*“Kim hidayet yolunu seçerse, bunu ancak kendi iyiliği için seçmiş olur; kim de doğruluktan saparsa, kendi zararına sapmış olur. Hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü üslenmez. Biz, bir peygamber göndermedikçe (kimseye) azap edecek değiliz.”*⁴³

Vekil kurban düşüncesi bu bakımdan İslâm’a yabancıdır. Hz. İsa veya herhangi başka birisinin, insanların işlediği günahların kefareti olarak öldürülmesi zorunluluğu İslâm’a aykırı bir iddiadır. İslâm’da Allah’ın affına mazhariyet, samimi pişmanlık ve kan dökülmesine gerek kalmadan doğruluktan şaşmadan yaşamakta aranmalıdır.

Allah’ın lütfuyla selâmete erişilir.

⁴² el-Bakara, 2/37.

⁴³ el-İsrâ, 17/15.

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرِ اللَّهُ لَهُ
إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٣٥﴾

“Yine onlar ki, bir kötülük yaptıklarında, ya da kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı hatırlayıp günahlarından dolayı hemen tevbe-istiğfar ederler. Zaten günahları Allah'tan başka kim bağışlayabilir ki! Bir de onlar, işledikleri kötülüklerde, bile bile ısrar etmezler.” ⁴⁴

Hiçbir günah Allah'ın rahmetinden büyük değildir.

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ
جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٣﴾

“De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.” ⁴⁵

Hz. İsa'nın kanıyla günahlarından affolunma ve seçilmiş ırk olma (Allah'ın özel ayrıcalığına mazhar olarak) gibi kavramlardan yoksun olan Müslümanların, Allah'ın affediciliğine karşı taşıdıkları büyük ümit, yine kendilerinin affedici olmalarıyla ifade edilmektedir. İster fertler ve kabileler, isterse milletler arasında olsun affediciliğin rolü İslâm'ın özünü teşkil eder. Bir saldırıya karşılık kanun, suçluya hak ettiği cezayı vermek suretiyle duruma müdahale ettiğinde bile mağdur taraf affetmesi için teşvik edilir.

وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۚ
وَلْيَغْفُوا وَلْيَصْفَحُوا ۚ أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢﴾

“İçinizden faziletli ve servet sahibi kimseler akrabaya, yoksullara, Allah yolunda göç edenlere (mallarından) vermeyeceklerine yemin etmesinler; bağışlasınlar; feragat göstereyin. Allah'ın sizi bağışlamasını arzulamaz mısınız? Allah çok bağışlayandır, çok merhametlidir.” ⁴⁶

⁴⁴ Âl-i İmrân, 3/135.

⁴⁵ ez-Zümer, 39/53.

⁴⁶ en-Nûr, 24/22.

Bir fert herhangi bir zaman ve mekânda doğrudan Allah'tan af dileyebilir. Erkek olsun kadın olsun her hangi bir aracıya ihtiyaç duymadan doğrudan Yaradan'ına rücu' edebilir. Müslüman bir kimse her ne vakit merhamet ve af niyaz ederse Allah ona karşılık verir ve affeder.

Günah çıkarmak için bir faniye gitmenin ve onun "Git oğlum" Affedildin" demesinin İslâm'da hiç yeri yoktur. Affetmek sadece Allah'a mahsustur. Hiç kimse O'nun rolünü oynama konumunda değildir. Filvaki, İslâm'da ruhban sınıfı diye anılan bir kurum yoktur. İlahiyat öğrenimi olmasına rağmen, ruhbanlık yoktur. Allah'ın rahmeti sonsuzdur. Bize adaletle davranması sadece O'na bağlıdır. (ki, O mutlak âdildir) Rahmeti de (ki, O mutlak merhamet sahibidir) Biz, bütün ömür boyu ibadet ederiz. O bize adaletinden ziyade merhamet bahşeder. Tövbemizin samimi ve ciddi olması gerekir. Pişmanlık kalbimizde gerçekten yer ederse, bu amellerimizde kendini gösterir. Mesela biri cüzdanımı çalar ve iade etmezse milyon kere "Allahım! beni affet" diye tekrarlasa bu bir kendini kandırmacadır ve tenakuz teşkil eder. İşin içine üçüncü bir kişi dâhil olduğunda, adaletle muamele edilmelidir.

Bu doktrinal farklılıklar önemsiz olmadığı gibi göz ardı da edilmemelidir. Bu farklılıklar yüzünden insanların birbirinden nefret edip kavga etmeleri aptalca ve ters tepkili olacaktır. İnanç farklılıkları üzerinde yapılan görüşmeler medenice ve en yüksek düzeyde yapılmalıdır.

وَلَا تَجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ ۖ وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْنَا وَأُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِلَهُنَا وَإِلَهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٤٦﴾

"İçlerinden zulmedenleri bir yana, ehl-i kitapla ancak en güzel yoldan mücadele edin ve deyin ki: Bize indirilene de, size indirilene de iman ettik. Bizim Tanrımız da sizin Tanrınız da birdir ve biz O'na teslim olmuşuzdur." ⁴⁷

⁴⁷ Ankebut, 29/46.

Hıristiyan ve Müslüman görüşleri arasındaki ciddi farklılıklara rağmen İslâm ortak bir zeminde buluşmalarını arzu eder.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا
نَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ ۚ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾

“(Resulüm!) de ki: Ey ehl-i kitap! Sizinle bizim aramızda müşterek olan bir söze geliniz: Allah'tan başkasına tapmayalım. O'na hiçbir şeyi eş tutmayalım ve Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi ilahlaştırmasın. Eğer onlar yine yüz çevirirlerse, işte o zaman: Şahit olun ki biz Müslümanlarız! deyiniz.”⁴⁸

Bunun ötesinde ilişkiler barışçıl ve dostane kalmalıdır. Meselenin dini (doktrinal) veçhesini bu şekilde açıkladıktan sonra burada Müslümanlarla Hıristiyan dünyası arasındaki jeopolitik geçmişe kısaca değinmek yersiz kaçmayacaktır.

İslâm'ın son peygamberi döneminde dünyaya iki büyük güç, doğuda Pers İmparatorluğu ve Batıda da Roma İmparatorluğu hâkimdi. Pers'ler ateşperest ve Romalılar Hıristiyan olduklarından Müslümanların sempatisi doğal olarak ikincisinden yana idi. İki imparatorluk arasında uzun süreli askerî çatışma var gücüyle devam ediyordu. Müslümanlığın başlangıcında Hıristiyanların Perslere yenik düştüğü zamanlara şahit olundu. Fakat Kur'ân bu durumun değişeceğine dair haber veriyordu. (ki, öyle oldu):

عُلِبَتِ الرُّومُ ﴿٢﴾ فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِّنْ بَعْدِ عَلَيْهِمْ سَيَّغْلِبُونَ ﴿٣﴾ فِي بَضْعِ سِنِينَ ۗ لِلَّهِ الْأَمْرُ
مِن قَبْلُ وَمِن بَعْدُ ۗ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٤﴾ بِبَصْرِ اللَّهِ ۗ يَنْصُرُ مَن يَشَاءُ ۗ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

“Rumlar, yenildi. Arapların bulunduğu bölgeye en yakın bir yerde onlar, Halbuki onlar, bu yenilgilerinden sonra birkaç yıl içinde galip geleceklerdir. Onların bu yenilgilerinden önce de sonra da emir Allah'ındır. O gün mü'minler de Allah'ın yardımıyla sevineceklerdir.

⁴⁸ Âl-i İmrân, 3/64.

*Allah, dilediğine yardım eder, galip kılar. O, mutlak güç sahibidir, çok esirgeyicidir.”*⁴⁹

Yıllar sonra Müslümanlık Arap Yarımadası'nda egemen oluyor ve bir devlet hüviyetinde her iki dev imparatorlukların hemen yakınında siyasî bir güç olarak ortaya çıkmış bulunuyordu. Her iki imparatorluk, İslâm devletini ciddi bir tehdit olarak gördüğünden ona karşı düşmanlık beslemeye başladılar. Bazı Arap kabilelerindeki müvekkillerinden yararlanarak ve daha sonra da muazzam ordularıyla Müslümanlara saldırmaya başladılar. Bu kaçınılmaz askerî karşılaşmalar hemen hemen mucizevî bir şekilde sonuçlanıyordu. Müslüman güçlerin sayıca ve teçhizat açısından hasımlarından zayıflığı ile kıyaslandığında bu daha iyi anlaşılıyordu.

Doğuda Pers hanedanlığı sona erince, egemenliği altındaki halklar tümüyle İslâm'ı seçtiler. Batıda ise Roma İmparatorluğu'nun otoritesi zayıflamıştı. Bir asırdan kısa bir süre içerisinde çoğulcu İslâm imparatorluğu bilinen dünyanın yarısından fazlasını oluşturan bir alana yayılmıştı. Bu topraklar, Yunan mirasını kilise tarafından yok edilmekten koruyan, çeşitli ilim dallarında adım adım ilerleyerek dünyaya çeşitli nimetler sunan İslâm medeniyetinin beşiği olmuştur. Bu ilim dalları sırasıyla: Tıp, kimya, fizik, astronomi, matematik, (cebir Arapça bir kelime olup, Müslümanlar tarafından icat edilmiştir.), müzik ve felsefenin yanı sıra dinî ilimler, Arap dili ve edebiyatıdır.

Tüm ırk ve dinlerden insanlar cömertçe bu medeniyetin gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. (Dinî veya başka alanlarda olsun) insan düşüncesi üzerinde sansür uygulamayan bu medeniyete şahit olan Avrupa ilk şokunu karanlık çağlarda yaşamış oldu.

O zamanlar ilim dili Arapça idi ve Avrupa üniversitelerinde Müslüman profesörler istihdam ediliyor ve asırlarca Müslüman müelliflerin eserleri okutuluyordu. Avrupa, Yunan filozofları hakkında-

⁴⁹ er-Rûm, 30/2-5

ki bilgileri Arapça tercümelerden öğreniyordu. Matbaa icat edilince basılan kitapların çoğu Arap kaynaklarının tercümelerini teşkil ediyordu.

İslâm İmparatorluğu zayıfladıkça Avrupa karşı saldırıya geçti. Önemli tarihî gelişmeler arasında Doğu’da Haçlılar, Batı’da ise Endülüs üzerinde Ferdinand ve İsabella’nın zaferleri sayılabilir. Sonuncusu Engizisyon ve İspanya’nın Müslüman ve Yahudi unsurlardan temizlenmesiyle son buldu. Ardından Yenidünya’nın keşfinin ve Meksika ve Peru’yu fetheden Conguistadorlar (Fatihlerin)’in idaresinin ve Devlet eliyle köle ticaretinin tesisinin yolunu açmıştır.

Haçlılar, Müslümanların kalbi sayılan Kudüs’ü işgal etmek için örgütlenmiş bir girişimdi. Gerekçesi de, Kudüs’teki Hıristiyanlarca kutsal sayılan yerleri Müslümanlardan kurtarmaktı. İki asırdan fazla bir süredir Haçlılar Batı düşüncesinde hâlâ süregelen dinî taşkınlığı canlı tutmaktalar. Bu bir şekilde Batı kültürünü şekillendirmektir. Çağdaş Hıristiyanlığın yaygın görüşü Haçlı zihniyetini kınamasına rağmen bu böyle devam etmektedir. Aynı görüş haçlıları Hıristiyan kisvesine bürünmüş sömürgeci zihniyete sahip savaşçılar olarak yaf-talamaktadır. Bizzat Hıristiyanlık için kara bir leke sayılabilecek nitelikte zulüm suçu işleyerek yapıyordu bunu haçlılar.

“Haçlı” sözcüğü (hem fiil ve hem de isim olarak) kökü derinlerde duygu yüklü izlenime sahip asil bir sözcük olarak dile girmiştir. Gerek ruhban sınıfı ve gerekse ruhban sınıfının dışında kalan saikler olmak üzere çok sayıda Hıristiyanların yanı sıra bizler de inanıyoruz ki, Hıristiyan dünyası, İspanyol engizisyonu ve Alman katliamı konusunda, büyük bir başarıyla geçmişte yaptığı gibi yeni bir ruh arayışı ve kendi benliğini arayıp öğrenme duygusuyla “Haçlılar” konusunda tekrar eğitilmelidirler. Haçlıların gerçek rengini ortaya çıkarmak için oluşturulacak ortak bir çaba her biri bir milyar insanı içinde barındıran iki blok arasındaki barış kapısını açarak yeni bir dünya düzeninin kurulmasında atılacak ilk adım olabilir.

Belki de Bosna’da ve dünyanın başka bir yerinde olduğu gibi sözde dinî görünen bir ortamda benzer kötülüklerin kamufle edilmesini önlemek suretiyle de bu gerçekleştirilebilir.

Hıristiyan kimliği konusunda birkaç alıntı dışında Haçlılar üzerinde daha fazla açıklama yapma niyetinde değilim. 1099 yılı 15 Temmuz’unda ilk haçlı seferiyle Kudüs’ün işgal edilmesi münasebetiyle yayımlanan bir Haçlı raporundan buraya bir alıntı yapıyorum: “Çekilmiş kılıçlarıyla ordularımız merhamet dileyenleri bile bağışlamadan önüne gelen herkesin canını alarak şehri bir baştan bir başa geçtiler. O vakit orada olmuş olsaydınız ayak topuklarınıza kadar kana bulanmış olurdunuz. Başka ne diyeyim? Bir tek kişinin bile yaşamasına müsaade edilmedi. Ne kadın, ne de çocukların canları bağışlandı. Atlar dizlerine kadar kana bulanarak hatta yularına kadar, güçlkle yürüyebiliyorlardı. Bu Allah’ın âdil ve fevkalade bir hükmü idi.”⁵⁰

1202 yılında dördüncü haçlı seferi Venedik’ten hareketle yolu üzerindeki Hıristiyan Konstantinopolis’e geçtiler. Şehri yağmalayıp öyle bir düşmanlık ve zarara yol açtılar ki, Papa bizzat kendi haçlı ordularını azarlayan bir mesaj yayınlamıştı: “Sizler kâfirlere değil Hıristiyanlara kılıç çektiniz. Siz Kudüs’ü değil Konstantinopolis’i zapt ettiniz. Sizin zihninizde uhrevî değil, dünyevî zenginlik yatıyormuş. Sizin için kutsal sayılan bir şey yokmuş. Evli kadınları, dulları hatta rahibeleri istismar ettiniz. Allah’ın kutsal kilisesini yağmaladınız. Mihrapların kutsal eşyalarını azizlerin sayısız putlarını ve adaçlarını çaldınız. Yunan kilisesinin sizleri şeytanın ortağı olarak görmesi hiç de şaşırtıcı değildir.”⁵¹ Haçlılar, Hıristiyan Konstantinopolis’e bunu reva gördüyse kim bilir kâfir Müslümanlara neler yapmışlardır!

⁵⁰ COHN, Norman , “Milemyumun etkinliği” Bamber GASCOIGNE’ den alıntı “Hristiyanlar” (Londra: Jonethan Cape, 1977, 113.

⁵¹ Gascoigne, Bamber: “Hristiyanlar” (Londra: Jenathan Cape, 1977, 119.

Modern zamanların önemli kilometre taşlarından birisi, Müslümanlar üzerinde papalık makamının görüşünde radikal değişim olmuştur. Umulur ki, bu Müslümanlarla Hıristiyanlar arasında daha iyi bir anlayış için katalizör görevi görür. Halbuki 1095’de (Kutsal Urban) olarak da bilinen ve Haçlı seferlerini ilk başlatan Papa II. Urban, Müslümanları şu şekilde tanımlamaktadır: “Allahsızlar, put-perestler, İsa düşmanları, köpekler, cehennem odunları vs.)

Papa 6.ncı Paul emriyle 1965 yılında kaleme alınan (Nostra Aetate) yeni Papa genelgesi Müslümanlara tamamen farklı bir açıdan bakmaktadır. “Müslümanlara bile kilise saygıyla yaklaşmaktadır” diyerek genelge açıklamasını sürdürür. “Müslümanlar da İbrahim’in Allah’ı olan tek bir Allah’a tapmakta, namaz kılmakta ve zekât vermektedir. İsa’ya ve annesi Meryem’e saygı duyup, İsa’nın bir peygamber ve Allah’ın elçisi olduğunu dikkate alırlar.”

Haçlı seferlerinden bu yana Avrupa ile İslâm dünyası arasındaki ilişkiler, Avrupa ülkelerinin sömürgeci politikalarıyla bozulmakta olup bilhassa I. Dünya Savaşı sonrası tüm İslâm ülkeleri Avrupa sömürgesinin kaskacı altında bulunmaktadır. Uzun mücadelelerin ardından siyasî özgürlükler elde edilmiştir. Ancak sömürgeci anlayış Amerika Birleşik Devletleri’nin başını çektiği ve işgalci orduların değil de ekonomik güce dayalı yeni bir akım olan “Neo colonializm” (yeni sömürgeci anlayış)’e dönüşmüştür.

III- İSLÂM’IN ANATOMİSİ

Hayatın her safhasını fert ve toplumu etkileyen kapsamlı bir sistem olarak İslâm’ı tam anlamıyla ifade etmek için, Batı tabiriyle “din” sözcüğü yetersiz kalır. İslâm’ı ifade edecek sözcük “Şeriat” tır. Şeriatı üç bölüme ayırırsak ahlâkî kurallar ve hukuk sistemi birbiriyile yakından ilişkili olup iç içe kaynaşmışlardır.

Fert için ahlâkî olan, toplumsal ahlâk için de örnek teşkil eder ve ahlâkî olan şeyler hukuk yoksa işe yaramaz. İnsanın iç dünyası yani vicdanı ve niyetleri dışa yansımış şekliyle amel ve davranışları birbi-

riyle tezat halinde değil, uyum içinde olmalıdır. İşte ibadet sistemi insanı İslâm realitesine hazırlar. Bunun dışında kalan şey, düzmece ve sahtedir.

ŞERİATİN GENEL HATLARI

ŞERİATİN KAYNAKLARI

Şeriatin başlıca kaynağı elbette Allah kelamı olan Kur'ân'dır. İmanın tesisinden⁵² tutun da mutlak ahlâkî standartların tanımına ve caiz olanla caiz olmayan davranış kurallarına kadar olan meselelerin tümünü Kur'ân tek tek ele almaktadır.

Kur'ân ibadetin prensiplerini tasvir eder ve kapsamlı bir hukuk sisteminin çerçevesini belirler. Bu sistem içerisine aile hukuku, iktisadî kurallar, ceza kanunları, toplumsal davranışlar, antlaşmalar, harp ve sulh etme kuralları, hükûmet şekli (ki bu konuda İslâm, demokrasinin öncüsü olarak telâkki edilmektedir.) insan hakları, başka ülkelerle ve dinlerle olan münasebetler, miras, vergilendirme (zekât vs.) yi almaktadır. Hayatı ilgilendiren hemen hemen hiçbir konu yoktur ki, Kur'ân'da zikredilmemiş olsun.

Kur'ân, akâid ve ibadetle ilgili olarak temel bir çatı ve değişmez prensipler ihdas etmiştir. Halbuki insanların karşılıklı ilişkilerini yani muamelâtı vaz eden hukukun alanı, sınırlı sayıdaki istisnalar dışında, gayet esnek genel hatlarla çizilmektedir. Muamelâtla ilgili şeriatın değişmez nicelikleri işte bu yüzden sınırlıdır. Bu da hukuk ilminin büyümesi ve gelişmesine büyük çapta katkı sağlamaktadır.

Şeriat asırlardır değişik zaman ve mekâna uyan düşünce birikimi sağlamak ve çeşitli mezheplere imkânlar tanımak suretiyle ne statik ne de vazgeçilebilir olmadığını ispatlamıştır.

Şeriatin ikinci kaynağı, Hz Muhammed (s.a.v.)'ın emrettiği, yasakladığı, yaptığı veya tasdiklediği şeyleri içine alan sünnetidir. Sün-

⁵² Bir'den Üç'e kadar olan bölümlere bakın.

net, zaman zaman Kur'ân'ı izah eder, örneklerle O'nu açıklar veya yapılan genellemelerin bazılarını detaylandırır ve bazı hususları da tamamlamaktadır.

Hadis bilimleri, özellikle sahih hadislerin belgelenmesi yöntemi tarih biliminin belki de en doğru-kesin alanına girmektedir. Hadisleri derleyenlerin takip ettikleri hassas konular arasında, râvîler ve şahitler halkası ve hepsinden önemlisi rivâyet edilen hadisin doğru-dan veya dolaylı bir şekilde Kur'ân'a ters düşmemesi, sağduyuya ve gerçeğe uygun olması ve de bir hadis bilimine dayanması gelmektedir.

Şeriat'in üçüncü kaynağı ise, Kur'ân ve sünnetle özellikle halledilemeyen bir meseleyi çözmek için içtihat devreye sokulur. Kur'ân ve sünnet yoluyla bidayette karara bağlanmış olanla, yeni-yeni ortaya çıkmış bir meseleyi dengeleyen mantikî düşünceyle bir sonuca ulaşmak anlamına gelen "ıctihat" (örnekleme, karşılaştırma) yapmaktır. Ancak yapılacak içtihat, Kur'ân ve sünnetle ve de şeriatın hedefleriyle ters düşmemek şartıyla takip edilecek en iyi yöntemi tahlil etmek için dinî, bilimsel, istatistikî ve içtimaî mahiyetteki mevcut delillerden istifade etmeye matuf olmalıdır. Binaenaleyh, şeriat, kopya edilebilecek ve herhangi bir yer ve zamanda başvurulabilecek katı kurallar manzumesi değildir. İlerici kanunlarıyla değişen ahvale hitap edebilecek insan zekâsına imkân veren bir sistemdir. Hukuk bilimi gelişme sürecindeyken, hukuk kuralları yeni zuhur eden durumlarda yeni kararlar için Hz. Peygamber ve Kur'ân'ın gösterdiği yoldan hareketle İslâmî prensiplerin tatbik edilmesi suretiyle tesis ediliyordu.

Buna bir örnek: "zaruretler yasakları mubah kılar" prensibidir. Mesela, domuz eti haramdır. Ancak çölde kaybolmuş bir seyyah için yenecek başka bir şey olmayıp sadece domuz eti mevcutsa, helal yiyecek bulana kadar, yaşamak için gerekli miktarda yenmesi caiz olur.

Başka uygulamalardan örnekler vermek gerekirse: "Önümüzde iki şer olsa ve her ikisinden de kaçılmıyorsa, ehven-i şer olan tercih

edilmelidir.”, “Amme menfaati bireyin menfaatinden önce gelir.”, “Zarar verecek olan şey ortadan kaldırılmalıdır.”

Kur’ân ve sünnete ters düşen bir şey yoksa yegâne kural şudur: “Her nerede toplumun refahı söz konusuysa orada Allah’ın kanunları geçerlidir.”

ŞERİATİN HEDEFLERİ

Şeriatin en büyük hedefi gerek bu dünyada gerekse öbür dünyada insanların refahını sağlamaktır. Genel bir ifade ile toplumun ihtiyaçları önem sırasına göre: Acil ihtiyaçlar, sıradan ihtiyaçlar ve tamamlayıcı ihtiyaçlar olmak üzere sınıflandırılır. Yaygın olarak bilinen şeriatin beş hedefi şunlardır.

1. Hayatın korunması,
2. Aklın korunması,
3. Dinin korunması,
4. Mülkiyetin korunması,
5. Soyun idamesi ve korunması.

Bunların her biri ayrı ayrı kategorilere ayrılabilir ve alt kategorilere görünüşte daha küçük detaylar girebilir ve her biri uygun ahlâkî veya hukukî kurallarla servis edilebilir. Bu kadar geniş bir konunun derin sularına gark olmak yerine her kategoriden temel görüşleri belirtmek suretiyle inşallah meseleyi açıklığa kavuştururuz:

1. HAYATIN KORUNMASI ve İDAMESİ

Bu, hayat hakkını ve onu koruma görevini içerir. Yani insan hayatına son vermeyi (adam öldürmeyi) yasaklar ve meşru bir savaş veya mahkeme kararıyla ölüme mahkûmiyet gibi cevaz verilebilecek istisnalar dışında bir insanın hayatına son verilemez.

Hastalanınca çare aramak, sağlıksız yaşamaktan kaçınmak İslâmî görevlerdendir. Bundan başka beslenme kuralları, fizikî zin-

deliğin teşvik edilmesi, ferdin, evin, sokağın ve çevrenin temizliği esastır.

Hz. Peygamber'in etkileyici öğretilerinden birisi şudur: "Allah dermansız dert vermemiştir..." bunlardan bazıları bizâtihi bilinmekte bazıları da bilinmemektedir ki, bu durum sürekli bir araştırma yapmak için teşvik edici bir unsurdur. Hz. Peygamber'in öğretisiyle karantina prensipleri ihdas edilmiştir. "*Şayet bir şehirde bulaşıcı ve öldürücü hastalık varsa ve siz şehrin dışındaysanız, asla içeri girmeyin. Ya da şehrin içindeyseniz hemen dışına çıkınız...*"

Tarımı teşvik etme, övgüye layık bir davranıştır. Hz. Peygamber'in öğretileri arasında şunlar vardır:

1. *Kıyamet günü gelse ve elinizde de dikeceğiniz bir filiz olsa, mümkünse hemen onu toprağa dikiniz.*

2. *Her kim bir toprağı ekip-biçer ve çeşitli ürünler yetiştirirse, o üründen yiyen her canlı, kuşlar ve hayvanlar ve hatta meyveyi çalan hırsızlardan dolayı hanesine sevap yazılacaktır.*

3. *Savaş nedeniyle hiçbir ağaç kesilip yakılmamalıdır. Ekolojik bilinç ve çevreye saygılı olmak emredilmiştir. Kur'ân'da suyun ne gibi merhalelerden geçtiği anlatılmakta ve korunması veya kirletilmemesi Hz. Peygamber tarafından emredilmiştir.*

5. *"Hiçbir kuş veya hayvan yiyecek ihtiyacı dışında öldürülmemeli" şeklindeki öğretisi Hz. Peygamber'in hayvanlara karşı olan merhame-tini gösterir.*

6. *Taşınması için hayvanlara haddinden fazla yük vurulmamalıdır.*

2. AKLIN KORUNMASI

Akıl insanoğlunun alamet-i farikasıdır. İyi ile kötüyü ayırt etmede bir vasıta olup, onunla etrafımızdaki doğayı ve Allah'ın yarattığı şeyleri dikkatle inceleyebiliriz. Riyazât ve tefekkür dinî görevler arasındadır. Kur'ân kendilerine akıl verilip de kullanmayanları kınamaktadır. İfade ve düşünce özgürlüğü temel insan haklarından.

Bilgiyi aramak sadece bir hak değil, fakat aynı zamanda İslâmî bir görevdir. Kur'ân'ın ilk vahiy sözcüğü "Oku" buyruğudur. Kur'ân "Bilenle bilmeyen eşit olmadığı gibi gece ile gündüz de bir değildir" der. "Kulları arasında Allah'a en fazla âlimler kulak verir."

Hukuk dilinde bilimsel araştırmaya, 'Allah'ın yarattığı şeylerde O'nun tecellisini ortaya çıkarma gayreti' denir ve bu, onu yapabilenlerin görevidir. Akıl üzerine sansür konamaz ve hiçbir kimse bu hususta yekdiğeri üzerinde otorite kuramaz. Akıl sadece sansürden korunmakla kalmamalı aynı zamanda baskı, korku, endişe ve stresden de ârî olmalıdır. Aklı uyuşturan veya öldüren her şey nefretlidir. İslâm'da alkol ve uyuşturucu kullanmak kesinlikle yasaktır.

3. DİNÎ HÜRRİYET ve DİNİN KORUNMASI

Çok sayıda İslâm âlimi dinî özgürlüğe en önde yer verir. Ancak yaşam ile aklın birlikteliği olmadan dinî vecibelerin yerine getirilmesi şüphesiz imkânsızdır. Din ve ibadet özgürlüğü temel insan haklarındandır. İslâm bir kimseyi zorla bir dine inandırmaya karşıdır. Kur'ân "Dinde zorlama yoktur" der. İbadet yerleri açılmalıdır ve bu yerlere tecavüz etmek yani karşı çıkmak, yeryüzünde fitneye yol açmak demektir.

Nitekim Kur'ân şöyle buyurur:

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ ۗ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفُتِنَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا ۗ وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٤٠﴾

"Onlar, başka değil, sırf "Rabbimiz Allah'tır" dedikleri için haksız yere yurtlarından çıkarılmış kimselerdir. Eğer Allah, bir kısım insanları (kötülüklerini) diğer bir kısmı ile defedip önlemeseydi, mutlak surette, içlerinde Allah'ın ismi bol bol anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler yıkılır giderdi. Allah, kendisine (kendi dinine) yardım edenle-

*re muhakkak surette yardım eder. Hiç şüphesiz Allah, güçlüdür, galiptir.”*⁵³

Şayet Müslümanlar inançlarından dolayı bir saldırıya uğrarlarsa, kendilerini savunma hakkı ve görevi vardır.

4. ÖZEL MÜLKİYETİN KORUNMASI

Mülk edinme hakkına dokunulamaz ve meşru yollardan kazanılmış olması şartıyla mal-mülk zenginliğinin bir sınırı olmadığı gibi, buna bir itiraz da söz konusu değildir.

Murabahacılık, dolandırıcılık, sahtekârlık, hırsızlık, tekelleşme ve saire hususlar da dâhil, mülk edinmenin gayr-i meşru yolları İslâm'da teker teker tasvir edilmiştir. Ticarî alış-verişin kuralları ve takas usulü açıkça belirtilmiştir. Toplumun ihtiyaçlarıyla orantılı olarak sermayenin vergilendirilmesi, sermaye edinme hakkıyla beraber mütalaa edilir.

Zekât vermek farzdır ve üzerinden bir yıl geçmiş paraya sahip olanın vereceği zekât miktarı %2,5 dur. Bir başka deyişle, tarımdan, hayvancılıktan, gayr-i menkullerden ve endüstriden elde edilen kazançlar da buna dâhildir. Her ferdin refah ve saadeti tüm toplumun ortak sorumluluğu altındadır. Hiç kimse tecrit edilmiş bir adadaymış gibi davranamaz.

5. NESLİN KORUNMASI

Bir dinî nikâh kıyılarak ve belgelenmiş bir akitle yapılan gerçek bir evlilik ve bir aile teşkil etmek için çocuk sahibi olmak bir çift için yegâne meşru yoldur.

Şeriat caiz olmayan evlilikleri tek tek sıralamıştır. Neslin temizliği (soyu-sopu belli meşru çoluk-çocuk) ve kesinlikle çocukların anne ve babalarını, anne ve babanın da kendi çocuklarını tanıma-bilme hakkı esastır. En çok iki yıl süreyle annelerin bebeklerini kendi sütle-

⁵³ el-Hac, 22/40.

riyle beslemeleri teşvik edilmektedir. Evlilik dışı (evlilik öncesi dâhil) cinsel ilişkiler günahdır ve dört güvenilir şahidin şahitliğiyle bu ilişki doğrulanırsa kanunen cezayı müstelzim bir suç teşkil eder.

Doğal ve sun'î yollarla yapılan aile planlaması caizdir. Kürtaj yani can almayı gerektiren bir tutum asla caiz değildi. Zira cenin de yaşama, miras edinme ve bir vasiyet veya bağış alma hakkına sahiptir.

Üretkenlik (doğurganlık) işi ve kısırlığın tedavisine müsaade vardır. Batı tarzı evlatlık edinmeye müsaade yoktur. Manevî anne-babalık, sütkardeş veya muhtaç çocukları himayesi altına almak bir hayır işi olarak teşvik edilmektedir. Bu uygulamalar gerçekte mevcut olmadığı halde, gerçek aile bağı varmış gibi bir iddia veya bir yalandan beridir. Çocuklara kendi kökeni hakkındaki gerçek anlatılmalıdır. Biyolojik olmayan bir çocuk, aile içinde büyüüp yetişkinliğe erdiğinde, aynı ailenin biyolojik bir çocuğu ile evlenmek isterse, onlar kardeş sayılırlar diye (gerçekte değiller) yapılan bu teklif geri çevrilemez.

Eşlerin karşılıklı hak ve vazifeleri ve anne-baba ile çocukları arasındaki ilişkiler ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Aile yönetimi ve miras edinme kuralları açıkça belirtilmiştir. Ailenin maiyeti kocaya aittir. Karısının maddî katkısı onun tercihine kalmıştır. Ailenin birlikteliği ile bağdaşabildiğinden kadınların da çalışmaya hakları vardır. Şahsî mülkiyet, miras edinme ve eğitim gibi mutlak hakları olduğu gibi.

Erkekler ve kadınlar eşittirler ve İslâm'ın yüklediği mükellefiyetler (ve yasaklar) her ikisini de eşit derecede bağlar.

DİN ve DEVLET

Avrupa, kilise ile devleti ayırma konusunda akıllı hareket etmiştir. Hayatın her veçhesi üzerindeki ilk dönem kilise tekelinin Hz. İsa'nın öğretileri bakımından dayandığı bir ilkesi yoktu. Düşünce özgürlüğü ve bilimsel terakki yollarını tıkayan kilisenin gücü, çok sayıdaki tarihî örneklere yansımıştır. Daha sonraları Amerika benzer

sebeplerden dolayı aynı yolu takip etmiştir. Dini açıdan farklı bir toplumda, bir inancın diğeri üzerindeki tahakkümünü engellemek için bunu yapmış olsa da, neticede dinî özgürlüğe müdahale etmiş olmaktadır.

Amerika'ya ilk göç eden çok sayıdaki insanlar, Avrupa Hıristiyan dünyasını kasıp kavuran dinî hoşgörüsüzlük ve zulümden kaçıyorlardı aslında. Algıladığım kadarıyla, kilise ile devletin ayrılmasının başlıca amacı, insan ruhunu arıtmak ve insan karakterini soylulaştırmak ve de örgütlenmesine karışmamak olduğundan Hıristiyanlığın temel idealleriyle uyumludur. Yeni Ahid'e göre İsa'nın krallığı bu dünyalık değildi. Yine Yeni Ahid'in yazdığına göre Roma'lı Sezar'a saygı göstermenin meşru olup olmadığı sorulduğunda üzerinde Sezar'ın madenî para üzerindeki yazısını görünce şöyle demiştir: *“Sezar'ın hakkını Sezar'a, Allah'ın hakkını Allah'a verin”*. Bütün diğerk adaletli insanlar gibi Amerika'da yaşayan Müslümanlar da zulüm ve bağnazlık olmadan herkes için din özgürlüğünü sağlayan çoğulcu rejim fikrini takdir etmektedirler ki, bu gerçekte, İslâmî öğretilerle de örtüşmektedir.

Şimdi Amerika ve Batı'da yaşayan Yahudi, Hıristiyan ve çok sayıda Müslüman'ın hissettiği bir kuşkuyu burada ifade etmenin zamanı herhalde gelmiştir. O da şudur: Kilise ile devleti ayırma prensibi yanlış uygulanmakta, Allah'ı ve onun vaz'ettiği evrensel ahlâkî değerleri dışlamak için manuple edilmektedir.

Allah'ın hükmünün geçip geçmediğine dair yapılan tartışmalar son kırk yıldır Amerikan medyasını kasıp kavurmaktadır ve birçok kimsenin bakış açısını etkilemektedir. Allah'ın hükmünün geçmediğine inanan birçokları ise, uygulamada ferden ve bir ulus olarak hayatın nasıl idame ettirileceğini anlatacak olan Allah'ın otoritesini onaylamaya yanaşmamaktadır. Pornografi, azgınlık ve diğerk toplumsal rahatsızlıklar, kilise ile devletin birbirinden ayrılması prensibini ihlal eden unsurlar olarak itham edilmektedir. *“Tek Allah tek usul”*

ve “biz Allah’a güveniriz” gibi sloganlar gün geçtikçe içi boş laflara dönüşmektedir.

Şayet bu gidişat aynı yönde sürdürülecek olursa o prensiplerin tümünü geçersiz kılacak anayasal düzenlemeler çok geçmeden bilfiil yapılmış olacaktır.

İslâm ülkelerinde, İslâm hukukuna göre yönetilmek isteyen Müslümanların olduğunu, işitenlerin gösterdiği evrensel tepki bunu uygun görmemeleri ve hatta dehşete kapılma şeklinde tezahür etmektedir. Kilise ile devlet işlerinin birbirinden ayrılmasına yol açan talihsiz Avrupa tarihiyle şartlanan Batılılar otomatikman bu fikirden nefret etmekte ve baskıcı kilise otoritesi altında zar-zor ilerleme kaydettikleri karanlık çağlara geri dönmek olarak nitelemektedirler. Ama böyle bir sonuca varmak doğru değildir. Zira bu iki şey aynı değil, farklıdır.

Meseleye İslâmî açıdan baktığımızda anlıyoruz ki, kilise ile devleti birbirinden ayırma prensibi açıkçası pek kabil-i tatbik görülmemektedir. Çünkü Hıristiyanlık anlayışında devlet, İslâm’da da kilise yoktur. Dolayısıyla bir meseleyi diğerine şâmil kılmak mümkün değildir. Her ne kadar İslâm’da ilim sahipliği varsa da ne bir ruhban sınıfı, ne de papazlık kurumu vardır. Bazı İslâm ülkelerinde İslâmî ilimler mezunları özel giysiler takınsa da bunun dinî bir ehemmiyeti yoktur. Ne bu giysi onu bir din görevlisi yapar, ne de onları her hangi bir şekilde diğer Müslümanların üzerinde bir mevkie getirir.

İslâmiyet’in ilk günlerinde bu tip bir kisve giyilmiyordu. Toplumun asker ve polis üniforması ve doktorların beyaz önlükleri gibi özel guruplar için hazırlanmış özel giysiler tasarlaması çok daha sonraki bir gelişmeydi. Din bilgisi ve çalışmaları herkese açıktır. Yorum elit bir gurubun tekelinde veya imtiyazında değildir. Bilimsel alanda uzmanlaşmak övgüye değerdir ama kutsallaştırılamaz, Din âlimlerinin hükûmet yönetmesi İslâm’ın gereği değildir. Çünkü icra organlarının değişik alanlarında faal olmak için lazım gelen teknik uzmanlık becerisinden yoksun olabilirler. Bir makam kişisel vasıflara göre ehil

biri tarafından işgal edilmelidir. Bu gibi görev yerleri hem Müslümanlara ve hem de gayr-i müslim vatandaşlara açıktır. Hatta şeriatin hedeflerine şöyle üstün körü bile bakıldığında görülecektir ki, hedeflerin tahakkuku kişinin davranış alanının ötesinde hükûmetin yetki alanına girmektedir.

Şeriat, (anayasa), yasamanın kaynağıdır ve aynı zamanda kanunların çıkarılması için gerekli bir temeldir. Hıristiyan toplumlarında sekülerizm Hıristiyanlıkla bağdaşmasına rağmen aynı şey İslâmiyet için söylenemez. Zira seküler anlayış, Kur'ân ve sünnetin çok sayıda ki emirlerinin göz ardı edilmesi, pasifize edilmesi veya onların yerine kâim olmasını gerektireceği için, yani İslâm'ın temel inancıyla çelişeceği için kabul görmez.

Bu gerçeklerin fark edilmesi, Hıristiyan toplumlar için böyle olamayacağı gerçeğine bir açıklık getirmesi gerekir. Her iki toplum da dinî özgürlüğü ve self determinasyon, yani kendi geleceğini kendisinin tayin etme hakkını teşvik etmesine rağmen bu böyledir.

Ne İslâm ne de Hıristiyan ulusları kendi görüşlerini yekdiğerine dayatmaktadır. Fakat maalesef Batı, Müslümanların dinlerine göre özgürce yönetilmelerini engellemeye kararlı görünmektedir.

Batı hem seküler diktatörlüğü ve hem de kendilerini Müslümanmış gibi gösteren sahte diktatörlükleri desteklemektedir. Batı'nın, temel erkek-kadın özgürlüğü dâhil insan haklarını ve dahî gerçek İslâm idaresinin şiarı olan halk adına halk tarafından yönetilmesindeki sicili de kötüdür.

Nitekim gerçek bir İslâm devletini temsil ettiği düşünülebilecek hemen hemen hiçbir devlet yoktur. Her ne vakit sağlam demokratik bir süreç İslâmî bir partinin zafere ulaşmasına yol açacak olsa, büyük demokrasiler ile hâlihazırda hüküm süren diktatöryalar arasında çelişkili görünen ve insanı huzursuz edici bir ittifak derhal bunun kendini kanıtlamasına veya kanıtlanamamasına fırsat tanımazdan önce söz konusu girişimi baltalamak için müdahalede bulunmakta hiç gecikmezler. Ne yazık ki, demokrasiler, demokrasinin bizzat ken-

disinden ziyade yürürlükte bulunan antlaşmalara göre olması gereken duruma heveslidirler.

İslâm hukukuna göre yönetilecek İslâm devletlerinin taleplerine karşı isnat edilen ithamlardan birisi, bu ülkelerin vatandaşı olan Hıristiyan ve Yahudi azınlıkların statüleriyle ilgili olanıdır. Bu itiraz hem medya hem de siyasetçiler tarafından istismar edilip körüklenmektedir. Çok az bilinen bir gerçek de şudur: Sadece İslâmî sistemde kendi dinlerinin kurallarına göre hukukî mahiyetteki meselelerini çözme işi, Hıristiyan ve Yahudi toplumlarının bizzat kendilerine bırakılmıştır. Mamafih, bu gibi meseleler az sayıda olup, evlenme, boşanma, miras ve buna benzer konuları kapsar. Aksi halde, sağlam demokratik prensiplerle uyumlu ve dinî kanaatlerinden dolayı ekseriyetin doğruluğunda direttiği hukuk önünde, azınlık hiçbir haksızlığa uğramayacak ve ekseriyetle (çoğunlukla) eşit durumda kullanacaktır.

Bununla beraber, şeriati tesis etme meselesinde birkaç hususa ve endişemize değinmez isek pek dürüstçe hareket etmiş olmayız. Çeşitli vesilelerle şeriat konusu, reklâm etme ve duygusallaştırma alanına sokulmaktadır. Bir takım aşırı derecede coşkulu gençlik bu konuyu diğer dinlere mensup kişilerle çatışmaya kadar götürmekteler. Halbuki, şeriat tam tersine korkuları ortadan kaldırmaya, endişeleri yatıştırmaya ve pratik bir yolla iyi vatandaşlık sergilemeye ma'tuf bir davranışta olmalarını istemektedir. Her ne kadar medyada veya Batının profesyonel siyasî çevrelerinde her hangi bir şekilde, bu meselelere yer verilmemesine rağmen, ana görüşe sahip Müslümanlar ve İslâmî hareketin büyük bir kesimi şeriate uygun davranmayı bir görev telâkki etmektedir. Demokratik tercihte karar kılmış olan İslâmî görüşe sahip siyasî partilere burada bir tavsiyem olacak:

Rejim olarak demokraside karar kılan İslâmî siyasî partilere de burada söyleyeceğimiz bir söz var. Bu partiler İslâm'ın o şanlı bayrağı altında seçim yarışına girmelerine rağmen şeriatın amacına erişmeye yönelik hazırlamış oldukları detaylı programlarla seçmen-

lerinin karşısına çıkmalıdır. İslâm, ülkelerinin içinde buldukları son derece karmaşık ekonomik, sosyal ve politik sorunları çözecek sihirli bir değnek değildir. Beklenen çözümlere ulaştıracak tarzda şeriat hudutları içinde fayda sağlayacak yoğun teknik ve uzmanlaşmış çalışmalar tanzim edilmelidir. Demokrasiyi tercih edenlerin İslâm'a göre demeçlerinde dürüst olmaları gerekir ve iktidara gelene kadar yaptıkları demokratik söylemlerini istismar edecek şekilde bir ihanet içine girmemelidirler. Yani "rüzgâr aldı götürdü" dememelidirler.

İslâmî bir parti için en kötü senaryo iktidara demokrasi ile gelmek ve sonra vaadlerini yerine getirememek ve başarısızlığını inkârâ kalkışmak ve en nihayet başarısızlığını İslâm'ın başarısızlığına atfetmek gibi yanlış bir düşünce içine düşmektir. Sonuçta bir sonraki seçime hile karıştırarak veya onu feshederek, ulusun bu gibi yolsuzlukları ortadan kaldırma hakkını elinden alarak ne yazık ki bir başka diktatörlük örneği sergilemektedir.

Halkın iradesine karşı iktidarı elden bırakmayan İslâmî partilerin icraatları başarısız kalmıştır. Dünyanın önde gelen demokrasileri bunları manen ve maddeten desteklemekten vazgeçmelidirler. Şayet İslâmî partiler iktidara gelecek olurlarsa onlara tavsiyemiz aynısını yapmamaları olacaktır. Zira lazım gelen İslâmî kanunlar değil ama her şeyden önce İslâmî karakter ve bütünlüktür. Ülkeyi şeriata göre yönettiklerini iddia eden ve hatta övünenler fikrimizce dürüstlükten veya şeriat hakkında sağlam bir bilgiden veya her ikisinden de yoksundurlar. Geneline bakmadan şeriatı, içinden alınıp seçilmiş birkaç ceza kanunlarına indirgemek sahtekârlıktır. İdareci çevrelerindeki büyük yolsuzlukların üzerine gitmeden ufak tefek suçlara sert cezalar vermek ve ülkenin kaynaklarını açgözlülükle istismar etmenin İslâm'da yeri yoktur.

İslâm'a göre idareciler ulusa karşı sorumludurlar ve milletin efendisi değil, hizmetkârları olarak telâkki edilirler. Asillerin kanunları çiğnemelerine müsaade ederek, halk tabakasından olanları ve

zayıfları yargılamak İslâm'a aykırı bir davranıştır. Şeriat sonundan başına kadar değil, başından sonuna kadar tesis edilmelidir. Suçu engellemek için İslâmiyet üç aşamalı bir yaklaşımı benimsemektedir. Bunlar:

1. (eğitim ve yol göstericilikle) İslâmî şuurun yerleştirilmesi
2. (sosyal ve ekonomik açıdan) kişiyi suça götürebilecek olan sorunların halledilmesi
3. Sonunda hukukî bir cezaya başvurmaktır. O halde hukuk tavan tanımaz.

DEMOKRASİ

Bugünlerde İslâm'ın demokrasi ile bağdaşp bağdaşamayacağı sorusu sık sık sorulmaktadır. Bağdaşmayacağını iddia edenler heterojen (ayrı, ayrı, çeşitli) guruba dâhil insanlar olup, hiçbir şeyi paylaşmazlar. Yirminci yüzyıla girerken Müslüman entelektüelleri batıdan o kadar etkilenmişlerdi ki, batı hayatında iyi ve kötü ne varsa almak istemişlerdi. Ama günümüz, Batı'nın ahlâkî çöküntüsü ve siyasî açıdan yaşanan adaletsizliklerinden o kadar hayal kırıklığı yaşamaktadır ki, birçok kimse bir tepki olarak demokrasi dâhil batıya ait ne varsa reddetmektedir.

İslâm ülkelerinin seküler diktatörleri, elbette diktatör olmaları nedeniyle demokrasiden nefret etmekte ve idareleri altındaki Müslüman kitlelere demokrasiyi gayr-i İslâmî olarak göstermelerinde büyük çıkarları bulunmaktadır. İslâmî kisveye bürünen ve İslâmî olduğu iddiasında bulunan diktatörler demokrasinin İslâm inancına yabancı olduğu görüşünü yaymaktadırlar. Maiyetlerinde ve ücret bordrolarında Makyevelist rol oynamaya hazır din âlimleri de bulunmaktadır.

Gerek medyada ve gerekse siyasî çevrelerde cereyan eden Batı'nın geleneksel İslâm karşıtları İslâm'ı sürekli olarak ant-i demokratik ve demokratik değerlere yer vermeyen bir din olarak gösterme eğilimindedirler. Onların amacı, elbette batı kamuoyu nezdinde

İslâm'ı daha da yabancılaştırarak ve Müslümanları şeytanlaştırarak hükümetlerince Müslümanlara karşı uygulanan sert politik ve haksız tasarruflarının kabulünü kolaylaştırmaktır. Yine onlar İslâm ülkelerinin çoğunda demokrasinin olmadığı meselesini sık sık gündeme getirmektedirler. Onların hiç değinmedikleri husus ise, Ortadoğu halklarının demokrasiye duydukları özleme karşı diktatörlerin etkin bir şekilde desteklenmesi ancak Batı demokrasileri tarafından sağlanabileceğidir.

On yedinci yüzyıl başlarında ortaya çıkan İslâmî sistem ile asırlar sonra gelişmeye başlayan Batı'nın demokratik kurumlarını kıyaslamak pek kolay olmasa gerek. Batı demokratik sistemleri yekdiğerinin tam bir kopyası değildir. Sadece demokrasinin prensiplerini ve ideolojisini paylaşmaktadırlar. On dört asır önce Kur'ân, meselelerin ortak bir düşünce ve istişare yolu ile karara bağlanacağı bir sistem olan şûrâ prensibini belirgin bir şekilde ayrıntularıyla açıklamıştır. İslâm'ın ilk dönemlerinde yani Hz. Peygamber ve O'nun ilk İslâm halifeleri zamanındaki şûrâ prensibinin pratik uygulamaları demokrasinin öncüsü olarak telâkki edilmeleri gerektiğini ispatlamıştır.

Bir peygamber olması sıfatıyla Hz. Muhammed (s.a.v.)'e kayıtsız şartsız itaat edilmesi gerekiyordu. Allah'tan aldığı şekliyle dini izah etme ve nakletmenin dışında Hz. Muhammed (s.a.v.) bizzat kendisinin gaybdan haber vermeyen veya uzmanlık gerektiren alanlarda diğer insanlardan daha fazla bilgiye sahip olduğu iddiasında bulunmayan sıradan bir insan olduğunu açık seçik belirtmiştir. Müslümanlarla diğer Arap müşrikler arasındaki ilk ve tarihî açıdan en önemli askerî karşılaşma olan Bedir Savaşı arifesinde Hz. Peygamber az sayıdaki zayıf birliklerinin konuçlandırılması için askerî bir plan geliştirdi. Ashabından birisi Hz. Peygambere şöyle bir soru yöneltti: "Bu askerî düzen, bizlerin sorgusuz sualsiz itaat etmek mecburiyetinde olduğumuz Allah'tan gelen bir vahye mi dayanıyor yoksa stratejik bir düşünce ve plana göre mi yapılıyor?" Buna cevaben Hz. Peygamber "ikincisine göre" dedi. O vakit aynı sahabe alternatif bir

askerî plan ileri sürdü. Hz. Peygamber ahabının tavsiyesini benimseyip planını kabul etti. Sonuç çok yankılanan büyük bir zafer oldu.

Yıllar sonra, müşrikler Medine'deki Müslümanlara saldırmak için büyük bir ordu sevk ettiler. Medine'de kalıp düşmanı orada karşılamak Hz. Muhammed (s.a.v.)'in fikri idi. Fakat tartışmalar gösteriyordu ki büyük çoğunluk dışarı çıkıp, Medine dışındaki Uhud Dağı'nda savaşa girmeyi tercih etmişti. Hz. Muhammed (s.a.v.) "şûrâ" prensibine uyararak çoğunluğun fikrine tabi oldu. Müslümanlar başlangıçta savaşı kazanmışlardı. İşte bu noktada bir tepecik üzerinde konmuş bulunan okçu birliği savaşın bittiğini sanarak konumlarını terk edip her ne olursa olsun yerlerini terk etmemeleri konusunda Hz. Peygamber'in verdiği kesin emirlere itaatsizlik ederek düşmanı takip etme işine koyuldular. Düşman süvari alayının komutanı olan askerî deha Halid bin Velid, Müslüman saflarındaki zafiyeti görüp söz konusu tepeciği arkadan sararak Müslümanlara saldırıya geçti ve onları tamamen gafil avlamış oldu. Bu durum dengeyi bozdu ve akışı Müslümanların aleyhine çevirdi. Ağır kayıplar vererek geri çekilmek zorunda kaldılar. Müslümanların yaptıkları iki hataya rağmen olaydan kısa bir müddet sonra Hz. Muhammed (s.a.v.)'e hitaben Kur'ân âyetleri indi:

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ ۖ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ ۗ فَاعْفُ عَنْهُمْ
وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ ۗ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾

O vakit Allah'tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz, etrafından dağılıp giderlerdi. Şu halde onları affet; bağışlanmaları için dua et; iş hakkında onlara danış. Kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven. Çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever. ⁵⁴

Şûrâ prensibinin her seviyedeki toplum alanlarına yayılması gerekir. Hatta Kur'ân'da bahsi geçen küçük meselelerde bile mesela,

⁵⁴ Âl-i İmrân, 3/159.

süt emen bir bebeği süttten kesme kararı anne-babanın rızası yani karşılıklı şûrâya göre alınmalıdır.

Hz. Peygamber'in ölümü peygamberliğinin sona erdiği ve kendinden sonra hiçbir peygamberin gelmeyeceği anlamını taşıyordu. Ancak kendinden sonra bir devlet başkanının seçilmesi gerekiyordu. Halifenin seçimi birden fazla adayla ve açık bir oturumla yapıldı. Hz. Peygamber'in en yakın arkadaşı olan Hz. Ebû Bekir ilk halife olmak üzere mutabakatla seçildi. Bu münasebetle o müesses İslâmî prensip (şûrâ) bizzat Hz. Ebû Bekir tarafından öncelikle tekrar tekrar ele alınarak gereken ehemmiyet gösterilecekti.

Bir liderin seçimi ve onun Müslüman toplumundaki rolünü belirleyen önemli kuralları şöyle özetleyebiliriz:

1. Halifelik makamı, halkın yetki vermesiyle doldurulmalıdır. (Hz. Ebû Bekir toplantıda bulunmayanların da fikirlerini öğrenmek ve mutabakatlarını almak için süreci işletmiştir.)

2. Tayin şarta bağlıdır. (Halife şöyle bildirmiştir: Allah'a itaat ettiğim sürece siz de bana itaat ediniz.)

3. İnsanların biat etme (yetki verme) hakkı, beraberinde biat etmeme hakkını da vermektedir. (Hz. Ebû Bekir şayet Allah'ın kanunlarına mugayir hareket edecek olursa o vakit insanların kendisine itaat etmeme hakkının doğacağını bildirmiştir.)

4. Halife işgal ettiği makamın görevlerini yerine getirmek üzere millet tarafından bir müstahdem (işçi) dir. Nitekim insanlar, Hz. Ebû Bekir'in halifeliğinin ilk birkaç günü geçimini idame ettirmek için kendi özel işlerini de takip ettiğini görünce vasat bir Müslümanın günlük kazancına eşit bir ücreti kabul etmesi için onu zorladılar.

5. Devlet başkanı ne elit tabakanın ne de asillerin veya özel çıkar guruplarının bir tutsağı değildir. Hz. Ebû Bekir şöyle ifade etmiştir:

“Aranızdaki zayıflar ben onların hakkını gözettiğim sürece indimde güçlüdürler. Hak gasp etmiş güçlüler de, o hak ellerinden alınana dek nazarımda zayıftırlar.”

Velhasıl, günümüzde maalesef İslâm ülkelerinin büyük çoğunluğundaki uygulamalar bunun tam zıddıdır. Hiç şüphe yok ki, işler İslâm'ın tarif ettiği yönde gelişmiş olsaydı İslâm İmparatorluğunun ve İslâm Medeniyetinin olgunluk ve kültür seviyesinde görüldüğü gibi bugünkü Müslümanlar da kusursuz bir demokrasi içinde hep en iyiye talip olan bir hükûmet şeklini gerçekleştirmiş olurlardı.

İşler bir süre ümit verici bir şekilde sürdü. İkinci halife Hz. Ömer de doğru iş yaptığında kendisini desteklemeleri, yanlış yaptığında da uyardıkları konusunda insanlara tembihte bulunmuştur. Ashab'dan birisi buna şöyle karşılık vermiştir: “Yoldan çıkarsan gerekirse kılıçla seni yola getiririz.” Halife de cevaben: “Dediğinizi yapmazsanız sizde hayır yoktur, biz bunu kabul etmezsek bizde hayır yoktur.” demiştir.

Maalesef bu gidiş İslâm tarihindeki en hazin sayılabilecek bir olayla inkıtaa uğramıştır. Halife Osman yakınlarını kayırma ithamıyla bir isyanla karşılaşmış ve neticede suikasta uğramıştır. Akabinde Hz. Peygamber'in yeğeni ve damadı olan Hz. Ali halife olmuştur. Harikulade meziyetlere sahip olan Hz. Ali hilafet makamına geçince toplumun ileri gelenleri ve kitleler biatlerini bildirmek için akın akın huzura çıkmışlardır. Mamafih, Suriye valisi olan Muaviye bundan içtinap etmiş ve hatta büyük bir ordunun başında Medine üzerine yürümüştür. Sebep olarak da Hz. Osman'ın suikastçılarını cezalandırmak olduğunu bildirmiştir. Zira Muaviye ve Hz. Osman birbiriyle akraba ve Emevî kabilesine mensup idiler. Uzun hukukî sürecin sonunu beklemek yerine intikam almayı yeğlemişti. Ama zafer Hz. Ali'nin idi.

Muaviye zeki ve işini bilen biri idi. İşi kurnazlığa vurup, anlaşmazlığın çözümü için hakeme başvurmak istedi. Canı sıkkın ve üzüntü içinde bulunan bazı kimseler hem Muaviye'yi hem de Hz. Ali'yi hedef seçerek öldürmek istediler ve Hz. Ali'ye suikasta başarılı oldular. İslâm ümmeti tam bir şok içindeydi. Görüşmeler sonrası Hz.

Ali'nin oğlu Hz. Hasan daha fazla kan dökülmemesi için Muaviye'ye boyun eğip ona bağlılığını bildirdi.

Kısa bir müddet sonra, otoritesi tam olarak yerleşmiş bulunan Muaviye ceza ve ödüllendirme tekniğine başvurarak kendinden sonra yerine oğlu Yezid'in geçmesi konusunda milleti zorlamak suretiyle ikinci bir şok yaşattı onlara. Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin, Yezid'e karşı bir baş kaldırımın öncülüğünü üstlendi. O sıralar hem Muaviye hem de Hz. Hasan ölmüş bulunuyordu. Irak ahalisi Hz. Hüseyin'e destek olma sözü vermişlerdi. Ancak merkezî hükûmetin hile ve baskısıyla O'nu yalnız bıraktılar. Kaçmak veya şartlı teslim olmak yerine Hz. Hüseyin ve yetmiş kadar sadık taraftarıyla Kerbela'da ölünceye kadar Yezid'in yüzbinleri bulan askeriyle çarpıştılar. Bu olay iki yüz yıl kadar sürecek Emevî saltanatının tabutuna çakılan ilk çivi olduğunu daha ileride gösterecekti.

Bu olay kendilerini Hz. Ali taraftarları olarak adlandıran ve katı-değişmez görüşe sahip kişilerden oluşan bir hareket olarak Şia'nın doğuşunun bir işareti olmuştur. Bu hareket fiilen siyasî görüş ayrılığının bir ifadesi olarak hayata girmiştir. Ancak bu dinle siyaseti ayırmanın mümkün olmadığı bir hareketti ve adalet için mücadele etmek bir din buyruğu idi zira. Zaman geçtikçe Şia hareketi halifelüğün sadece Hz. Ali ve O'nun ahfadına uygun olduğu inancı etrafında yoğunlaşan İslâmî bir mezhep şeklini almıştır.

Şia hareketi ileride kendi arasında çeşitli kollara ayrılarak çok sayıda tâlî görüşlere sahip guruplar oluşturdu. En önemlisi on iki imam görüşüdür ki, on ikinci imamın daha çocukken esrarengiz bir şekilde ortadan kaybolmuş olduğuna inanılan ve bir gün Mehdi⁵⁵ olarak geri dönecek ve adaletle hükmedecek olan kişidir. Müslüman topluluğunun yaklaşık yüzde onunu bunlar, geri kalanını da Sünniler

⁵⁵ el-Mehdi: Sözlük anlamı "Allah tarafından yönlendirilmiş kişi. Bazı hadislerle göre kıyametten önce gelip müminleri zafere erİştireceğı tahmin edilen âdil önder. Editörden

oluşturmaktadır. Şia, halifelik konusunda haksız olduklarına inandıkları Sünnilere karşı kin beslemek eğilimindedir.

Fakat hepsi de Kur'ân'a ve Hz. Muhammed'in peygamberliğine inanmaktadırlar. Her yıl Şîî'ler Kerbela olaylarını ve Hz. Hüseyin'in şehit edilmesinin yasını tutarak anma törenleri düzenlerler. Etkinlikler arasında atalarının mücadelenin en kritik anında Hz. Hüseyin'i yalnız bırakmalarından dolayı duydukları pişmanlığı gösteren kendilerini zincirlerle dövme hareketi de bulunmaktadır. Apaçık bir hakikattir ki, Sünniler de Hz. Ali ve O'nun ahfadı Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ile bütün diğer aile efradına karşı saygı samimiyet ve hassasiyete sahiptir.

Oldukça kısa tutmaya çalıştığımız işin tarihî yönünden sonra tekrar demokrasi meselesine dönelim. Bu işin hazin tarihî serüveni gücün (iktidarın) milletin iradesiyle değil de kılıç sayesinde elden ele geçmesi gibi talihsiz bir teamülle gerçekleşmesiydi.

Bu talihsiz hadisenin etkisi, sürekli olarak İslâm tarihinin geleceğini rahatsız etmiştir. Despot idareciler daima aydın sınıfını mevcut gayr-i âdil idareyi görmezden gelme veya ona bir kılıf uydurmaya kendilerini mecbur hissetme durumunda bırakmıştır. Bu nahoş gerçeği dile getirmeye cüret eden diğer insanlar ise bunu ya hayatları ya da özgürlükleri karşılığı ödemişlerdir. Halife iyi ise işler yolunda, kötü ise rayından çıkmış olurdu ki, çoğu zaman bu halde idi. Her iki durumda halkın idareciler üzerindeki irade ve hakları aşınmış durumdaydı. Bununla beraber, İslâm medeniyeti bilgiyi aramanın, ilimde üstün olmanın ve medeniyeti tesis etmenin dinî bir görev olduğuna inananlar sayesinde gelişmiştir. Hükümet bütün bu sahalarda onları desteklemiş ancak kendilerinin kontrolsüz güçlerine bir sınır getirilmesi veya idarecilere karşı halkın haklarını savunan kişilerin çabalarını da baskı altına almıştır.

İslâm Medeniyetinin diğer bütün bilgi alanlarındaki üstün yeteneği göz önüne alındığında görüyoruz ki, insanların anayasal hakları

konusunda dile getirdikleri son derece güçlü ve fevkalade olmakla beraber yetersiz kalmaktadır.

Demokrasiye şiddetle karşı çıkan Müslüman kardeşlerime şunu söylemek isterim ki, demokrasi hiçbir zaman Müslüman toplumlarının huzurunu bozan rahatsızlıklardan biri olmamıştır. Halbuki despotizm ve diktatörlük demokrasiye sürekli acı-üzüntü kaynağı teşkil etmektedir. Şayet tarihimiz bize bu acı gerçeği gösterememişse kör olmalıyız demek ki.

İslâm'ın demokrasiye karşı müsamahakâr olmadığını iddia edenlere yanıldıklarını söylerim. Ancak İslâm ile demokrasi arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Batı demokrasisinde şayet muhalifleri büyük oy çoğunluğu elde edebilirlerse tanrıyı veto edebilirler. İslâmiyet'te ise anayasa şeriata dayalıdır. Dolayısıyla şeriata aykırı görünen her hangi bir kanun anayasaya aykırı olacaktır. Bu bağlamda demokratik süreç hükmünü yüzde yüz icra etmiş olur.

Çağımızdaki İslâmî diriliş, tahripkârdık, aşırıçılık, şiddet içeren ifadelerin veya despotik laik ve yarı dinî hükûmetlerin çok geniş çaplı reklâmlı görüntülerinin çok çok ötesine geçmektedir. Sınırsız, aydın ve sakin görüntülü ana görüş (yaygın düşünce) din gerçeğini görmüş ve tarihten ders alma konusunda uyanmıştır. Başkalarına karşı boş sloganlarla tahrike kalkışmadan sade bir reformasyon ruhuyla ve bilinçli bir çaba göstererek bu hareketi yürütmektedir.

Neticede, uzun bir süredir İslâm âlimleri, adaleti gözeten gayr-i İslâmî bir devletin, zulüm ve adaletsizlikten yıpranmış İslâmî bir devletten daha iyi olduğunu belirtmektedirler.

DİNİN İÇERİĞİ

İSLÂM'IN BEŞ TEMEL ESASI

Bir ve ikinci bölümlerde iman konusu ele alınmış ve Hz. Peygamber'in ifadesiyle iman şöyle tanımlanmıştı: “Allah'a, O'nun meleklerine, Kitaplarına, Resullerine, âhret gününe, kadere veya takdir-i ilahiyeye” inanmak. (Kader'e iman hür irade kavramını inkâr etmez ama iyi veya kötü olsun, bir insanın kendi iradesi ile yönlendirip onu etkileyemeyeceğine işaret eder.) Kitabımızın başında bu hususları körü körüne kabul edilebilecek bir dogma (akide) olarak sunmadık. Fakat bunları bir mantık çerçevesinde izah etmeye çalışmıştık. Bu, Kur'ân'ın üslubu ile de uyumludur. Nitekim Kur'ân insanı, aklını kullanıp düşünmeye davet eder. İnancı dayatmaya değil iknaya, düşünmeye sevk etmek için deliller göstererek bunu yapar.

Allah'ın tek olduğunu kabul eden ve diğer iman şartlarını haiz İslâm inancı, diğer İbrahimî dinlerden olan Hıristiyanlık ve Yahudilik inançlarına benzer. Hakikaten İslâmiyet, Allah'ın önceki elçilerini ve onların ümmetini, İslâm'ı kabul etmiş Müslümanlar olarak tasvir etmektedir.

İslâm'ın kelime olarak anlamı, Allah'ın iradesine tam teslim olmaktır. Bu bölümde genel hatlarıyla İslâm dini ve onun şeriatı ile ilgili bir çerçeve çizdikten sonra, şimdi de İslâmiyet'in çok çok özel bir hususiyeti olan ibadet sistemine değinelim.

İbadet İslâm'ın özüdür. Zira İslâmî bütünlüğün sağlıklı cüzlerden oluşması için özellikle Müslüman bireyin üzerinde odaklanmaktadır. Hz. Peygamber'in açıkladığı gibi İslâm'da muhakkak yapılması gereken, yani emir kabilinden olan ibadet, beş alanı kapsamaktadır. Başka bir ifade ile beş temel esas üzerine bina edilmiştir. Bunlar:

1. Allah'tan başka ilah olmadığına ve Hz. Muhammed (s.a.v.)'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna inanmak,

2. Namaz kılmak,
3. Zekât vermek,
4. Ramazan ayında oruç tutmak ,
5. İfâ etmeye muktedir ise Hac etmek.

Bir başka vesile ile Hz. Peygamber'in kendisinden İslâm'ın ne olduğu sorulduğunda bu beş temel esası ismen telâffuz etmiştir. Söylemeye hiç gerek yok ki, binalar sadece kiriş veya sütunlardan ibaret olmayıp, daha ziyade tüm binayı taşımak gerekli temellerden oluşur. İslâm'ı ritüellerden ibaret bir ibadet alanına indirgeyenler doğal olarak, İslâmiyet'i kapsamlı ve tüm mahiyetiyle anlamaktan yoksun kimselerdir. Hatta bu ibadet şekillerinden murad, ibadet edenin karakterinin şekillenmesine hizmet etmek amacını taşıdığını anlamaktan da âcizdirler.

İslâm'ın bu beş temel esası ibadetin asgarî gereksinimidir. Allah'ın rızasını almaya matuf icra edilen her meşru hareket O'na karşı yapılmış bir ibadet olarak telâkki edilir. Hayır amaçlı işlerin bir sınırı yoktur. İnsanları güler yüzle karşılamak ya da yoldaki insanlara zarar verebilecek nesnelere kaldırılması gibi en küçük detaylar bizzat Hz. Peygamber tarafından mü'minlere emredilmiştir. Hemen hemen bir kimsenin bütün amelleri, onun niyetine bağlı olup ibadet yerine geçebilecek meşru davranışlardan ibaret olmalıdır. Şimdi kısaca yukarıda adı geçen İslâm'ın beş temel esasına değinelim.

ŞEHADET ETMEK

Basit bir ifadeyle: "Allah'tan başka ilah olmadığına ve Hz. Muhammed (s.a.v.)'in O'nun elçisi olduğuna şahadet ederim." şeklindeki ifade İslâm'ın bir parolasıdır. İslâm'a yeni giren bir kimseden iki şahid huzurunda samimiyetle ikrar etmesi gereken bu ifade, istenen formalite olup o kişinin Müslüman olduğunu gösterir.

Şehadet ifadesi, aynı zamanda, namaza davet olan ezanın içinde de olup, her vakit namazı sırasında tekrarlanır. Mamafih, şahadet etme sadece sözlü ifade edilen bir formaliteden öte anlam taşır. Nite-

kim şahadet ederken siz Allah'ı hayatınızı şekillendiren ve size yön veren bir ilah olarak kabul ettiğinizi ve insanların çevrenizdeki her şeyin, hâlet-i rûhiyenizin veya her türlü arzu ve heva gibi diğer dış etkenlerin içinde bocalamayı reddettiğinizi de ifade etmiş oluyorsunuz. Hz. Muhammed'i Allah'ın elçisi olduğunu kabul eden kişi gerçekte Hz. Muhammed'in öğretisi ve talimatlarına bağlı kalacağını ve bunların ilâhî kaynaklı olduklarını tasdik edeceğini taahhüd etmiş sayılır. Asırlardır İslâm hukuku ve edebiyatında "Allah'tan başka ilah yoktur ve Hz. Muhammed O'nun elçisidir" ifadesinin taşıdığı anlamı deklare eden geniş kapsamlı yazıların yazıldığı hacimli eserler ortaya konmuştur.

NAMAZ

İslâm'ın bir ibadet şekli olan namaz, en geniş anlamıyla Allah'a yakarıştan öte çok farklı tek ve bağımsız bir varlıktır. Yani, her hangi bir zaman ve mekânda duygularınızı Allah'a iletme ve O'ndan hidayet, inayet ve af dileme vasıtası olan ve Kur'ân tarafından emredilen ve diğer dinlerde de övgüye değer bulunan bir uygulamadır. Namaz, hem beden ve hem de ruhun uyumlu bir birliktelik teşkil ettiği özel bir şekle ve içeriğe sahiptir. Günde beş kez olarak sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı vakitlerinde eda edilir. Bu vakitlerde kılınan namaz, tek başına veya cemaat halinde ve bir imam nezaretinde ev, cami, park, işyeri vs. gibi temiz herhangi bir yerde icra edilebilir. Günde beş kez kılınan namazın süresi sadece birkaç dakikadır. Cuma günleri kılınan cuma namazının sadece camide ve hutbe okunarak cemaat halinde kılınması emr olunmuştur.

İmam bir rahip değildir ve de her namazı onun kıldırması zorunluluğu yoktur. Fakat imamın seçiminde, Kur'ân ve din bilgisinin yanı sıra ilmî derinliği olması gibi düşüncelere başvurulur. (Bir iş adamı, işçi, doktor, öğretmen ve diğer meslek erbabından herhangi biri de genellikle bu sorumluluğu taşıyabilir)

Namazı eda edecek olanın temiz olması gerekir, bunun için ağzını, burnunu, yüzünü, kollarını dirseklerine kadar ve ayaklarını suyla yıkayıp, ıslak elleriyle sadece başını ve kulaklarını mesh ederek abdest alır. Bir abdestle birkaç vakit namaz kılınabilir. Ancak kişi uykuya dalar, tuvalete çıkar ve yellenirse abdestin tekrarlanması zorunludur. Cinsi temas gusletmeyi gerektirir. Kadınlar hayız (ve doğum halinde iken) namazdan muaftırlar. Hayızdan kesildikten sonra, erkeklerin cinsel boşalmadan sonra yaptıkları gibi yıkanmaları gereklidir. Bununla beraber bir kimse her hangi bir zamanda Allah'a karşı abdestli veya abdestsiz, kişiye mahsus bir yakarıyla ibadet edebilir.

Her namaz, kişinin yüzünü Kâbe'ye çevirerek eda ettiği ve Allah'la bir çeşit birlikteliği simgeleyen bir ibadettir. (Kâbe, ilk inşa edilen bir cami olup, çok daha sonraları Arabistan'ın Mekke şehri olacak o yerde Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail tarafından tek bir Allah'a ibadet amacıyla yapılmıştır.) Sadece Kâbe etrafında Müslümanlar dairevî bir şekilde namaza dururlar ki, bu izleyenleri oldukça etkileyen bir sahnedir. Dünyanın her yerinde Müslümanlar aralarında boşluk bırakmadan düz bir saf oluşturarak ve yüzlerini Kâbe'ye çevirerek ibadet ederler. Kadınlar genellikle arka sıraları işgal ederler. Bu bir dinî gereksinim olmamakta sadece estetik bir tercihtir. Çünkü rükû ve secde hareketi sırasında kadınlar arkalarında erkeklerin olmasından rahatsızlık duyacaklardır.

Namaz, "Allahü Ekber" yani Allah her şeyden yücedir anlamındaki bir tekbirle başlar. Bu şekilde mü'min sırtını bütün dünyalık şeylere çevirerek sadece Allah ile muhatap olur. Namazın her rekâtında Kur'ân'ın başlangıç bölümünü teşkil eden Fatiha-yı Şerif okunur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾
 الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمِ ﴿٣﴾ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٤﴾ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ
 نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا
 الضَّالِّينَ ﴿٧﴾

“Rahman (ve) rahim (olan) Allah'ın adıyla. Hamd (övme ve övülme), âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur. O, rahmandır ve rahimdir. Ceza gününün malikidir. Rabbimiz!) Ancak sana kulluk ederiz ve yalnız senden medet umarız. Bize doğru yolu göster. Kendilerine lütuf ve ikramda bulunduğun kimselerin yolunu; gazaba uğramışların ve sapmışların yolunu değil!”

Namazın Fatiha'dan sonraki geri kalanı Kur'ân'dan alınmış ek bölümleri kıraat etmekten ibarettir. “Sübhone Rabbiye'l-Azim” diyerek Rükû, “Sübhone Rabbiye'l-a'lâ” diyerek secdeye gider. Rükû'dan doğrulurken de “Semi‘Allahü limen Hamideh” Allah hamd edenleri işitir.” der. Namazın oturma pozisyonunda (tahiyat) iman ikrarı olan şahadet getirerek ve arkasından Hz. Peygamber, Hz. İbrahim ve onların ailelerine ve de ümmetleri üzerine Allah'ın selam ve inayeti istenir.

Hem zorunlu, hem de içten gelerek kılınan namaz, kullanılacak çok büyük manevî bir hazinedir. Namaz, huzur, saflık ve sükûn telkin eder. Ve sürekli olarak Allah bilincini ve O'na yakınlık duygusunu aşılır. Namaz, şaşırtacak derecede dünya telaşını bir hiç mesabesine indirger. Günde beş kez belli aralıklarla eda edilen namaz, mü'mine âdeta şifa verici bir düzeyde, huzur içinde olmasına yardımcı olur. Ve ayrıca her türlü kötü fikir ve amel işlemesine fırsat bırakmaz.

ZEKÂT

Hayır işlerine para harcamak son derece tavsiye edilen bir övgüye mazhardır. Müslümanların elden geldiğince bu gibi işlere para harcaması teşvik edilmektedir. Sınırı gökyüzüne kadardır. Fakat İslâm'ın üçüncü ayağı olan zekât farklıdır. Zira zekât mecburidir.

İsteğe bağlı olmayıp, hesap edilerek verilir. Genel bir ifade ile hacet-i asliyenin üzerinde geriye kalan ve üzerinden tam bir yıl geçmiş olan miktarın zekâtla arınması mecburidir. Ölçüsü %2,5 tur. Gerçi atıl, işletilmeyen para, kırk yıllık bir zaman zarfında tamamen tüketilmek mecburiyeti ile cezalandırılır ki, bu sermayeyi bir işe yatırmaya teşvik olup amme menfaatine hizmet ettirmektir. Paraya ilaveten, diğer kazanç getiren mal çeşitlerinin de kendine has formülleri vardır. Buna sanayii, ziraat, hayvancılık, gayr-i menkul, vs. gibi mallardan elde edilen kazançlar da dâhildir. Nisabları, uzmanların geliştirdiği kaynakçada tam anlamıyla detaylandırılmıştır.

Zekât, fakir olan kişinin zengin mal varlığında bulunan hakkıdır. Ne isteğe bağlı bir sadaka, ne de bir hayırseverliktir. İslâm devletinde zekât hükûmet tarafından toplanır ve bütçenin temel kaynağını teşkil eder ve diğer hukukî vergilendirmelerle gereği veçhile desteklenmesi gerekir.

Zekât, gönüllü İslâmî kuruluşlara verilebilir; o vakit dağıtımından onlar sorumlu olacaktır. Ya da doğrudan (dünyanın her tarafında azınlık olarak veya seküler bir idare altında yaşayan Müslümanda olduğu gibi) İslâmî kanunların geçerli olmadığı yerlerdeki muhtaçlara verilebilir. Muhtaç gayr-i müslimler de zekâttan yararlanabilecek kimseler olarak dâhil edilebilirler.

Zekât, toplumun bireyleri arasında kopmaz bir bağ teşkil eder. Hz. Peygamber buna şöyle bir benzetme getirmiştir. “Vücutun organları misali, biri ağrıdığına buna diğerleri de karşılık verecektir. Zekât’ın Arapça lâfzî anlamı “temizlenme-arınma” demektir. Yani bir kimse parasının bir bölümünü muhtaç olana vermekle onu arındırır. Müslümanlar zekât verdiklerinde bunun bir borç değil de bir yatırım olduğuna dair geçek bir duyguya kapılırlar.

RAMAZAN’DA ORUÇ

Ramazân ayı, İslâmî, kamerî takvimin bir parçasıdır ve Gregor-yan takviminden on bir gün daha kısa olduğundan dolayı her yıl on

bir gün daha erken gelir ki bu da çeşitli mevsimlerde oruç tutmaya imkân verir. Ramazan ayı boyunca imsak vaktinden güneş batana kadar Müslümanlar yemeden içmeden kesilirler. Gündüz vakti cinsî birleşme de yasaktır. Oruçlu halini muhafaza etmek için bir kimse öfke veya başka herhangi yanlış davranış sergilememelidir.

Ramazan bir açlık çekme ayı değildir. Nitekim gereken miktarda gıda ve su ihtiyacı geceleyin sağlanmaktadır. Bununla beraber, bir kimse iftar ve sahur yemeklerini yerken ölçülü hareket etmelidir. Hastalar, çocuklar, emziren anneler ve yaşlılar oruçtan muaftırlar.

Bir kimse günlük alışkanlıklarına gem vurup, açlık ve susuzluğa tahammül ederken, Ramazan nefse hâkim olma ve irade gösterme konusunda da birinci sınıf bir eğitim sağlar. (İnsan şayet nefesine hâkim olma yetisini kaybetse insanlığın hali nice olurdu?) Bir kimse maddî ihtiyaçlarını aşar ve maneviyatı kalbinde yaşatırken, oruç son derece zengin bir deneyim olmaktadır. Ramazan bir manevî yenilenme ve yeniden hayat bulma dönemi olup bu bir kimsenin bitmek üzere olan pilini yılın geri kalanı için yeniden şarj etmektir âdeta.

Yoğun ibadet ve hayırda bulunmak bu ayın bir özelliğidir. Ramazan ayı bitiminde, Müslümanlar iki dinî bayramdan biri olan Ramazan bayramını tes'îd ederler. Diğer bayram hac mevsiminin bitiminde yaşanır. Her iki bayramda mü'minler topluca özel bayram namazını kılıp aile efradı ve dostlarıyla bayramlaşma yaparlar.

HAC

İslâm Hz. İbrahim'in tek tanrılı din misyonu ile o kadar derinden bağlıdır ki, beşinci ayağı olan hac, Hz. İbrahim'in Allah'a karşı olan itaat ve sadakatının resmi bir aktivite ile anılması demektir. Hz. İbrahim (s.a.v.) her daim hayatı boyunca karşılaştığı çok sayıdaki imtihanla Allah'a olan itaatini ispatlamıştır. Bir keresinde, Allah Hz. İbrahim'e eşi Hacer ile birlikte o vakitte tek oğlu olan Hz. İsmail'i güney batı Arabistan'ın ıssız bir bölgesine götürmesini buyurdu. Orada mutlu olacakları konusunda Allah'a tam güvenle eşi ve oğlunu

geleceğin Mekke'si olacak beldede bıraktı. Hz. İbrahim oradan ayrıldıktan kısa bir süre sonra yanlarındaki erzak tükenmek üzere olduğundan Hz. Hacer, panik ve ümitsizlik içinde su aramak gibi bir sınavdan geçti. Beklenmedik bir anda mucizevî bir şekilde, zemzem adlı kuyudan su fışkırdı. Belli aralıklarda onları ziyarete gelen Hz. İbrahim, oğlu Hz. İsmail'in de yardımıyla Allah'a ibadet amaçlı ilk caminin inşa edilmesi ve kendine inanan mü'minlerin bu camii ziyaret etmeleri ve hac ibadetini yerine getirmeleri buyuruldu. Hz. İbrahim için en zorlu imtihan hiç şüphe yok ki, oğlu Hz. İsmail'i kurban etmesini isteyen Allah buyruğu idi. Bu emri yerine getirmesi konusunda babasının her hangi bir tereddüde düşmemesi için Hz. İsmail'in bizzat teşvik etmesiyle de gereken itaat gösterilmişti. Hz. İbrahim'in samimiyet ve inancını gören Allah, Hz. İbrahim'e fidye olarak bir koç kesme emrini göndererek Hz. İsmail'in hayatını âdetâ bağışladı.

Hac ibadeti Hz. İbrahim ve Hz. İsmail ile başlamıştır ve o günden beri kesintisiz devam etmektedir. Bununla beraber ne hazindir ki, sonraki nesiller putperestliğe kayarak Allah'ın evini putlar evine dönüştürdüler.

Müşrik Arap kabilelerinin her birinin ayrı ayrı adlarla anılan putları oldu ve onları Kâbe'nin içine koydular. Ancak hac mevsimine saygı ile riayet ediliyordu. Fakat Allah'a ibadet edilmesi gereken bir zaman olması gerekirken, bu bir eğlence ve keyif yapma mevsimine dönüşmüştü. Hatta çıplak bir halde Kâbe'nin etrafını dolaşarak el çırpıyor, şarkılar söylüyor ve ıslıklar çalıyorlardı. Aslî niteliğini kaybetmiş olan hac kurumu Mekke halkı için büyük bir malî kaynak teşkil ediyordu. Zira Mekke ekonomisi, Doğu (Afrika ve Asya) ve Batı (Suriye ve Bizans İmparatorluğu ötesi) arasında transit ticaret olarak yılda iki kez kervanla yapılan seyahatlere ve bu hac mevsimine dayalıydı. Sözde bir din adamı, ilahların adına konuşmak üzere ortaya çıkar ve getirilen bağışları ve bağlılık yeminlerini kabul ederdi.

Binlerce yıl Hz. İbrahim'in neslinden Hz. İsmail yönünde işler bu şekilde devam etti. Sonra Hz. İsmail'in uzak neslinden ve güçlü Kureyş kabilesinden M.S. 570 yılında Hz. Muhammed (s.a.v.) dünyaya geldi. Doğmadan önce babasını ve çocukluğunun ilk yıllarında da annesini kaybetti. Hz. Muhammed'i (s.a.v.) dedesi, o da öldükten sonra amcalarından Ebû Talip tarafından yetiştirildi. Yaşı ilerledikçe tüm toplumun takdir ve saygısına mazhar oldu. Daha erken yaşlarda kendisine "Muhammedü'l-emin" lakâbı verildi. Yirmi beş yaşına geldiğinde zengin ve dul olan Hz. Hatice ile evlendi. Hz. Muhammed(s.a.v.) o sıraları Hz. Hatice'nin kervan ticaretini yönetiyor ve karakteri Hz. Hatice tarafından takdir görüyordu. Hz. Hatice onbeş yaş daha büyük idi ama ölene kadar yirmi sekiz yıl tek evlilik içinde mutlu bir şekilde yaşadılar.

Hz. Muhammed (s.a.v.) hiçbir zaman İslâm öncesi cahiliye dönemi Arapların ne hayatındaki çeşitli yanlışlıklara ne de putlara tapınmaya tevessül etmiştir. Âdeti veçhile Hz. Muhammed (s.a.v.) tefekkür ve meditasyon için Mekke yakınlarındaki bir dağın tepesindeki mağarayı ziyaret ederdi. Bu ziyaretlerin birinde Cebrail aleyhisselam kendisine göründü ve ona peygamberlik görevini iletirek Kur'ân'ın ilk âyetini okuttu.

أَقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿١﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿٢﴾ أَقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ﴿٣﴾ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾

“Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı bir aşılınmış yumurtadan yarattı. Oku! Rabbin, en büyük kerem sahibidir. O Rab ki kalemlle (yazmayı) öğretti. İnsana bilmedikleri şeyi öğretti”

İlk âyetlerin indiği vakit, Ramazan ayının Kadir gecesi idi. Hz. Muhammed (s.a.v.) önce çok korkmuş ve tir-tir titreyerek evine koşmuştu. Eşi kendisini teselli ederek sakinleştirmiş ve şunları söylemişti: “Nefsime hâkim olan Allah’a yemin ederim ki, sen bu ümmetin peygamberi olacaksın. Sen akrabalarına karşı nazik, misafirlere cömert, muhtaçlara yardımcı, sözüne sadık birisin. Allah seni hiç yüz üstü bırakmaz”

Hz. Muhammed'in peygamberliği boyunca Cebrail tekrar tekrar ziyarete geldi. Verilen görev, insanları Hz. İbrahim'in tek tanrılı din inancına döndürerek zamana damgasını vurmuş ve beraberinde geçtiği de göstermiş oluyordu. Fakat mevcudiyetleri statükonun korunmasına bağlı olan zenginler, güçlüler ve Mekke putperestleri arasındaki ittifakı başka hiç bir şey daha fazla tehdit edemezdi. On üç yıl süreyle Hz. Muhammed ve ashabına acı çektirildi. Ta ki, Medine'ye hicret edene ve Kur'ân tarafından kendilerini savunmaları ve konumlarını güçlendirmelerine izin verilene kadar. En sonunda Hz. Muhammed (s.a.v.)'in ordusu Mekke'yi fethetti ve Müslümanlara İslâm'a karşı savaşanlara genel af ilan etti. Putlar tahrip edilerek Hz. İbrahim'in Kâbe'si putperestlerden temizlendi ve din o saf kaynağına iade edildi.

Hac farizasının mevsiminde yerine getirilmesi süregeldi ve İslâm'ın beşinci ayağı olan hac, her bir kadın ve erkek için ömründe bir kere sağlıklı ve maddî açıdan yeterli olmak şartıyla farz kılındı.

Mufassal bir izahat ile özetlemeye çalıştığımız ve herkesçe çok iyi bilinen olguya rağmen, haccı hâlâ İslâm'a isnat ettirilmiş putperestlerin bir âdeti olarak tanımlayan kişiler bulunmaktadır. Bu bile Müslümanların kendilerini rahatsız hissetmeleri için yeterli sebep değil midir? Hac mevsimi kamerî ay takvimin on ikinci ayındadır. Hac ibadeti ifa edilirken, kadınlar el ve yüz dışında tüm vücudu örten sıradan giysiler giyerler. Erkekler ise dikişsiz beyaz renkte iki parçalı bir ihrama bürünürler. Bu evrensel bir giysi olup, tüm hacılar birbirine benzerler. Yani herhangi bir sınıf farkı olmadan tam bir kardeşlik içerisinde kaynaşır ve mümkün merteye bir birlerine yardımcı olmak için yarışır. Renk, dil, ırk, tahsil derecesi ve sair hususlar katıyen dikkate alınmaz. Hac sırasında sadece bir tek Allah'a inanan bir tek insanlık ailesi vardır orada. Ayrımcılık asla yoktur ve aileler ve diğer guruplar birbirleriyle o kadar kenetlenirler ki, milyonlar arasında hiç kimse kaybolmaz.

Hac ibadeti, Hz. İbrahim'in yaptığı camide, Kâbe'de namaz kılmayı, tavaf etmeyi, Safa ve Merve tepeleri arasında sa'yetmeyi, Arafat'ta vakfe ve şeytanın Hz. İbrahim'in oğlunu kurban etmesine karşı O'nu ayartmaya çalıştığı yer olan Mina'da üç noktada durup sembolik olarak şeytanı taşlamayı içermektedir.

Haccın önemli bir kısmı da kurban bayramında topluca namaz kılmak, bayram hutbesi dinlemek ve arkadan kurbanların kesilip eti fakirlere, eşe-dosta dağıtmaktır. Hacda bulunmayan Müslümanlar ise bayramı, topluca namaz kılma, bayram hutbesini dinleme ve koç gibi bir hayvanı kurban ederek kutlarlar. Bayram, sevinmek, mutlu olmak için fevkalâde bir fırsattır. Hac sırasında Mekke'ye yakın bir yerde kurban edilen çok sayıdaki kurban ve etleri orada hemen tüketilemeyeceğinden dolayı Suûdî Arabistan yetkilileri gereken fetva ve dinî telâkkileri göz önüne alarak etleri paketleme tesisi kurmuş ve İslâm dünyasındaki fakir ve ihtiyaç sahiplerine konserve edilmiş gıda olarak sevk edilmektedir. Hac gibi büyük bir kitle (en az bir-iki milyon) hareketini dar bir zaman ve mekânda organize edebilmelerinden dolayı ilgililer her türlü övgüye layıktırlar.

İSLÂM AHLÂKI

İslâm ahlâkı, Tevrat ve İncil'de belirtilen saf, bozulmamış Hıristiyan ve Yahudi ahlâkı ile benzerlikler arzeder. İbrahimî ahlâk geleneğini bozarak kargaşaya yol açan ve dünün ahlâksızlıklarını bu günün ahlâkî değerleriymiş gibi gösteren revizyonist gurupların yediği halatlardan İslâm ahlâkı uzaktır. Bu ahlâksızlıklar, "aşk", "gay", "ilişki", "erkek-kız arkadaşlığı", "sevgili" vs. gibi yeni ve zararsız gibi görünen ve örtmece sözcüklerle kamufle edilmekte ve âdeta geçmişin günahları hafife alınmaktadır.

Ferdî meseleleri tartışmak yerine, bu bölümde okuyucuya doğrudan Kur'ân'dan alınmış âyetler ve Hz. Peygamber'in hadislerinden örnekler sunmak daha iyi olur diye düşündük. Batılı okuyucu özellikle, sözde uzmanlar tarafından yutturulan olumsuz beyin yıkamaların farkında bile değildir. Birçok kez okumuş veya radyo ve

televizyonlardan işitmişizdir ki, güya Kur'ân, Müslümanlara yalan söylemeyi, kandırmayı veya gayr-i Müslimleri öldürmeyi buyurmaktaymış. Hz. Muhammed (s.a.v.) acımasız bir kötü kimse, kendi hırslarının esiri ve şehvet düşkünü biriymiş. Bu gibi sahte iddiaları çürütmeye çalışıyoruz ve zaman zaman da yazılı bir cevap veya özür dilemeler ile karşılaşyoruz ama yanlış bilgi akışı hâlâ devam ediyor. Mamafih, kendi inisiyatifimizle gittikçe sayıları artan insanların İslâm hakkındaki gerçekleri öğrenmelerini sağlıyoruz.

Asgarî de olsa belli sayıdaki hakikat ile yanlış ayırt edebildikten sonra sürdürme geldikleri kötü niyetli ve üzerinde kariyer yaptıkları sabit ama genellikle yanlış düşünceli kampanyalarına son verebileceklerdir.

İslâm ahlâkı bir dizi “şunu yap ve şunları yapma”dan ibaret değildir. Yeryüzünde Allah'ın varisleri olarak üstlendikleri rolü anlayıp kabul eden insanlara kişilik kazandırmayı hedefler: Böylelikle o insan Allah'ın kitabına göre kendi içindeki ve de dışındaki doğasını düzenlemeye istekli hâle gelir. Aşağıda bir dizi aklımıza geldiği şekilde sıralanmış Kur'ân'dan alıntılar verilmiştir:

KUR'ÂN'DAN BİR NEBZE

“Rahman'ın (has) kulları onlardır ki, yeryüzünde tevazu ile yürürler ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında (incitmeksizin) "Selam!" derler (geçerler); Gecelerini Rablerine secde ederek ve kıyam durarak geçirirler. Ve şöyle derler: Rabbimiz! Cehennem azabını üzerimizden uzat tut. Doğrusu onun azabı gelip geçici değil, devamlıdır. Orası cidden ne kötü bir yerleşme ve ikamet yeridir! (O kullar), harcadıklarında ne israf ne de cimrilik ederler; ikisi arasında orta bir yol tutarlar. Yine onlar ki, Allah ile beraber (tuttukları) başka bir tanrıya yalvarmazlar, Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar ve zina etmezler. Bunları yapan, günahı (nın cezasını) bulur; Kıyamet günü azabı kat kat artırılır ve onda (azapta) alçaltılmış olarak devamlı kalır. Ancak tevbe ve iman edip iyi davranışta bulunanlar başkadır; Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah çok bağışlayıcıdır, engin

merhamet sahibidir. Kim tevbe edip iyi davranış gösterirse, şüphesiz o, tövbesi kabul edilmiş olarak Allah'a döner. (O kullar), yalan yere şahitlik etmezler, boş sözlerle karşılaştıklarında vakar ile (oradan) geçip giderler. Kendilerine Rablerinin ayetleri hatırlatıldığında ise, onlara karşı sağır ve kör davranmazlar (Ve o kullar): Rabbimiz! Bize gözümüzü aydınlatacak eşler ve zürriyetler bağışla ve bizi takva sahiplerine önder kıl, derler.” ⁵⁶

وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٣﴾ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٤﴾ وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَن يَغْفِرِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن شَيْءٍ أَلَّا يَغْفِرَ اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٣٥﴾ أُولَٰئِكَ جَزَاءُ هُم مَّغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنَّتِ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۗ وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿١٣٦﴾

“Rabbimizin bağışına ve takva sahipleri için hazırlanmış olup genişliği gökler ve yer kadar olan cennete koşun! O takva sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever. Yine onlar ki, bir kötülük yaptıklarında, ya da kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı hatırlayıp günahlarından dolayı hemen tevbe-istiğfar ederler. Zaten günahları Allah'tan başka kim bağışlayabilir ki! Bir de onlar, işledikleri kötülüklerde, bile bile ısrar etmezler. İşte onların mükâfâtı, Rableri tarafından bağışlanma ve altlarından ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetlerdir. Böyle amel edenlerin mükâfâtı ne güzeldir!” ⁵⁷

وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ ۚ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهَنَا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ ﴿١٤﴾ وَإِن جَاهَدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۚ وَصَاحِبِهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا ۚ وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ۚ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ يَا بُنَيَّ إِنَّهَا إِن تَكُ مُنْقَلَبًا حَبِيبَةً مِّن حَرَدَلٍ فَتَكُن فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِيهَا اللَّهُ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ حَبِيرٌ ﴿١٦﴾ يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ ۚ إِنَّ ذَلِكَ مِّنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

⁵⁶ el-Furkan, 25/63-74.

﴿١٧﴾ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كَلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٨﴾
 وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ ۚ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴿١٩﴾

“Lokman, oğluna öğüt vererek: Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma! Doğrusu şirk, büyük bir zulümdür, demişti. Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü anası onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içinde olur. (İşte bunun için) önce bana, sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak banadır. Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) bana ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz ancak banadır. O zaman size, yapmış olduklarınızı haber veririm. (Lokman, öğütlerine devamla şöyle demişti:) Yavrucuğum! Yaptığın iş (iyilik veya kötülük), bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa ve bu, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde bulunsa, yine de Allah onu (senin karşına) getirir. Doğrusu Allah, en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır. Yavrucuğum! Namazı kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere sabret. Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdir. Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez. Yürüyüşünde tabii ol, sesini alçalt. Unutma ki, seslerin en çirkini merkepelerin sesidir.”⁵⁸

وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۚ
 وَلْيُعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا ۚ أَلَا تُجِبُونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢﴾ إِنَّ الدِّينَ يَرْمُونَ
 الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعُنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾

“İçinizden faziletli ve servet sahibi kimseler akrabaya, yoksullara, Allah yolunda göç edenlere (mallarından) vermeyeceklerine yemin etmesinler; bağışlasınlar; feragat göstereyinler. Allah'ın sizi bağışlamasını arzulamaz mısınız? Allah çok bağışlayandır, çok merhametlidir. Na-

⁵⁷ Âl-i İmrân, 3/133-136.

⁵⁸ Lokman, 31/13-19.

muslu, kötülüklerden habersiz mü'min kadınlara zina isnadında bulunanlar, dünya ve ahirette lanetlenmişlerdir. Onlar için çok büyük bir azap vardır.” ⁵⁹

لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا ۗ وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ ۗ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا ۗ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾

“İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki, Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere inanır. (Allah'ın rızasını gözeterek) yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir. Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Müttakiler ancak onlardır!” ⁶⁰

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

“Müslüman erkekler ve Müslüman kadınlar, mü'min erkekler ve mü'min kadınlar, taata devam eden erkekler ve taata devam eden kadınlar, doğru erkekler ve doğru kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, mütevazı erkekler ve mütevazı kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ve (ırzlarını) koruyan kadınlar, Allah'ı çok zikreden erkekler ve zikreden kadınlar var ya; işte Allah, bunlar için bir mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.” ⁶¹

⁵⁹ en-Nûr, 24/22-23.

⁶⁰ el-Bakara, 2/177.

⁶¹ el-Ahzâb, 33/35.

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ ۚ يَعِظُكُم لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾ وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا ۚ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٩١﴾

“Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor. Antlaşma yaptığınız zaman, Allah'ın ahdini yerine getirin ve Allah'ı üzerinize şahit tutarak, pekiştirdikten sonra yeminleri bozmayın. Şüphesiz Allah, yapacağınız şeyleri pekiyi bilir.”⁶²

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۚ إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَلْفٌ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٢٣﴾ وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴿٢٤﴾

“Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine "of!" bile deme; onları azarlamak; ikisine de güzel söz söyle. Onları esirgeyerek alçakgönüllülükle üzerlerine kanat ger ve: "Rabbim! Küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen onlara (öyle) rahmet et!" diyerek dua et.”⁶³

عَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوْدَّةً ۗ وَاللَّهُ قَدِيرٌ ۗ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧﴾ لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٨﴾

“Olur ki Allah sizinle düşman olduklarınız arasında yakında bir dostluk meydana getirir. Allah gücü yetendir. Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir. Allah, sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara âdil davranmanızı yasaklamaz. Çünkü Allah, adaletli olanları sever.”⁶⁴

⁶² en-Nahl, 16/90-91.

⁶³ el-İsrâ, 17/23-24.

⁶⁴ el-Mümtehine, 60/7-8.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ ۗ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاَنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا ۗ
 ۗ اْعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلْقَوِّئِ ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۗ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

“Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olun. Bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi âdil davranmaya itmesin. Adaletli olun; bu, Allah korkusuna daha çok yakışan (bir davranış) tır. Allah'a isyandan sakının. Allah yaptıklarınızı hakkıyla bilmektedir.” ⁶⁵

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّن قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّمَّهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّن نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّمَّهُنَّ ۗ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِاللُّغَابِ ۗ بِئْسَ الْإِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ ۗ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُم الظَّالِمُونَ ﴿١١﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ ۗ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا ۗ أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلُ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۗ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

“Ey mü’minler! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın. Belki de onlar, kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da kadınları alaya almasınlar. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kendi kendinizi ayıplamayın, birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir isimdir! Kim de tevbe etmezse işte onlar zalimlerdir. Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O halde Allah’tan korkun. Şüphesiz Allah, tövbeyi çok kabul edendir, çok esirgeyicidir.” ⁶⁶

وَإِن جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۗ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦١﴾

“Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de ona yanaş ve Allah’a tevekkül et, çünkü O işitendir, bilendir.” ⁶⁷

⁶⁵ el-Mâide, 5/8.

⁶⁶ el-Hucurât, 49/11-12.

⁶⁷ el-Enfâl, 8/61.

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ۚ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ
حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾

**“İyilikle kötülük bir olmaz, Sen (kötülüğü) en güzel bir şekilde ön-
le. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan
bir dost olur.”** ⁶⁸

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ ﴿١﴾ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ﴿٢﴾ وَلَا يُحِضُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ
﴿٣﴾ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾ الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ
الْمَاعُونَ ﴿٧﴾

**“Dini yalanlayanı gördün mü? İşte o, yetimi itip kakar; Yoksulu
doyurmaya teşvik etmez; Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, onlar
namazlarını ciddiye almazlar. Onlar gösteriş yapanlardır ve hayra da
mani olurlar.”** ⁶⁹

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ﴿١﴾ الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ﴿٢﴾ وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وُزَّنُوهُمْ
يُخْسِرُونَ ﴿٣﴾ أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ﴿٤﴾ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

**“Eksik ölçüp noksan yapan hilekârlara yazıklar olsun! Onlar in-
sanlardan alırken ölçüp tartıklarında tam, Onlara vermek için ölçüp
tartıklarında ise eksik ölçer ve tartarlar. Onlar düşünmezler mi ki, tek-
rar diriltilecekler! Büyük bir günde Öyle bir gün ki, insanlar o günde
âlemlerin Rabbinin huzurunda divan duracaklardır.”** ⁷⁰

HZ. PEYGAMBER BUYURUYOR

1. **“Hiçbiriniz kendisi için istediğini mü’min kardeşi için de iste-
medikçe kâmil mü’min olamaz”**

2. **“Sizden her kim bir kötü amel görürse onu eliyle değiştirsin,
olmadı o vakit diliyle, yine olmadı ise, kalbiyle buğz etsin. Bu da imanın
en zayıf halidir.”**

⁶⁸ Fussilet, 41/34.

⁶⁹ el-Ma‘ûn, 107/1-7.

⁷⁰ el-Mudaffifin, 83/1-7.

3. *“Allah şöyle buyurdu: “Ey Âdemoğlu, bana dönüp benden niyaz ettiğin sürece işlediğin günaha bakmadan seni affederim. Ey Âdemoğlu günahların gökteki bulutlara kadar erişse ve sonra benden affını istesen, seni affederim. Ey Âdemoğlu dünyalar kadar günahla bana gelsen ve bana eş koşmadan tövbekâr olarak yüz sürsen, sana dünyalar kadar af sağlarım”*

4. *“Allah senin şekl-i şemailine değil kalbine ve yaptıklarına bakar.”*

5. *“İnsanlar bir tarağın dişleri gibi eşit durumdadırlar. Hepiniz Âdemin soyundan geliyorsunuz. Âdem ise topraktan. Beyazın siyaha, Arabın Arap olmayana hiçbir üstünlüğü yoktur. Ancak üstünlük takvadır.”*

6. *“Kuvvetli kişi, güreşte iyi olan değil, öfkelenildiğinde kendine hâkim olan kimsedir.”*

7. *“Genç biri Hz. Peygambere sordu:” insanlar arasında en çok kim hürmete layıktır? Hz. Peygamber: “Anneniz” dedi. Genç adam tekrar sordu: “sonra kim?, “yine annen” dedi Resûlüllah. Adam bir kez daha sordu: “daha sonra kim? “yine annen.” Sorusu bitmemişti birkez daha sordu: “peki sonra kim? O vakit Hz. Peygamber: “babandır” diye buyurdu.”*

8. *“Sizin en hayırlınız eşlerine karşı en saygılı olanınızdır.”*

9. *“Hz. Peygambere soruldu: “Bir mü’min hiç korkak olabilir mi?” “olabilir” dedi. “peki, bir mü’min cimri olabilir mi?” “olabilir” dedi. Fakat “Bir mü’min yalancı olabilir mi?” diye sorulduğunda Hz. Peygamber “Asla, hiçbir zaman diye yanıtladı.”*

10. *“Adamın biri sıcak bir yaz günü bir kuyunun kenarında susamış bir köpek gördü. Köpek suya uzanamıyordu. Adam kendi kendine şöyle dedi: “ Bu köpek benim gibi şu an susuzluktan kıvranıyor olmalı” Adam kuyuya girdi ve ayakkabısının içine su doldurarak içmek üzere*

köpeğe uzattı. Allah adamın bu hareketinden razı gelerek onun günahlarını bağışladı.”

11. *“Riyakârlığın emaresi üçtür: Konuştuğunda yalan söyler. Söz verdiğiinde sözünde durmaz. Emanete hıyanet eder.”*

12. *“Allah söyle buyuruyor: “Kulum bana bir karış yaklaştığında ben ona bir arşın yaklaşırım. Kulum bana bir arşın yaklaşacak olsa, ben ona bir kulaç yaklaşırım. O bana yürüyerek gelse, ben ona koşarak giderim.”*

13. *“Cebrail aleyhisselam komşu hakkını bana o kadar tavsiye etti ki, Allah onu bana mirasçı kılacak sandım.”*

14. *“Kıyamet koptuğunda, bir ses şöyle diyecektir: “Her seferinde başkalarını affedenler neredeler? Allah’a doğru öne çıksınlar ve mükâfatlarını alsınlar. Bu da affedicilerin Cennete kabul edilmeleri demektir.”*

15. *“Ey Allah’ım yanlış yapmaktan ve her türlü kederden, korkaklık ve cimrilikten, borçtan ve insanlar tarafından ezilmekten sana sığınırım.”*

16. *“İnsanlar arasına nifak sokan ve bunu yaygınlaştırıp daha da teşvik edenleri Allah öyle bir illete duçar eder ki, daha önce ataları dahi bunu görmemiştir.”*

17. *“Alkollü içki bütün kötülüklerin anasıdır.”*

18. *“Mü’minin işleri son derece hayret vericidir. Zira bütün işlerinde kendisi için bir hayır vardır. Bir hayır görürse, bundan dolayı Allah’a müteşekkirdir. Başına bir musibet gelirse sabreder ve bunda da bir hayr vardır.”*

19. *Âdemoğlu ölünce Ahirette ona ulaşacak olan üç şey hariç bu dünya ile olan ilişkisi tamamen kesilir: Kalıcı bir sadaka, başkalarının da istifade ettiği faydalı ilim ve kendisine duacı olacak takva sahibi bir evlat.”*

20. *“Allah’ın en nefret ettiği şey, meşru kıldığı boşanma işidir. Bir mü’min mümkünse, iman sahibi eşini terk etmemelidir: Eşinde kendisinin hoşlanmadığı davranışlar olabilir ama muhakkak hoşuna giden tarafları da vardır.”*

21. *“Kıyamet günü yedi kişi Allah’ın gölgesinde olacaktır: Adil devlet başkanı. Allah’a itaatkâr biri olarak yetişmiş genç. Kalbini mescidlere adanmış olan kimse. Kardeşliği Allah için olan iki kişi. İnzivada Allah’ı zikreden ve O’nun için gözyaşı döken kimse. Kendisini yoldan çıkarmaya çalışan güzel bir kadına: “ben Allah’dan korkarım” diye karşılık veren genç delikanlı ve sağ elinin verdiğini sol elinin görmediği bir hayır sahibi.”*

22. *“Çiğ soğan ve sarımsak yiyen herhangi bir kimse camideki cemaatten uzak dursun. (ola ki, çirkin kokusundan dolayı başkaları rahatsızlık duymasın)”*

23. *“Allah’ın emirlerine tam bir sadakatle katlanan ile buna katlanmayanlara örnek olacak bir benzetme, aynı gemide seyahat eden bir gurup seyyaha teşmil edilebilir. Geminin ambarındakiler su ihtiyaçlarını karşılamak için güvertedekilerin arasından geçmek zorunda kalıyorlardı. Alttakiler şöyle dediler: “suyu ambarın suya yakın bir yerine delik açarak temin edebiliriz.” Fakat yukarıdakiler buna itiraz edip gemiyi delinmekten kurtardılar. Aksi takdirde hepsi birden batıp helak olacaklardı.”*

24. *“Veren el, alan elden üstündür.”*

25. *“Haklı da haksız da olsa mü’min kardeşinizi destekleyin.” Aka binde kendisine soruldu: “Haklıysa desteklenmesini anlıyoruz da. Fakat haksızı nasıl destekleyebiliriz?” Peygamber şöyle yanıtladı: “Onu yanlış yapmaktan men ederek: Nitekim bu onun için gerçek bir destektir.”*

26. *“Sizden önceki kavimlerden bazıları helak oldular. Çünkü asillerin çocukları hırsızlık yaptıklarında beraat ettirildiler ama fakir ve âcizlerin çocukları aynı işi yaptıklarında cezalandırıldılar.”*

27. *“Hiç ölmeyecekmiş gibi bu dünya için, yarın ölecekmiş gibi ahiret için çalış.”*

28. *Birkaç fakir mü'min Hz. Peygambere şöyle şekvacı oldular: Zenginler sevapları alıp götürüyorlar. Bizim gibi namaz kılp oruç tutuyorlar. Ayrıca mallarının fazlasını da sadaka olarak veriyorlar. (bizler buna yetişemiyoruz) o vakit Hz. Peygamber şöyle buyurdu: “Allah size sadaka vereceğiniz imkânlar takdir etmedi mi? Her tesbihde bir sadaka vardır. Her tekbirde de, her şükürde bir sadaka vardır. Her kelime-i şahadette, iyiliği emr edip kötülükten alıkoymada bir sadaka vardır. Sizden her birinizin hanımına yaklaşmasında da bir sadaka vardır.”*

29. *Allah’a karşı en iyi davranışın ne olabileceği sorulduğunda Hz. Peygamber şöyle dedi. “siz Allah’ı görmeseniz de O’nu görüyormuş gibi hareket edin. Zira o sizi görmektedir.”*

30. *Allah’ı gözet ki önünde bulasın. Allah’ı refah içinde iken tanı ki, O da seni sıkıntıda tanınsın. Şunu bil ki, başına gelmeyecek olan bir şeyin sana isabet edeceği yoktur. Başına gelecek olandan da kaçış yoktur. Bil ki, zafer sabırla gelir, sevinç üzüntü ile gelir, kolaylık ise güçlükle beraberdir.”*

IV- HAYATÎ MESELELER

Hayatın tüm safhalarını ele alan kapsamlı ve sadece ibadet meseleleri veya ibadethanelerle sınırlı olmayan bir din olarak İslâmiyet, Müslümanların ait oldukları toplumun sorunlarını paylaşır genellikle.

Doğal olarak mü'minler ortaklaşa çözümler bulmak veya ortak bir zeminde buluşmak gayesiyle kendi değerlerini başkalarıyla paylaşmak arzusundadır.

Bu bölümde, birtakım çağdaş sorunlarla ilgili İslâmî görüşü arz etmek istiyoruz. Konular örnek vakalar olarak seçilmiş olup günlük yaşantımızla İslâmî bakış açısının ilişkisini incelemek ve göstermek gayesine matuftur. Bunu yaparken nazarî alandan ve soyut düşünce-

den uzak kalacağız. Müteakip sayfalarda tartışılan konular şunlardır:

1. Yeni Dünya Düzeni,
2. Cihad,
3. Aile,
4. Biomedikal Etik,
5. Üremeye ilgili Meseleler,
6. Ölümün Tanımı,
7. Ötanazi,
8. Genetik Mühendisliği.

1. YENİDÜNYA DÜZENİ

Yeni Dünya Düzeni deklarasyonu komünizmin hızlı çöküşüyle birlikte gündeme geldi. Komünizmin çökeceği dünyanın aklına bile gelmezken onlarca yıl İslâmî literatür hem komünizmi ve hem de kapitalizmi kriterize ediyor, her ikisinin daha fazla ayakta kalamayacağını bekliyordu. İslâm âlimleri karşılaştırmalı eserlerinde bu iki sistemin, İslâmî öğretilere dayalı bağımsız sisteme kıyasla nasıl ve nereden eksik kaldıklarını açık seçik göstermektedirler.

Komünizmin çöküşünden, “kapitalizmin sistem olarak daha sağlıklı olduğunun kanıtıdır” şeklinde bir sonuca varmak basiretsizlik olacaktır. Her iki sistem de kusurludur. Çünkü bunlar, yapısal özelliği maddiyatın ötesine taşan, insan türüne uygun düşmeyen materyalist ideolojilerdir. Bu ideolojilerle ilgili bir başka yanlış düşünce fert ve toplumun uzlaşmaz bir çatışma içinde olduklarına dair kanaattir. Komünizm, toplumun yararına ferdi ezmenin yollarını arar. Halbuki toplum fertlerden meydana gelmektedir ki, sonuç kaçınılmaz olarak ezilmiş bir toplum olmaktadır.

Öte yandan, kapitalizm ferdiyetçiliği ön plana çıkararak, onu toplumun beklentilerinden soyutlayarak aşırı derecede korur. Bu da ferde mazur görülebilecek bir bencillik duygusu aşlamakta ve bu duygu dışı vurduğunda ortaya sınıflaşma, kurumsallaşma, milliyetçi-

lik, ırkçılık, kölelik ve sömürgecilik gibi çeşitli kavramlar çıkmaktadır.

Kapitalizmin temeli şuna dayanır: Kapitalin yegâne görevi ve hedefi, sınırsız olarak sürekli büyüme. Yerli pazarlar tamamen yutulduğunda denizaşırı alanlarda ve üçüncü dünyada yenileri aranır. Sonu olan bir gezegende sonsuz bir büyümeye erişmenin imkânsız olduğu gerçeğine karşı, açık seçik (belki de kasdî) bir körlük mevcuttur.

Daha fazla dolar kazanmak için yapılan hummalı yarış beraberrinde tüketiciliğin çeşitli türleri ve planlı bir geçici moda anlayışını getirmektedir.

Bu planlı moda yaratma, ihtiyacı karşılamaktan ziyade rahatlık, zevk ve lüks arzusunu tatmin için yapılır. Çoğu yenilenebilir olmayan doğal kaynaklar artan bir hızla tüketilmektedir. Kurbanlık koyun gibi bu aşırı tüketme dürtüsü dünya kaynaklarını hedef almaktadır.

Kapitalizm, hayatî bir pazar, ucuz iş gücü ve malzeme kaynağı olarak üçüncü dünya ülkelerini özellikle kullanmaktadır. Bu ülke halkları sadece doğal kaynaklarından ve çok ucuz fiyata giden ham maddelerinden yoksun bırakılmıyorlar. Aynı zamanda oranın maddî imkânlarını geliştirebilecek ve kendisini gelişmiş dünyanın ithalatına daha az bağımlı kılacak projeler yürütmekten de alıkoymaktadırlar. Üstelik bu insanlar, çok ucuza sattıkları ham maddeyi, işlenmiş ürün olarak tekrar fâhiş bir fiyat ödeyerek geri almaktadırlar.

Üçüncü dünyanın kansızlıktan tamamen yok olmasını önlemek için, batı sermayesi lehine, onların satın alma gücünü idame ettirmek amacıyla onlara kredi ve yardım şeklinde taze para düzenli olarak enjekte edilir.

Ne yazık ki, bu yardımın çok küçük bir parçası halkın ihtiyacını karşılaması için yerine ulaşır. Büyük parçası ise, mevcut durumun idamesini deruhte eden yönetici sınıfın ve onların maiyetini teşkil eden yerli elitin eline geçer.

Alınan kredi ve yatırımların geri ödenmesinde tanınan süre ve şartların halk tarafından bilinmesi engellenir. Yönetimlerin denetlenmesi ve kötü idarelerinden sorumlu tutulmaları gibi girişimlere asla müsaade edilmez. İşçi haklarına baskı uygular ve iş güvenliğine önem verilmez. İslâm dünyasının büyük bir kesimi dâhil üçüncü dünya ülkelerindeki hükûmetlerin alamet-i farikası haline gelen rüşvet ve su-i istimallerin gün yüzüne çıkartılması tamamen yasaktır. Bu iki çelişkinin açıklaması şöyledir:

Birincisi: Batı, Ortadoğu ülkelerine ne kadar çok para pompalarsa, o ülkeler o kadar çok daha fakirleşip büyük borç yükü altına girmektedir.

İkincisi: Sağlam bir demokratik süreç takip ederek güç kazanacak gibi görünen Ortadoğu demokratik hareketinin belli başlı büyük demokrasiler tarafından yolundan saptırılmasıdır. Her zaman büyük demokrasiler, halkın demokratik isteklerine karşı diktatörlerin safında yer alırlar ve gerektiğinde askerî güç kullanarak diktatörlere destek çıkarlar.

Her batı müdahalesinin gerekçesi olan “istikrar” ifadesi, gerçek anlamda yabancı sermaye için en iyi sömürme fırsatının korunması anlamındadır. Üçüncü dünya insanı ve onların gelecek kuşakları git-tikçe artan bir borca varis olacak ve gayr-i safi millî hâsılları, ödemeleri karşılamayı bırakın hizmet dahi veremeyecektir. Bu durum, üçüncü dünya insanı tarafından hem bilinmekte, hem de acı bir şekilde hissedilmektedir. Bunun sonuçlarını evlerinde, ailelerinde ve çocuklarına ayırdıkları son derece sınırlı imkânlarla görmektedirler.

Buna adaletsizlik derler. Değiştirmeye çalışsalar da vahşice susturulurlar. Batılı politikacılar bu vahşete iştirak ederler ve kendi halklarının indinde bunu haklı göstermek için çeşitli formüller ve terminolojiler üretirler. Mesela, “Kendi milletinin istikrarını bozuyorlar ve bizim millî çıkarlarımıza küstahça saldırıyorlar” şeklinde söylemler üreterek son zamanlara kadar adalet arayışında olanlara

“Komünist” yaftası uygun görülüyordu. Komünizmin çöküşünden beri de takılan yeni yafta “Kökten Dinci” dir.

Büyük şirketler ve büyük sermayenin sahibi olduğu ve kamu düşüncesini oluşturmak ve yönlendirmek için tasarlanmış olan devasa büyüklükteki medya makinalarının etkisi altında, batıdaki halk kitleleri şimdiye kadar atılan zokayı yutmuş yani aldatılmış ve siyasetçilerinin başvurduğu yöntemleri şüpheye mahal bırakmaksızın onaylamış görünüyorlar. Mamafih bu, batıdaki insanların teslimiyetçi ve hiçbir şeyden kuşku duymayan tabiatının sergilediği en kötü yanlışlık değil. Onların anlamakta zorluk çektikleri şey, sermayenin doymak bilmez iştahının ve onun üçüncü dünyadaki açgözlü uygulamaların yabancı ve egzotik insanların yaşadığı uzak diyarlarla sınırlı olmayışdır.

Hükümet ve büyük iş sahipleri, her ne vakit o kutsal prensiplerinin zorlamasıyla karşı karşıya kalsa, ülkede kendi vatandaşlarına bile aynısını yapmaktan kaçınmazlar.

O prensip şudur: Büyümek ve daha da büyümek. Sermaye ve daha fazla sermaye. Dolar ve daha fazla dolar. Büyük sanayi mallarını yığınlarla Güneybatı Asya ve diğer herhangi bir yere taşımaları başka neyle izah edilebilir? Ucuz işçi başka nerede ham maddeyi işleyip mamul hâle getirebilir? Mamafih, ucuza mal edilen mamul madde tekrar Amerika’ya geri gönderildiğinde daha ucuza katiyen satılmayacaktır. Bu süreçte, milyonlarca Amerikalı işçi geçici olarak işten çıkarılarak işsizler sınıfına dâhil edilmiş olacaktır.

Dizginlenemeyen kapitalizmin bu yolu sonsuza dek devam edemez. Bütün deliller göstermektedir ki o, çok geçmeden bir çıkmaza girecektir. Dünya kaynaklarının altın yumurtlayan kazları ve de üçüncü dünya halkları daha uzun süre bunlar için var olmayacaklardır. Vakit çok geçmeden radikal değişim olmadıkça bu gezegen sonunda tükenecektir.

İstenen şey, bununla beraber sadece kuralların değil kalbin de değişmesidir. Materyalizm mantığı saltanatını sürdürdüğü müddetçe,

kısa bir süre için kaçınılmaz akıbeti geciktirebilecek ama engelleyemeyecek bir semptomatik çareden öteye geçemeyecektir. Hâkim düşünce, insanî ilişkilere, bizi onlara karşı, kuzey-güney sömüren-sömürülen, zengin-fakir, beyazlar-diğer insan ırkları, efendiler-köleler meselesine eşit düzeyde bakmadığı sürece, gelecek için hiçbir umut yoktur. Şatafat içinde ve birinci sınıf kabinlerde seyahat eden yolcular servetlerine servet katsalar bile insanlık gemisi batacaktır.

Siyasîlerin ve dünya finansörlerinin gereken vizyon, akıl ve köklü bir değişim geçirebilme yeteneğine sahip olduğu şüphelidir. Onları hâlâ o meş'um rotada kaldıklarını ve insanlığı cehennem çukurunun kenarına sürüklediğini izlemek ne kadar acıklı. Tek ümit, günün sonunda son hakem ve seçmeler olarak kalacak olan halkı eğitime kampanyasıdır. Yeni bir yol haritası için bir talep zuhur ederse, o vakit, siyasiler yeni bir değişim yapmak veya değişimin yolundan çekilmek zorunda kalacaklardır.

Bütün bunlarla İslâm'ın ilgisi nedir? İslâm âlim ve düşünürleri birkaç on yıldır, dünya sorunlarına çözüm getirebilecek İslâmî bir sistemin özelliklerini tasarlamaya çalışmaktalar ve bu, geçmiş zaman ve şartlarda çok işe yaramış formüllerin bir kopyası olmayacak ama İslâmî şeriata dayalı olacaktır. Ne de bu sistem münhasıran İslâmî olarak telâkki edilmeli ya da sadece Müslümanlar için tavsiye edilmelidir. Çünkü insanlığın mutluluğu herkesin ortak ilgi alanı olup gittikçe küçülen, etkileşimli yer küremizde hepimiz aynı kaderi paylaşmaktayız. Bu sistemin temel özellikleri aşağıda anlatılmaktadır:

İnsan Üzerindeki Otorite

İnsan evrenin yegâne üstün varlığı değildir. Fakat yüce varlık Allah'a karşı sorumludur. Dostoyevski'nin dediği gibi, Allah'ın dışında her şey mümkün olabilir ve herhangi bir şey neden gösterilip savunulabilir.

İnsanoğlu Allah'ı yok saydığı anda kendine tapmaya başlamıştır. Evrendeki insanın gerçek rolü, Allah'ın vekili ve vasisi (kayyımı)

olmaktır. İnsan, kendi içgüdü ve dürtülerine göre değil aksine yaratının buyruğu doğrultusunda gezegeni idare etmek için tabiat üzerinde tam bir hak ve yetkiye sahip olacak tarzda teçhiz edilmiştir. Ne ilim ne de gurur insanı Allah'la oyun oynamaya sevk etmesin. Keşke insan yeteri kadar akıllı hareket edebilse.

MÜLKİYET

Yaratıcısı olması hasebiyle her şeyin gerçek sahibi Allah'tır. Bizim sahipliğimiz ikinci derecede bir mülkiyettir. Bizler, kapitalin sadece bir hak olmadığı aynı zamanda onun bir görevi olduğunun bilincinde olduğumuz sürece, hemen hemen sınırsız bir şekilde ve meşru yollarla servet sahibi olma ve onu artırma serbestisine sahibiz. Sermayenin fonksiyonu sadece ilelebet büyümek-artmak değil, fakat aynı zamanda topluma karşı mükellefiyetlerini de yerine getirmektir.

Fertle toplum arasında her daim kaçınılmaz bir çatışma olduğu şeklindeki hem komünizm hem de kapitalizmin ileri sürdüğü telâkî İslâm'da fertle toplum arasındaki denge hassas bir şekilde sağlanmış olup, her iki tarafa hakkını vermiştir.

Bu denge sadece kanun gücüyle değil fakat vermeyi, verici için sürekli bir sevinç kaynağı kılan Allah'ın rızasını kazanmaya yönelik güçlü bir arzu tarafından sağlanmaktadır. Allah daima denklemin içinde olup, yaşayan bir olgu ve bir kavramdır. Materyalistik bakış açısından ise önemsiz ve kesin olarak anlamsızdır.

İslâm'da önerme şudur: Allah fakirin beslenmesini zenginin varidatına havale etmektedir. Yenidünya düzeninde bu prensip uluslararası kesime de taşınabilir ve bu yeni düzen elbette gerçekleştirilebilir. Ve ulaşılamaz değildir. Ancak bu, kıymet-i harbisi olmayan bir eğitim sistemi, bir medya beyin yıkama dalgası veya adaletsizliklere karşı müsamahakâr bir toplum içinde katiyen gerçekleşemez. Toplum şimdi o kadar birbirine muhtaç ve bütünleşmiştir ki, hiç kimse zenginliğin zirvesinde veya fakirliğin pençesinde olsun tek başına yaşayamaz.

On dört asır önce, İslâm'ın ikinci halifesi olan Hz. Ömer, şayet bir kimse yoksulluk içinde ölse, o kasabanın vatandaşları sanki o adamı kendileri öldürmüş gibi onun fidyesini ödemek zorunda olduklarına hükmetmiştir. “Toplum bir vücuda benzer. Organlardan biri acı çekerse diğer organlar da aynı acıyı çeker” demiştir, Hz. Peygamber. Her vatandaş asgarî bir refah seviyesinde yaşama hakkına sahiptir. Sadece geçinecek seviyede değil. Ama yardımlarla sürdürülen bir yaşam tarzı teşvik edilmediğinden ferdî haklar içine istihdam edilme hakkı da girmektedir. Az adam çalıştırmaya yönelik teknolojiye işçi açığına bir çözüm olarak müsaade edilmekte, fakat işten tasarruf edilecek diye işçileri istihdam dışına itmeye asla müsaade edilmez. İnsanın makineye nazaran önceliği vardır ve yasal kural şudur:

Toplumun refahı ferdin refahından önce gelir. Bu demek değildir ki, teknolojik ilerlemenin önü kesilsin. Fakat fert ve toplum bu ilerlemenin sonuçlarını düşünürken emekle el ele tutuşmalıdır. Emek ve sermaye arasındaki kutuplaşmayı önlemek ve firmaların gelişmesinde öncelik hakkına sahip olabilmeleri amacıyla işçiler çalıştıkları firmalarda hisse senedi satın almaya teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.

İslâm'da var olan bir başka kural, bir araç olarak para bir çeşit üretim karşılığı olarak geri dönmeli ve asla emeğe dönüşmeden maddî menfaat sağlamamalıdır. Bundan başka, tefecilik İslâm'da haramdır. Son yıllarda faizsiz bankacılık konusunda çok yazılar yazılmış bulunmaktadır. Gerçekten çok sayıda banka, sadece İslâm ülkelerinde değil fakat aynı zamanda Avrupa ve Amerika'da da başarılı bir şekilde bu uygulamaya öncülük etmektedir.

İNSAN EŞİTLİĞİ

Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın ortak nesebini paylaşan tek bir aile olarak insanlık kavramı, genç yaştan itibaren çocuklara insanoğlunun doğasında olan eşitlik kavramıyla birlikte ehemmiyetle üzerinde

durulup öğretilmelidir. Ne yazıktır ki, bir keresinde, hem ilim hem de din Avrupa ve Amerika’da beyaz (Aryan) ırkının diğer ırlardan doğal bir üstünlüğü olduğuna dair birtakım deliller icat edilmek suretiyle su-i istimal edilmiştir. Bu iddiayı destekleyen sahte delil şu an ölü ve gömülü vaziyettedir. Ancak terekesi devam etmektedir.

Batı’da çoğu kiliselerde şu ana kadar Hz. İsa Filistin bölgesinin hâkim esmere çalan zeytûnî ten renginin aksine mavi gözlü, sarışın, beyaz bir adam olarak resmedilmiştir.

Batı ırkçılığına dair deliller hemen hemen hayatın her veçhesinde hâkim durumdadır. Bunu değiştirecek olan irade henüz yeterli hız kazanamamıştır. Amerika’da medenî haklar için verilen çetin savaş onlarca yıldır süregelmekte olup, gözle görülür bir ilerlemeye rağmen hiç kimse köleliğin acı tadının giderilmekte olduğunu söyleyemez. Eşitlik, bir dizi hukukî tarifnamelerden ibaret olmayıp esas itibariyle bir düşünce biçimidir.

Şu ana kadar Amerikan zencileri, medeniyet tarihini karartan kölelik dönemi için beyazlardan hiç bir “özür” sözcüğü işitmemiştir. Bir istisna, beyaz ırk sayılmayan Japon kökenli Amerikalılar II. Dünya Savaşı sırasında enterne edilmelerinden, gözaltına alınmalarından dolayı bir özür ve tazminat almışlardı. Irkî gerilimler patlak vermesini sürdürmektedir. Esef verici olmasına rağmen, bu tip şiddet olaylarına katılanların genellikle biraz haklı gerekçeleri vardır. Yakın geçmişte⁷¹ Los Angeles ayaklanmaları buna bir örnektir.

Çok sayıda siyah Amerikalıyı sosyal açıdan geliştirmek için eylem planları ve çağruları yapılmaktadır. Ancak sınırlı bir süre için işe yarasalar da verilen karşılık, sorunun kökündeki sebepleri genellikle ıskalamaktadır. Ne kurşunlar ne de dolarlar kalıcı ve gerçekçi çözümler üretebilmektedir. Her bir fert diğer insanların da aziz ve eşit derecede kardeş olduklarına inandıkları ve bunu kalplerinin derinliklerinde hissettiklerinde ancak gerçek değişim meydana gelebilir.

⁷¹ 1992 Nisan’ında.

Bu hukukun buyruğu ile olmaz. Mesele eğitim işidir. Dünyamızın mevcut düzenini değiştirmek için sadece ulusal sınırları içinde değil, fakat küresel ölçekte özgürlük, kardeşlik ve eşitlik gibi söylemlere yeni bir hayatîyet ve önem kazandırmak suretiyle önu herhangi bir bariyer ile kesilmemiş, tek vücut halinde ve sevecen bir toplum meydana getirmek gayesiyle top yekûn bir eğitim seferberliği başlatmalıyız.

Değişimi bir sonuca bağlamak için yeni sömürgen ulusların tekrardan eğitimi beraberinde üçüncü dünyanın gelişmesine yardımcı olmak için kendi üzerlerine düşen çabayı göstermelerini gerektirmektedir. Avrupa'nın çiftçilere ödediği sübvansiyon (mali destek) dünyadaki açlık sorununun ortadan kaldırılmasına ve üçüncü dünyada işlerin iyiye doğru bir değişime yol açmasına yetecek kadar olduğu tahmin edilmektedir. Böyle bir fikir Avrupa'da çeşitli ülkelerin eski bakan ve başbakanlarından oluşan bir toplantıda alaya alınmıştı. Ne açlık sorununun ortadan kaldırılması ne de üçüncü dünyanın gelişimi hayatî tercihler arasında düşünülmemiştir. Birincisi siyasî çıkarlar, ikincisi de siyasî strateji nedeniyle...

Kendine Hâkim Olma Gereği

İnsanın o eşsiz kendine hâkim olma yeteneğini kullanması hızla yok olmakta ve hemen onarılması gerekmektedir. İnsanla hayvan arasındaki temel fark bu olmasına rağmen, modern çağın mantalitesinin bununla kavgalı olduğu anlaşılmaktadır. Karayolundan geçip giden araçlara silahla ateş etmekten ve birkaç kişinin ölümüne sebebiyetten sorulduğunda verdiği cevap şuydu: "Canım birini öldürmek istedi..." Bu tek örnek değildir. Cinayet istatistikleri açıkça göstermektedir ki, düşünce-sizce hareket etme ve tahripkâr davranışlar istisna teşkil etmekten çıkıp yaygın sosyal bir görüntü haline gelmektedir. Haberleri izleyenler veya gazete okuyanlar bunları teyid edebilir. Sağlam değerler sisteminin yokluğu ve içgüdü ile işgüval karşılarında gösterilmesi gereken direncin olmaması tedrici sosyal yıpranmaya yol açan temel faktörlerdendir.

Değişimi açacak anahtar, eğitim ve medyada bulunabilir. Ancak eğitim sadece kuru bilgi ile değil, aynı zamanda doğru olanı ve Allah'a karşı sorumlu olduğumuz bilinciyle verilmelidir. Ancak o zaman insanlar çoğunlukla vicdanlarının sesine kulak verebileceklerdir. Şayet Müslümanların ve diğer insanların inandığı gibi, kıyamet diye bilinen bir gün var ise o vakit insan, şiddetin, pornonun ve şehvetin reklâmını yapan, onu teşvik eden medya kodamanlarına gıpta edemeyecektir. Düşünülemez ya da akıl havsala almaz dediğin bir şeyden söz et, bak göreceksin doğal olarak “düşünülebilir” şey olacaktır o.

Maalesef, bir takım devletler sınırsız güçlü, rakipleri de sınırsız güçsüz olduklarından bu elle tutulur, gözle görülür güçten yararlanma konusunda kendi güçlerine kötü örnek oluyorlar.

Hemen hemen hiçbir dirençle karşılaşmadan var güçleriyle askerî önlemlerle saldırılarını sertleştirdiklerinde ve daha şiddetli karşı bir saldırıyla karşılaştığında da aynı devler bu sefer iş kolay kotarlamayacağından geri adım attıklarında, değerler ve prensipler adını verdikleri incir yaprakları birer birer dökülecektir.

Onlara göre insan hayatının hiçbir önemi yoktur. Ya ona kastedeceklerdir, ya da onu korumaktan içtinap edeceklerdir. 1991 yılındaki körfez savaşı sırasında askerî bir lider tarafından yapılan güçlü fakat son derece manidar yorumlardan birisi şuydu: “Biz kayıpları (cesetleri) sayma işiyle ilgilenmiyoruz.” Elbette kastedilen karşı tarafın kayıplarıydı.

Harp ve Sulh

İslâm'da savaşmanın kuralları çok açık olup bizzat Hz. Peygamber tarafından mahiyeti sarahatle belirtilmiştir. Savaş ya savunma amaçlı ya da her nerede varsa zulmü ortadan kaldırmak için ve çevreye ya da masum sivillere zarar vermeden yapılır. Saldırıları durdurmak için yapılacak ittifak Kur'ân'da şöyle dile getirilmiştir:

وَإِن طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا ۚ فَإِن بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ ۚ فَإِن فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

“Eğer mü’minlerden iki gurup birbirleriyle vuruşurlarsa aralarını düzeltin. Şayet biri ötekine saldırırsa, Allah’ın buyruğuna dönünceye kadar saldıran tarafla savaşın. Eğer dönerse artık aralarını adaletle düzeltin ve (her işte) adaletli davranın. Şüphesiz ki Allah, âdil davrananları sever.”⁷²

Haklı bir dava için gayr-i müslimlerle ittifak etmek kabule şayandır. Buna bir örnek: Medine’yi kâfirlerin saldırısından ortaklaşa korumak için Yahudilerle Hz. Peygamber’in yaptığı anlaşmadır.

Bir başka örnek de zulüm altındaki insanları desteklemede topluca mutabık kalan İslâm’dan çok önceki dönemin Mekke kabileleri arasında varılan antlaşmaya Hz. Peygamber’in gösterdiği referanstır. Hz. Peygamber bunu şöyle yorumlamıştır: “Bu İslâm’dan önce yapılmış bir ittifak idi. Ancak böyle bir ittifaka bugün, ben davet edilmiş olsaydım tereddütsüz katılırdım”. Hz. Peygamber’in kendi ordularına verdiği açık net talimatlar değişmez olup, kadınlara, çocuklara ve yaşlılara karşı değil de sadece savaş halindeki karşı yapılmasını âmirdi. Hatta, ibadethanelerindeki gayr-i müslimlere veya ibadethanelerine zarar verilmemelidir. Ne ağaçları kesilmeli, ne de misilleme olarak ateşe verilmemelidir. Ancak karnını doyurmak amacının dışında onların hayvanları hedef olarak seçilip kesilmemesi gerekiyordu.

Bu şartlar tetkik edildiğinde görülecektir ki, son derece ulvî ve İslâmî harp etiği modern savaşlar için de özel bir çabayı gerektirmektedir. Sadece askerî personelle sınırlı kalsaydı belki de Birinci Dünya Savaşı son savaş olurdu. Otuzlu yıllarda İspanyol iç savaşıyla başlayıp devam eden İkinci Dünya Savaşı, Kore Savaşı ve Vietnam Savaşları’nda açık-seçik görüleceği üzere savaş kuralları değişmeye başlamıştır. Hiroşima ve Nagazaki’ye atılan iki atom bombası Viet-

⁷² el-Hucurât, 49/9.

nam Savaşı'nda ve onun serbest atış alanlarında yapılan bombardımanların da teyid ettiği gibi sadece insanlar, hayvanlar ve bitkileri değil, bizzat toprağın kendisini de öldürmüştü.

Bazı kimseler, sözünü ettiğimiz İslâmî savaş etiğini teoride kaldığı ve bu yüzden çağımızda itibar görmeyeceği şeklinde algılamaktadırlar. Müslümanlar ve diğer insanlar meseleye başka bir perspektiften bakmaktadırlar. Modern savaş teknikleri o kadar tahripkârdır ki, bizzat savaşın kendisi anlaşmazlığın çözümünde bir seçenek olmaktan çıkmalıdır. Kölelik gibi savaşlar da artık geçersiz kılınmalıdır. Yeni Dünya Düzeni'nin büyük çaplı askerî saldırılar münasebetiyle ilan edilmiş olması pek hayra delalet etmiyordu. Alınan müteakip kararlar yeni Dünya Düzeninin, iki yerine bir düşman tarafından yönetilen eski düzenden başka bir şey olmadığı konusunda şüpheler uyandırmaktadır.

Daha önce hiç olmadığı kadar, medeniyetin zirvesine çıkmış olan insanlıkla beraber, Yeni Dünya Düzenini müjdeleyen üçüncü milenyumuna girerken, barışçıl enstrümanlar kullanarak savaşların olmadığı bir dünya yaratmak artık bir hayal değildir.

Acaba niçin bağımsız hukuk mahkemeleri milletler arasındaki sorunlara bir çözüm getiremiyor? Savaşlar hakıyla haksız arasında bir ayırım yapamaz, sadece kimin daha güçlü ve daha tahripkâr silahlara sahip olduğunu gösterir. Şayet, muktedir ve anlaşmazlıkları dürüstçe ve tarafsız bir şekilde çözmeye istekli hukuk mahkemeleri ihdas edilmiş olsa, dürüst ve âdil bir çözümün tahakkuku mümkün olacaktır. (bu çözüm Birleşmiş Milletler ve onun güvenlik konseyini bertaraf edecektir.) böyle bir teklifin başarısı tamamen uygar ülkelerin gerçekten medenîleşmeye karar vermesine bağlıdır.

Bu husus samimiyet, dürüstlük gerektirir ve hiç kimse buna karşı olmadıklarını söyler ama maalesef samimi, dürüst değillerdir. Dürüstlük bir fazilettir ama esef verici olan, politikacıların bu değerlere karşı kör olmalarıdır. Bugün karşı karşıya olduğumuz gerçek tehdit işte budur.

Kuvvetliler, hukukun tayin ettiği adaleti mi kabul edecekler? Yoksa “hak kuvvetlinindir” gibi bir saçmalığa inanmakta ısrar mı edecekler? Askerî ve sînâ’î açıdan büyüklük kompleksine sahip olanlar bu var olma nedenlerinden vaz mı geçecekler? Dünya kaynakları pastasını ve onların geri dönüşüm maliyetini paylaşmada acaba adalet gözetilebilir mi? Elbette gözetilmez. Bu gidişat değişmediği ve değişim tavandan, yukarıdan aşağıya yapılmadığı sürece, mevcut düzenin efendileri için bu bir hakaret telâkki edilecektir. O halde değişim, bitkiler misali aşağıdan (kökten) yukarıya doğru gelecektir.

Ekoloji / Çevre

Geçimleri için dolar kazanma, borç ve faizlerini ödeme, askerî kuvvetlerini silahlandırma, diktatörlerini koruyup kollama, yöneticilerin ve elit tabakanın doymak bilmez iştahını tatmin etme adına insanlığın fakir kesimi, kalkınmakta olan ülkelerin doğal kaynaklarını tüketmeye mahkûm edilmiştir. Tüketime ve lükse yönelik imkânları çoğaltmak, sonra da oturup karşılıklı zevzeklik etmeleri için zengini daha zengin kılma hedefi ile sanayileşmiş dünya, çevreyi istismar ediyor, zehirliyor, kirletiyor ve neticede onu öldürüyor.

Büyük çaplı modern savaşların sebebiyet vereceği tahribat ve kalıcı zararların yanı sıra bilim ve teknoloji de biyosferi (yaşam alanını) çarpıcı ve benzeri görülmemiş biçimde etkileyebilmektedir. Savurganlık düzeyinde gelecekte hep ödünç alıyoruz. Akl-ı selim kişiler bize gelecek nesillerimizin bile asla altından kalkamayacakları bir borç yüküne girmekte olduğumuzu söylemektedir. Çare kabilinden önlemler ve işe yarar önerilerin reçeteleri sunulmakta ancak beklendiği gibi yegâne engel kapitalizmin kontrolsüz, açgözlü, bencil, obur ve dar görüşlü bekçileri yani gücün dizginlerini ellerinde bulunduranlardır. Kur’ân-ı Kerim şöyle buyurmaktadır:

وَمِنَ النَّاسِ مَن يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهَدُ اللَّهُ عَلَىٰ مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ وَإِذَا تَوَلَّىٰ سَعَىٰ فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَمُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ

*“İnsanlardan öylesi de vardır ki, dünya hayatına ilişkin sözleri senin hoşuna gider. Bir de kalbindekine (Sözünün özüne uyduğuna) Allah’ı şahit tutar. Hâlbuki o, düşmanlıkta en amansız olandır. O, (senin yanından) ayrılınca yeryüzünde bozgunculuk yapmağa, ekin ve nesli yok etmeğe çalışır. Allah ise bozgunculuğu sevmez.”*⁷³

İş çevrelerinden gelen acı muhalefete rağmen, siyasetin dışında kalan çevre hareketi gittikçe hız kazanmaktadır. 1990’daki “Dünya Günü”nde 140 ülkeden yüz milyon insan şimdiye kadar olan en büyük gösteride bulundular. Bu hareket siyasetçiler tarafından geçiştirilemez, aksi takdirde halk desteğini kaybedeceklerdir. Belki de uluslararası bir çevre temsilciliğini ihdas etmenin tam zamanıdır. Bu teşkilata dünya hükümetleri iştirak edip yapılacak tavsiyeleri peşinen kabulleneceklerdir.

ARTAN DÜNYA NÜFUSU İLE İLGİLİ MESELELER

Dünya nüfusu mevcut kaynakların yetişemeyeceği bir hızla artmaktadır. Binaenaleyh, nüfus patlaması konusundaki endişeler oldukça yerindedir. Nüfus artışı çoğunlukla üçüncü dünya ülkelerinde görüldüğünden, bu ülkeler sorumsuz davranmakla itham edilip batı tarafından kınanmaktadır.

Disiplin cezası getirme konusu düşünülmekte olup, ABD dâhil yardım sağlayan çok sayıda ülke, doğurganlık yönetmeliği ve aile planlamasına uyum sağlamak şartına bağlı olarak bu yardımların yapılmasını ön görmektedir. Daha da kötüsü... “Acaba Machiavelli doktorlar için Hippocrates’den⁷⁴ daha iyi bir rehber olur muydu?” Başlıklı makalesinde Dr. Jean Martin birtakım aşılama programlarının ve Üçüncü Dünya ülkelerine yönelik diğer sağlık tedbirlerinin tavsiyeye şayan olup olmadığını sorgulayan batı düşüncesini tenkit etmektedir. Zira bu söz konusu program ve önlemler sonuçta açık

⁷³ el-Bakara, 2/204-205.

⁷⁴ “World Health Forum” Dünya Sağlık Forumu 14. Cilt, 1993, 105.

döngüsü ve ard arda gelen ölümlere yol açan bir hayata çok sayıda çocuğun tutunmasına ve mevcut kaynaklardan istifade etmesine imkân sağlayacağı için batının işine gelmemektedir. Bir başka deyişle, üçüncü dünyadaki ölümlerin azaltılmasına hepten razı olmayış ve buna bir sınır getirmeye davet vardır işin aslında. Makaleye Macchiavelli'nin adı dâhil edilmiş olmasından dolayı anlıyoruz ki hümanizmadan pragmatizme kayış bazılarına göre mantıklı görülmektedir.

İşte bu noktada hiç kimsenin inkâr edemeyeceği bir husus bulunmaktadır. Hiç zorlama olmadan güvenilir ve kolayca erişilebilir, hamileliği önleyici yöntemlere başvurmayı arzulayan ailelerin bunlardan yararlanmasına büyük ihtiyaç vardır ve İslâm buna karşı değildir.

Bizim yegâne çekincemiz nüfus sorunu suçunun yalnızca ve doğrudan üçüncü dünya ülkelerinin üzerine atmak tüm gerçeği yansıtmaz. Zira sorun gerçekten çok yönlüdür. Stanford Üniversitesi Biyoloji Bölümü'nden Paul ve Anne Ehrlich'in "National Geographic Magazine"de belirttiği gibi suçu Üçüncü Dünyaya atmak şu hakikati göz ardı etmektir: ABD'de dünyaya gelen bir bebeğin Bangladeş'te dünyaya gelen bir bebekten dünya kaynakları ve çevre üzerinde bıraktığı etki yüz misli daha fazladır. Hatta diyorlar ki, fakir ülkelerin yaşadığı nüfus sorunu onları fakirleştiriyor, zengin ülkelerde ise yer yüzü medeniyetini⁷⁵ yok ediyor.

Üçüncü Dünya ülkelerindeki nüfus artışını azaltmanın yöntemi (özellikle 1974'de Bükreş'te yapılan Dünya Nüfus Konferansı'nda olduğu gibi) müzakere edilegelmektedir. (Avrupa'da doğurganlık oranlarını aşağıya çeken şey incelendiğinde görüleceği gibi) tarihî teamül ve akl-ı selim göstermektedir ki, asıl sebep doğurganlık oranının azaltılması değil, kalkınmadır. Gerçekten kalkınma en iyi ilaç-

⁷⁵ 17. Millî Arşiv. Ulusal Güvenlik Çalışmaları Dosyaları. Memorandum 200 RG 273.

tır. Güvensizliğin doğurganlığın doğal bir uyarıcısı olması da bilinen bir fenomendir.

Bununla beraber kapitalist ülkeler, Üçüncü Dünyadaki doğurganlık meselesine orantısız bir şekilde büyük önem arzetmektedirler. Onların bu konuya gösterdikleri alaka, sadece insanlığın refahına yönelik insan severlik veya özverilik düşüncelerinin çok çok ötesine geçmektedir.

American Enterprise Institu'dan Dr. Nicholas Eberstadt tarafından 1991 yazında “*Foreign Affairs*” adlı dergide kaleme alınan bir rapor uluslararası siyasî nizam ve dünya güç dengesi adına Üçüncü Dünya ülkelerindeki nüfus artışına karşı uyarılarda bulunmakta ve şöyle bir not düşmektedir: Üç nesil sonra, Batı’da büyük büyük baba ve annenin sadece dört veya beş torununa karşılık Afrika ve Ortadoğu’nun çoğunda üç yüzden fazla torun dünyaya gelecektir. Binaenaleyh, bugünün önde giden ülkeleri gelecekte en küçük uluslar olacaktır.

“Amerika’nın güvenliği ve onun denizaşırı çıkarları bakımından küresel nüfus artışının etkileri”⁷⁶ konusunda yapılan “Memorandum 200” adlı çalışma son derece eğitici bir belge olup, karmaşık siyasî, iktisadî ve askerî uygulamaların daha sonra ortaya çıkabilecek etkilerini ve içinde yaşadığımız dünyanın somut realitelerini gayet güzel açıklamaktadır. Nüfus faktörü belki de inkılâbî nitelikte bir hareketin başlangıcı ve yabancının ekonomik çıkarlarını elinden alma veya en azından ona bir sınır koyma açısından bir teşvik niteliği taşıyabilecektir. Yoksulluk, nüfus artışı ve genç nüfus⁷⁷ ülkeyi kalkındırmaya zorlayacak, yabancı yatırım şartlarının yeniden gözden geçirilmesine neden olacak ve hatta askerlik, işsizliğe kabil-i tatbik bir seçenek olarak görülürse askerî açıdan bir büyümeyi artıracaktır. Söz konusu

⁷⁶ Aynı yer.

⁷⁷ Üçüncü Dünya Ülkelerindeki nüfusun çoğunluğu geçlerden oluşmaktadır. Bu da gençler arasında özellikle artan doğum oranı ve gelişmiş ülkelere nazaran daha kısa ömür yaşanmasından kaynaklanmaktadır. (Editör’den)

belge, zaman zaman sanayileşmiş ülkelerin gelişmemiş ülkelere karşı zaten davranma fırsatı bırakmayan bir savaş vermekte olduğu düşüncesini açığa vurmaktadır.

Yeni Dünya Düzeni, gittikçe küresel bir köye dönüşen gezegenimizin ihtiyaçlarına göre düzenlenmelidir. Söz konusu düzen, dünyanın varlıklılar ve yoksullar olarak ikiye bölünmesi ve ayrıca kendi aralarında ölümüne bir çatışmanın içine girmesinin asla kaçınılmaz olduğu düşüncesini kabul etmemelidir. Bu iş zenginin mütevazı, doygun ve umumun menfaatine çoğu lüksünden feragat etmeye istekli olmayı gerektirir.

Zenginin lüksü hayatî bir ihtiyaç olmayıp, bunun mükâfatı insanlık ailesinin büyük bir bölümünün hayatî ihtiyaçlarını temin etme mutluluğu olacaktır. Mutluluğa daha fazla başka ne vesile olabilir ki? Allah muhakkak her denklemin içinde olmalıdır.

2. CİHAD

Cihad sözcüğü son birkaç on yıldır Batı basını tarafından sıklıkla kullanılmakta ve doğrudan ya da kurnazlıkla “Kutsal Savaş” olarak izah edilmektedir. Gerçekten, “Kutsal Savaş” ifadesi Haçlılar zamanında Müslümanlara karşı yürütülen savaş anlamında ihdas edilmişti. İslâm terminolojisinde bunun benzeri bir sözcük olan “cihad” kesinlikle o anlama gelmez.

“Cihad”, bir şeyi elde etmek için büyük çaba harcamak, onun için mücadele etmek demektir. Temel anlamı itibariyle “cihad”, derûnî bir mücadeledir. Süflî davranışlardan veya temayüllerden kurtulmak ve yüksek ahlâkî normlara ulaşmada sebat etmek demektir. İslâm, genel olarak sadece ferdin değil, toplumun ve insanlığın saadetini hedef aldığından bir Müslüman dünyada veya içinde yaşadığı toplumda olup bitenlerden bigâne kalarak kendisini geliştiremez.

Nitekim Kur’ân İslâm Ümmeti’ne “emr-i bi’l-ma’rûf, neh-yi ani’l-münker”i vazife edinmesini buyurmaktadır. Yine Kur’ân’a

göre insanlar Allah'ın yeryüzündeki vekilleri olduklarından bu görev sadece Müslümanlara has olmayıp tüm insan ırkına râcîdir. Bununla beraber, başkaları kaçsa da Müslümanlar bu sorumluluktan kaçmazlar. Bunu ifa etmenin çaresi, değişken olup modern dünyamızda tüm hukukî, diplomatik, keyfî olmayan, iktisadî ve siyasî araçlardır. Başvurulabilecek başka çare yoksa İslâm, şeytanı zapt u rapt altına alabilmek için kuvvete başvurmayı ihmal etmez. En azından teorik olarak saldırıyı durdurmak için gereken kolektif güvenlik prensibi ve kolektif müdahalenin çaresi, Birleşmiş Milletler Evrensel Beyanname'si'nde de ifade edildiği gibi, Kur'ân-ı Kerim'in tavsiye ettiği husustur.

وَإِن طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا ۚ فَإِن بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ ۚ فَإِن فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

“Eğer mü’minlerden iki gurup birbirleriyle vuruşurlarsa aralarını düzeltin. Şayet biri ötekine saldırırsa, Allah'ın buyruğuna dönünceye kadar saldıran tarafla savaşın. Eğer dönerse artık aralarını adaletle düzeltin ve (her işte) adaletli davranın. Şüphesiz ki Allah, âdil davrananları sever.” ⁷⁸

İşte bundan dolayı, askerî harekât “cihad”ın tümü olmayıp bir parçasıdır. Askerî bir harekâttan dönerken Hz. Muhammed (s.a.v.)’in ashabına tebarüz ettirdiği husus işte bu idi. Onlara şöyle demişti: *“Bugün, önem itibariyle daha küçük bir cihad (savaş)tan, önemi daha büyük bir cihada (nefisle mücadele ve onu islâh etme)ye dönmüş bulunuyoruz.”*

Bazı medya ve siyasî çevrelerin algılanmasını istedikleri gibi, cihad diğer dinlere karşı bir savaş deklarasyonu olmadığı gibi, Hıristiyan ve Yahudilere yönelik bir tutum da değildir asla. İslâm diğer dinlere karşı savaşmaz. Müslümanlara göre Hıristiyan ve Yahudiler İbrahimî geleneğin kardeş varisleri olarak telâkki edilirler. Yani on-

⁷⁸ el-Hucurât, 49/9.

ları aynı Allah'a inanan ve Hz. İbrahim geleneğinin takipçileri olarak görürler.

İslâm'da âdil bir savaşın ölçüsü (kriteri)ne ve de uyulması gereken ahlâkî çekincelere daha önce değinilmişti. Modern savaşlar ise bu ahlâkî standartlara asla aldırılmazlar. Binaenaleyh, bütün taraflar âdil bir formül üzerinde mutabık kalabilirlerse, anlaşmazlığın çözümünde savaşın yerini bu alternatif alabilir. Aydın ve kararlı bir dünya kamuoyu, harp etmeye odaklı zihniyetin üstesinden gelebilir ve onu zapt u rapt altında tutabilir. Bunun anahtarı da ona gönül vermektir. Tıpkı kişiler arasındaki ilişkilerde affetmenin oynadığı yapıcı rolde olduğu gibi, uluslararası ilişkilerde de bu yöntem işe yarayabilir. Yeter ki güç değil, adalet nihaî hakem olsun.

Dürüstlük adına bir kez daha yineleyelim ki, tarihî olarak her dine mensup milletler, Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Yahudiler ve hatta diğerleri kendi din ve felsefelerinin değerlerini hakkıyla izlemekte hataya düşmektedirler. Hepimiz hata işlemekteyiz ve böyle yapmaya da devam ediyoruz. Müslümanlar istisna teşkil etmiyor ve zaman zaman din, hırslı ve zorba hükümdarlar tarafından istismar ve cahil çetelerce de ihlâl edilmektedir. Bu tesbit dini kötölemek adına değildir, ama insan onuru, hak ve özgürlüğü ve hatta siyasî ve iktisadî açgözlülüğü frenleme bahasına da olsa adaletin hassas bir şekilde takip edilebilmesi için daha iyi bir eğitim ve daha kalıcı bir ilgiye tüm insanlığın ne kadar çok ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

3. AİLE

Hız. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: “*Kadınlar erkeklerin diğer yarısıdır.*” İnsanlığın en küçük birimi ne bir erkek, ne de bir kadındır. Evlilik bağı ile birleşmiş bir erkek ve bir kadın bir aile teşkil eder. Tıpkı suyun en küçük parçasının oksijen veya hidrojen olmayıp her ikisinin birleşmesiyle meydana gelmiş olması gibi.

Yahudilik, Hıristiyanlık ve çok sayıda diğer dinler gibi İslâm'da bir erkek ile bir kadının bir aile teşkil etmek için eşleşmesi kutsal bir

bağ oluşturur. Bu kutsal birlikteliğin evlilik sözleşmesi adı verilen nikâhla belgelenmesi gerekir.

Evlilik, eşlerin birbirine karşı olan sorumluluklarını ifade eder ve onların karşılıklı haklarını ve de çocuklarıyla olan karşılıklı haklarını tesis eder.

Çocuklar, meşru yollardan dünyaya gelme, anne ve babasını bilme, şefkâtle yetiştirilme, fizikî ve manevî olarak beslenme, eğitim görme ve olgun, yararlı vatandaşlar olarak hayatın zorluklarına göğüs gerebilme ve sorumluluk taşıyabilme haklarına sahiptirler.

Anne-baba yaşlanıp bir şekilde iş göremez hâle geldiğinde, onlara bakmak ve rahatlığını sağlamak o vakit çocukların dinî görevleri arasına girer. Ve bu mükellefiyeti yerine getirirken asla sabırsızlık göstermemelidirler. Bu Allah'a karşı gösterilmesi gereken bir haktır yani boynunun borcudur. Aynı zamanda da kendisinin bir sigortasıdır. Zira bu haktan gün gelip kendileri de anne-baba olup yaşlandıklarında ve çocuklarının bakımına muhtaç hâle geldiklerinde, istifade edeceklerdir.

Aile dayanışması ve kuvvetli aile bağları İslâm'da büyük önemi haizdir. Gittikçe genişleyen kan bağı halkaları oluşup çekirdek ailenin ötesine kadar geçer bu durum.

Kur'ân bunu "döl yatağı akrabalığı" olarak tavsif eder. Samimi bir ilgi ve gerektiğinde maddî destek ile kan akrabalarına karşı yardım severlik göstermek hem bir görev ve hem de karşılığı muhakkak görülecek bir sadakadır. Bir kimsenin anne ve babası öldükten sonra arkalarından dua etmesi ve hatta onların dostlarıyla da ilişkisini sürdürmesi, onlara nezaket göstermesi ve gerektiğinde yardım elini uzatması bir görevidir.

İslâm'da evlilik iki amaca hizmet eder: Birincisi, eşlerden birinin diğerine karşı olan özlemini gerek fizikî ve gerekse manevî yönden (rûhen) tatmin etmektir.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً ۗ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْتَبِرُونَ ﴿٢١﴾

“Kaynaşmanız için size kendi (cinsi)nizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peyda etmesi de O'nun (varlığının) delillerindedir. Doğrusu bunda, iyi düşünen bir kavim için ibretler vardır.” ⁷⁹

İkincisi ise, üremek (hayat vermek) ve çocuk sahibi olmaktır.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَيْنٌ وَحَفْدَةً وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ ۗ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ ﴿٢٢﴾

“Allah size kendi nefislerinizden eşler yarattı, eşlerinizden de sizin için oğullar ve torunlar yarattı ve sizi temiz gıdalarla rızıklandırdı. Onlar hâlâ batıla inanıp Allah'ın nimetine nankörlük mü ediyorlar?” ⁸⁰

Evlilik cinsel ilişki ve üremek yönünden yegâne meşru buluşma yeridir. Evlilik dışı münasebet büyük günahdır. Bu suçu işleyenleri tanıyan ve onların cinsel birleşmelerini fiilen görmüş olduklarına tanıklık eden dört şahit bulunursa söz konusu fiil İslâm'a göre kanunen suç teşkil eder. Suça tanıklık sadece bedenlerinin genel duruşu v.s gibi sebeplerden hareketle çiftin seks yaptığı zannıyla yapılmaz. Şahitlerin bir kimseyi zâni suçuyla itham edebilmesi için gerekli hukukî kriterler titizlikle uygulanır ve aile birlikteliğini tahrip etme potansiyeli taşıyan bu kadar ciddî bir meselede haksız veya yanlış ithamda bulunma olasılığını önlemeye bu kriterler hizmet eder.

Evlilik öncesi bekâret ile ilgili ahlâkî prensipler ve evlilik sonrası sadakat meselesi daha önceleri Amerika ve Batı'da mevcutken gittikçe artan sayıda insanın ateizm veya mikroteizm'e kaymasıyla değişim kaçınılmaz oldu. Allah inkâr edildiğinde ateizm, Allah büyük çapta azalmış bir saygıyla kabul edildiğinde da mikroteizm ortaya çıkmıştır. Bizler Allah'a taparız ama kendi koşullarımızla. Genellikle hafta sonları ibadethaneleri ziyaret ederiz ama özel ve genel yaşantımızla

⁷⁹ er-Rûm, 30/21.

⁸⁰ en-Nahl, 16/72.

ilgili olarak neler yapmamız gerektiği konusunda Allah'ın bizlere tenbihlerde bulunmasına müsaade etmeyiz. Bu iman erozyonu, bütün dinî değerler radikal revizyona maruz kaldığından dolayı “cinsel devrim” e zemin hazırlamıştır. Söz konusu cinsel devrim, herkesin sandığı gibi 1960 lı yıllarda daha başlamamıştı, Ne de pasif ve doğal sosyal değişimin sonucu idi. Bu, seksle ilgili toplumsal ahlâk kurallarında değişiklik isteyenlerin gayet planlı ve ısrarlı çabalarının sonucu idi.

Bu hareket, toplumun aşırı derecede ilmin ve onun teknolojik yetenekliliğinin cazibesine kapılmasıyla başladı. Sebebi de toplumsal hayatın altını üstüne getirdikten sonra kilisenin sürgün edilmesi sonrasında yaşanan boşluk olmuştur. İlmin nihayet gerçek bilginin kaynağı olarak bilinen dini tahtından ettiği inancından hareketle birçok kimse tüm insanî ilişkilerde insan aklını yegâne otorite olarak düşünmeye başladı. Tüm zamanların saygın değerleri yerini yeni uygulamalara bıraktı. Aceleciliklerinden ve yüzeyselliklerinden dolayı insanlar şu gerçeği gözden kaçırdılar:

Kendileri de bizzat itiraf ettikleri gibi, insan aklının kendisi aslında kusurlu bir mekanizmadır. Kapasitesi sınırlı olduğundan mutlak ahlâkî standartları alakadar eden hususlarda nihaî hükümler verebilecek alana giremez. İnsanoğlunun sürekli ve büyük bir gayretle daha fazla bilgi arayışında oluşu ve daha ileri bilimsel araştırmalar izlemesi, önümüzde daha öğrenilecek çok şey olduğunun itirafıdır. Gerçekten şu anda her türlü bilgiye sahip ve aklımızın mükemmel olduğuna inanmış olsaydık, yaşantımız ve çevremiz hakkında daha fazla bilgi edinmeye yönelik düzenlenmiş tüm araştırmaları durdurmuş olmamız gerekirdi. O vakit savurgan araştırma bütçelerine artık para ayırmak zorunda kalmazdık. Nitekim Kur'ân: “*Size ilimden sadece az bir şey verilmiştir*” buyurmaktadır.

İnsanoğlu daha da ileri giderek, iki Dünya Şavaşı arasında insanlar arasında düşmanlık ve çatışmalara sebebiyet verenin insanın değil, dinin hatası olduğu şeklinde bir ithamla “Dinsiz Ahâk” adlı bir

akım başlattı. Bu akımın üyeleri yüksek ahlâkî standartlara din olmadan da erişilebileceğini var sayıyor ve bu standartlara “özgür ahlâk” adını veriyorlardı. Bu akıma resmen çok az sayıda insan katılmışken, benimsediği felsefe, tedricen daha yaygın bir hâle geliyordu. Çünkü İncil ile bilimsel buluşlar arasındaki çelişkiler yüzünden insanlar dine olan güvenini kaybetmişlerdi. Din merkezî konumunu kaybettiğinden, hâsâ Allah tahtından indiriliyor ve yeni ahlâk kuralları ihdas edilerek dünün ahlâksızlıkları bugünün normalleri arasına giriyordu. Ve seküler insanlık, sonunda açıkça insanî değerlerin insanlar tarafından belirlenmesi gerektiğini beyan edebiliyordu. Ve bu, herhangi insan ve doğaüstü bir kritere bağlı olmaksızın yapılacaktı. Materyalizme kaymak suretiyle, şeref, iffet ve saflık gibi değerler boş söz ve geçersiz akçe konumuna düştüler. Tam teçhizatlı bir beyin yıkama faaliyeti, ruhsat dâhil özgürlüğün sınırlarını genişletmeye çalıştı ve ferdiyetçiliği öne çıkaran bir toplumda her türlü kapris insan haklarından sayıldı.

Topluma çarpan büyük med-cezir dalgası, dinin geleneksel hâdimlerini yani ruhban sınıfını ve onun değerlerini beraberinde sürüklediğinden ahlâkî yönden bir başka yenilgi yaşandı. Sahte ruhban sınıfı ise bir Truva atı olup çıktı. Zira özgürlükçülerle birleşmek için dinî oluşumu terketmek yerine bizzat din üzerinde yoğunlaşmaya başlayarak, tüm din tarihi boyunca haram ve kötü olarak bilinen şeyleri meşru ve caiz göstermek için kutsal kitap yorumlarını yeniden yorumlamaya kalktılar. Ruhban sınıfının büyük ekseriyeti kendilerini korumaları gereken mikroplara maalesef yem oldular. Hatta bunlardan bazıları dini inançlarından dolayı evlenmemeye yeminli papazlık kurumu olarak kabul görmüş bir müesseseyi seks⁸¹ yapmaktan değil evlenmekten kaçınma olarak yorumlamaya kalktılar.

Sonuç beklendiği gibi, tüm toplumun kaotik bir cinsel davranış içine düşmesi olmuştur. Yani evlenmeden seks yapılabileceği ortaya

⁸¹ Keith L. Woodward ve diğerleri “Ruhban sınıfı içindeki homoseksüeller” Newsweek’in Şubat 23. 1987 sayısı 58.

çıkıştır. Evlilik içinde sadakat ve evlilik dışında iffet kavramları kalmadığından erkekle kadın arasındaki çok özel bir yeri olması gereken cinsel birleşmenin istismarı yaygınlaşmış, sefil seks anlayışı, ırza geçme olayları, istenmeyen gebelikler, çocuk aldurmalar veya meşru anne babaya sahip olma hakkı elinden alınmış, istenmeyen çocuklar ve çocuk dünyaya getiren çocuklar ortaya çıkmıştır. Bundan başka, istikrarlı aileler arasında bile dünyaya gelen çocukların yüzde on beşinin gayr-i meşru olması aile bağını aşındırmıştır.

Bütün bunlara ilaveten, cinsel yolla yayılmasından dolayı yaşanan sağlık sorunları da söz konusudur. Yeni yeni hastalıklar veya çok eskiden çaresi bulunduğunu sandığımız eski hastalıkların yeniden hortlaması ve bunlara yol açan mikrobik organizmalar, bilinen antibiyotik tedaviye karşı mukavemet kazanmış olup, topluma, özellikle gençliğe ağır bedeller ödetmektedir.

Bizim dinimizde helal ve haram olan şeyler konusunda Müslümanlar herhangi bir kafa karışıklığına veya müphemiyet arzeden bir duruma sahip değildirler. Kur'ân, vahy edildiği şekilde harfi harfine orijinalliğini muhafaza etmektedir.

Kur'ân Allah kelâmıdır. Onun meali veya herhangi bir dildeki tercümesi (Arapça dahî olsa) Kur'ân olarak nitelendirilemez. Kur'ân'da belirtilen ahlâkî olan ve olmayan hususlar ebediyen öylece kalacaktır. Asla sulandırılmaz, manuple edilemez veya bir kılıfa uydurulamaz. Kendilerine özel yorum getirebilme hakkı veya yeteneği bahşedilmiş hiçbir ruhban sınıfı veya âlimi yoktur İslâm'da. Bu demek değildir ki, bütün Müslümanlar dolayısıyla günah işlemeyen erdemli kimselerdir. Elbette bazı Müslümanlar günah işleyerek kendi dinlerini ihlal edebilirler. Fakat en azından bunun günah olduğunu bilirler ve ondan vazgeçip Allah'a tevbe etmek vicdanlarına kalmıştır.

Ahlâkî değerlerin tesisinde Müslümanların karşı karşıya kaldıkları gerçek zorluk, çocuklarının İslâm öğretileriyle ters düşen toplumsal ve ahlâkî normlarla çevrili gayr-i müslim toplulukların va-

tandaşları olmalarıdır. Bu konuda Müslümanlar yalnız değillerdir. Zira benzer ahlâkî değerlere sahip olan ve bunları çocuklarına da aşilamaya çaba gösteren Yahudi, Hıristiyan ve diğerleri bulunmaktadır. Bu amaca yönelik işbirliği ve daha fazlası Müslümanlar ve aynı inanca sahip ister ruhban sınıfından, ister laik veya bir kuruma mensup olanlar tarafından desteklenmektedir.

Çocuklarımızla birlikte takip edeceğimiz yol ilk olarak Allah'ı tanımak ve O'na iman etmenin, O'nun buyurduklarını kabul ve itaat etmek olduğunu bilmektir. Şayet biz Allah'ın buyurduğu şeyleri yerine getirirsek başkalarının getirmemesinden pek rahatsız olmayız. Çünkü bir kimse Allah'ın tarafında olduğunda O'nun hak ettiklerinin tümü benzer şekilde O'nun kanunlarına itaatkâr olduklarından dolayı, o kimse çoğunluğa dâhildir. Yani yalnız değildir.

İman-itikat, eş-arkadaş baskısına ve şeytanî kaprislere direnmek güveni doğurur. "Bunu herkes yapıyor" demek mazeret olmaktan çıkar böylece. Temel oluşturmak üzere çocuklara imanın ana noktalarını ve kurullarını öğretecek olan bu aşilama yöntemi, onların ister fizikî (maddî) ister manevî olsun, hastalığa duçar olmadan çok önceden karşı bağışıklık kazanmasını hedef ittihaz eder. Tıpkı bir askerin savaşa tutuşmadan önce hazırlıklı olması gibi. Vakti geldiğinde karar verebilmesi için çocuğa gelecekteki (kendisini bekleyen) tehlikelere karşı telkinlerde bulunmak gibi, mesela: sigara, içki, uyuşturucu veya seks gibi tehlikelere karşı evlilik öncesi iffetin korunması hususunda vaaz ve nasihatte bulunması, itaat edilmesi gereken bir emirden daha fazlasını gerektirir. (Elbette İslâmî öğreتيye göre Allah bir şeyi buyurduğunda biz bunu işitir ve hemen itaat ederiz.)

Tamamen entelektüel çizgide olmasına rağmen müslim ve gayr-i müslim gençlikle yapılan görüşmeler bu konuya etkili bir şekilde ışık tutabilir. "Kim cinsiyette eşitliğe inanır" diye sorulduğunda cevap çoğunluğun hem fikir olduğunu ve tekrar "Kim adalete inanır?" dendiğinde cevap yine tam bir mutabakat göstermiştir. Sonuçları taraflarca eşit şekilde paylaşılmayan bir cinsel ilişkinin adalet kav-

ramıyla uzaktan yakından ilgisi bulunmadığında hepsi hemfikirdirler. Nitekim serbest cinsel ilişki durumunda sonuçlar eşit surette paylaşılmadığından her zaman kaybeden taraf kadın olmaktadır. Ya terkedilir, ya hamile kalır, ya düşük yapar, aldırır veya doğurur ve hatta çocuğunu başkalarına evlatlık olarak verir. Ya da hayatının geri kalanında tek başına desteklemek zorunda kalacağı babasız bir bebek olacaktır. Böyle bir sonuca bakarak “Bu âdil bir şey mi?” diye sorulsa hepsi bir ağızdan “hayır-asla” diye haykıracaklardır.

Homoseksüel hareket (kendi cinsiyle kurulan yakın ilişki), cinsel devrim sahnesine oldukça geç çıkmıştır. Homoseksüellik elbette yeni keşfedilmiş bir şey olmayıp hemen hemen bütün kültürlerde ve insanlar arasında mevcuttu. Ama sayıca bugünkünden çok daha az idi. Son yirmi otuz yıl zarfında bu hareketin etkisi yerden mantar biter gibi büyüdü. Öyle ki, anal seksin güvenli olduğunu bilimsel deneylerle ispatlamak için bilimsel metodolojiye başvurularak hazırlanmış bir takım bilimsel tebliğlerin sunulduğu akademik konferanslara katıldığımı hatırlıyorum.

Zaman olarak 70’li yılların başlarıydı ve bana göre ileri sürülen bilgiler en basitinden akl-ı selim ile o kadar çelişkili idi ki, akademik hayatımda ilk kez bazı bilimsel araştırmacıların dürüstlüğünden şüphe etmeye başlamıştım. Bundan kısa bir müddet sonra Amerikan Psikiyatri Hekimleri Birliği, homoseksüelliğin artık bir hastalık olarak telâkki edilmemesi gerektiğini ve sadece bir orientasyon veya bir seksüel tercih meseleleri olarak ele alınması gerektiğini duyurdu. Gerisi hikâye! “Gay Bowel Sendrom’u” olarak tanımlanan homoseksüellik tıp literatürüne sonradan girmiştir. Daha sonra AIDS hastalığının homoseksüellikle yakından ilişkisi olduğu saptanmıştır.

Çok geçmeden AIDS (HIV virüsünün, kan, cinsel temas, emzirme yoluyla bulaşan hastalık) sorunu tıp alanının dışına itilmiştir. Çünkü bulaşıcı hastalıkların yayılmasını önlemek için düzenlenmiş mevzuatı AIDS üzerine empoze edememiştir. AIDS siyasî bir mesele olup çıkmış ve homoseksüeller lobisi, bürokratlara ve siyasetçilere gözdağı

verebilecek ve çoğu medyanın desteğini alabilecek bir siyasî güce ulaşmıştır ki, sanat ve hatta ruhban sınıfı alanlarına girecek kadar ileri gitmiştir.

AIDS, girdiği alanda kalacak yerde, taşarak kana ihtiyacı olan hastaları, uyuşturucu bağımlılarını, ana rahmindeki cenini, eşleriyle heteroseksüel ilişkiye girenleri ve daha başkalarını etkisi altına almıştır. Buna AIDS mikrobu bulaşmış vücut sıvılarıyla tesadüfen temasa geçenler de dâhil edilebilirler. Bu hastalık küresel bir salgın haline gelmiş olup büyük bir hızla yayılmaktadır. AIDS hastaları için Müslümanlar empati, acıma ve hatta derde deva olma duygusu taşımakta olup, mevcut en iyi tıbbî tedavi olan koruyucu hekimliği henüz bu hastalığa yakalanmamış olanlara tavsiye etmektedir.

Bu tavsiye, prezervatif kullanmak değildir, çünkü güvenli bir seks için bu yetersizdir. En güvenilir çare evlenene kadar iffetini koruma ve evlendikten sonra da eşine sadakattir.

Homoseksüellik konusunda yapılan görüşmeler çığırından çıkmıştır. “Neysen öyle ol” ve “Bundan utanma” deniyor. Bundan hareketle, çok sayıda genç gerçekten kendilerinin ne olduğunu keşfetmek için yola koyuluyorlar. Karşı tarafın rızası ön şarttır. İskandinavya’daki lobiler rıza yaşını indirmeye çalışıyorlar. California’da yılda bir kez “Homoseksüellerin Gurur Günü” kutlanır ve bu medyada geniş yer tutar. Bağnazlığı ve ön yargıyı ortadan kaldırmak için, bazı semt okullarında “homoseksüellerin Gurur Ayı” gibi faaliyetler icra edilmektedir. Hatta meşru aile yapısına alternatif şekiller olarak iki erkek veya iki kadın birbirleriyle evlenip aile oluşturmaktalar.

Son zamanlarda bilim adamları homoseksüel yönelimin olası bir anatomik ve genetiksel temelini araştırmaya koyuldular.

Müslümanlar bundan etkilenmezler ve bize göre mesele çok basittir. Bizler inancımızı hiç kimseye dayatmayız. Fakat homoseksüel uygulamaları açık-seçik kınayan Kur’ân-ı Kerim ve Hz. Muhammed (s.a.v.)’in öğretisinin doğruluğuna da inanırız. İster bir kimse yönelim-eğilim sahibi olsun veya olmasın, isterse kendinin “homoseksüel-

lik geni”ni taşıdığını düşünsün, bu gibi hissiyat ve arzular, davranışlarımız üzerinde diktacı olamazlar. Bir şeyler yapmaya can atıyor olabilirsiniz. Mesela: Homoseksüel bir ilişki, meşru olmayan bir eşle heteroseksüel bir ilişki, içki içme veya ağır bir suç işleme veya hırsızlık yapma gibi şeyler, ancak hissettiğin şeydir yapmak zorunda olduğun şey değildir.

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ ۗ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَالًّا مُبِينًا ﴿٣٦﴾

*“Allah ve Resulü bir işe hüküm verdiği zaman, inanmış bir erkek ve kadına o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Her kim Allah ve Resulüne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur.”*⁸²

Her insanın doğruluğundan şüphe etmediği (bozulmamış) bir geni vardır. Bu gen olmadan insan insan olamaz. Biz buna “kendini kontrol geni” diyoruz.

4. BİOMEDİKAL ETİK

Bu bölümde bioetik alanının en ön sırasındaki konulara ilişkin İslâmî bakış açısı ve de varılan uzlaşma (mutabakat) anlatılacaktır.

Üremeyi Sağlayan Faktörler Konusu: Üretkenlik düzenlemesi ve doğum kontrolü:

Evliliği üretkenlik fonksiyonundan mahrum bırakmadığı sürece İslâmiyet doğum kontrolüne izin vermektedir. Hz. Peygamber zamandan beri doğum kontrolü uygulanmaktadır. Fakat Hz. Peygamber bunun karı-koca arasında ortak bir kararla yapılmasını açık-seçik belirtmiştir. Genel öneri İslâm Ümmeti’nin çoğalıp sayıca artması yönündedir. Ancak Hz. Muhammed (s.a.v.) kemmiyete değil keyfiyete vurgu yapmıştır. Peygamberliğine has kehanetlerinden birisi şuydu: Diğer ümmetlerin sizin üzerinize bir çanak yiyecek için aç kurt-

⁸² el-Ahzâb, 33/36.

lar gibi üşüşecekleri bir gün gelecektir. Bunun bizim sayıca az olmamızdan dolayı olup olmayacağı sorulduğunda şöyle buyurmuştur: “Hayır, o gün siz sayıca çok olacaksınız ama kalite bakımından selin üzerindeki köpük gibi olacaksınız.”

İslâm tarihi boyunca fakihler birçok sebepten dolayı aile planlamasına izin vermişlerdir. Sağlık ve sosyo-ekonomik meselelerden tutun da kadınların güzelliklerini muhafaza edebilmesi hususundaki endişelerine kadar... Hem doğal ve hem de sun'î olan gebelikten korunma yöntemleri caizdir. Yeter ki, zararlı ve sonradan olacak çocuğun dünyaya gelmesine engel olmasın. Doğum kontrolü, hem anne, hem de babanın seçimi olmalı. Bunda baskı, şiddet asla söz konusu olmamalıdır. Nüfus planlamasını benimsemiş ülkeler, doğum kontrolü teknolojisine geçişi sağlamak için büyük çaplı eğitim kampanyalarına başvurabilirler. Ancak karar verme aileye kalmıştır.

Üçüncü Dünya için batılı ülkeler tarafından tasarlanan nüfus kontrol plan ve programları hakkındaki kuşkular daha öncesine dayanıyordu. Üçüncü Dünya insanı nüfuslarını sayısal güç olmaktan çıkarmaya veya bazı bölgelerde çoğunluğu azınlığa indirmeye yönelik yürütülen “Demografik Savaş” ın farkındaydı.

Üretildiği ülkelerde (Batı’da) kullanımı yasaklanan gebeliği önleyici ilaçların bol miktarda İslâm ve Üçüncü Dünya ülkelere ihraç edilmekte olduğu öğrenilince korkuya kapıldılar. Üçüncü Dünya’nın yerli kaynaklarını harekete geçirtmek için Batı’nın daha fazla yatırım yapmasının ve bu amaçla gerekli teknolojiyi oralara transfer etmek istemesinin sebebi daha sonra belli olacaktır.

EMZİRME

Annenin bebeğini emzirmesi İslâmî öğretiler arasındadır. Bir aile planlaması yöntemi açısından çocuk emzirmek çekirdek aile için güvenilir bir reçete değildir. Fakat toplumun geneli temel alındığında çocuk emzirme diğer bütün kombine yöntemlerden daha etkili bir gebeliği önleme yöntemidir. Zira Kur’ân’ın buyurduğu çocuk em-

zirme süresi asgarî iki yıl olduğundan bu süre içerisinde anne-baba ikinci bir çocuğu düşünemez. Birincisinin biraz büyümesini beklerler. Nitekim çocuk emziren kadın topluluklarında doğurganlık oranındaki düşüşün sebebi budur.

İslâm'da çocuk emzirme bir beslenme (veya aile planlaması) ile ilgili bir süreç ya da ameliye olmayıp bir değerdir ve özel bir bağ oluşturan işlev olarak telâkki edilir. O kadar ki biyolojik annesinden başka bir yavruyu emziren kadın, İslâm hukukunda özel bir statü kazanır ve ona çocuğun sütannesi adı verilir. Değerini belirtmek için “sütannelik”e, evlilikle ilgili hukukî prosedürde biyolojik annelik statüsü verilmiştir. Sonuçta böyle bir annenin doğal çocukları süt-kardeş telâkki edildiğinden birbirleriyle evlendirilemezler.

Kadınlara Rahmine Konulan Gebeliği Önleyici Halka (IUD)

Fiilen düşüklüğe yol açmak suretiyle gebeliği önleyici bir rol oynayacaksa o halkanın kullanılması kabule şayan bir yöntem değildir. Bu durumda, söz konusu halka gerçek işlevini yerine getiriyor sayılamaz. Bu halkanın yeni versiyonları, spermeleri öldüren, bakır iyonları saçan bakır bir tel veya rahim içi kaygan sıvıyı kalınlaştırarak spermin yumurtaya ulaşmasını engelleyen progesterone hormonu içermektedir. Halkanın bu yeni versiyonlarının amaçladığı işlevler, onları çocuk düşürmeye değil, sadece gebeliği önleyici aletler kategorisine sokmaktadır. Bu husus Dünya Sağlık Örgütü tarafından da teyid edilmektedir.

KÜRTAJ

İslâm toplumunda kürtaja karşı olanlar ve olmayanlar şeklinde lobiler yoktur. İslâm kürtajı gebeliği önleme yönteminden çok farklı bir şey olarak görür. Çünkü kürtaj insan hayatına kasteden bir yöntemdir.

Doğal olarak ortaya çıkan sual “insan hayatı” sözcüğünün ana rahmindeki cenin hayatını da içerip içermediğidir. İslâm hukukuna göre içerir. İslâm cenine “tamamlanmamış dhimma (zimmət)” statü-

sü vermektedir. Dhimma insana hak ve vazifeler izafe eden hukukî bakış açısı olup, cenin söz konusu olduğunda: “haklara sahiptir, ancak vazife ile yükümlü değildir.” anlamında tam bir insan olarak görmemektedir.

Ceninin sahip olduğu haklar aşağıda belirtilmiştir:

1. Karısı hamile iken koca ölürse, veraset kanununa göre cenin sağ olarak doğarsa vâris sayılır. Diğer vârisler de miktarları belirtilmiş oranlarda payına düşeni alırlar, tabî ki doğmamış çocuğun hissesi doğana kadar bir kenara ayrıldıktan sonra.

2. Şayet cenin hamileliğin her hangi bir aşamasında düşük doğar ve öksürme ya da kıvıldama gibi hayatî emareler gösterir ve sonra ölürse, böyle bir cenin, hamilelik başladıktan sonra ölen bir kimsenin mirasçısı olarak kanunen hak ettiği şeyi almaya hakkı vardır. Cenin öldükten sonra, veraset yoluyla kendisine geçmiş olan şeyler, diğer hayattaki varislerce sırayla paylaşılır.

3. Şayet bir kadın ölüm cezası gerektiren bir suç işlemiş ve hamile olduğu ispatlanmışsa, o vakit cezanın infazı, çocuk doğana ve süttan kesilene yani onu beslemek için gerekli süre sonuna kadar ertelenir. Bu hüküm hamileliğin süresine bakılmaksızın cenine yaşama hakkının tanınmasını öngörür. Hamilelik evlilik dışı gayr-i meşru bir ilişkiden meydana gelse bile ceninin yaşama hakkı olduğunu kabul eder. Tüm mezhep ve adlî kurumlar ittifakla bu hükmü onaylarlar.

4. Kasıtsız olsa bile, çocuğu düşürmeye sebebiyet vermekten dolayı alınan bir para cezası vardır. Buna “ghorra” denir. Bir saldırı veya kasû bir hareket düşüklüğe sebebiyet verirse, mahkemece uygun bir ceza öngörülür.

5. Hayatın başlangıcı meselesi çok eskiden beri İslâmî çevrelerce tartışılmaktadır. Çocuk düşürmenin kabul edilemez oluşu, hayatın varlığını kanıtlamaya bağlı olduğundan. Geçmişte bazı hukukçular gebeliğin ilk dört ayı diğerleri de yedi hafta öncesinde çocuğun düşürülmesine müsaade etmişlerdir. Gerekçesi, gebeliğin bu aşamaların-

da hayatın henüz başlamamış olmasına dayalı bir faraziye idi. On asır kadar önce, çok değerli ilim adamı Gazzâlî varlığı hissedilemeyen hayat aşamasını, annenin karnındaki ceninin kıpırdanmalarını hissetmeye başladığı safhadan önceki evreler olarak tasvir etmiştir.

Son dönemdeki hukukçular kongresi konuyu yeniden ele aldılar. Modern teknolojinin uygulamalarını hesaba katarak, insanın hayatının başlangıcı olarak adlandırılabilir olan safhanın aşağıda belirtilen kriterleri haiz olması gerektiği sonucuna vardılar:

- Bu safha, açık-seçik ve kolayca tanınabilir bir oluşumdur.
- Hayatın en önemli özelliğini sergiler.
- Şayet büyümesi bir şekilde engellenmez ise, bildiğimiz sonraki yaşlarla ilgili safhalarda doğal bir şekilde ilerleme kaydedecektir.
- Genellikle insan ırkının ve aynı zamanda çok özel bireyin özelliği olan genetik modeli ihtiva eder
- Bu safhayı ilk dört maddedeki hususları kapsayan başka bir safha takip etmez. Aşikâre bir varsayımlar döllemeye yönelik bahislerdir.

Hamileliğin devamı anne için ciddi bir tehdit oluşturuyorsa, o vakit kürtaja müsaade edilir. Şeriat anneye öncelik tanır ve cenin arkadan gelir. Yani annenin kurtulması için cenin feda edilir. Kürtaja izin verilebilirliğinin yaygınlaşması lehinde konuşan bazı kimseler de vardır.

Hamilelik süresi dört ayı bulmadan önce şayet kürtaj yapılırsa, doğuştan gelebilecek anormallikleri içeren zecri vakalar ve normal bir yaşantı ile bağdaşmayan cenin hastalıkları bertaraf edilebilecektir.

KISIRLAŞTIRMA

Tıbben açıkça ihtiyaç duyulmadıkça, kısırlaştırma genellikle uygun görülmez. Makul sayıda çocuk sahibi olan ve üretkenlik çağının

sonuna yaklaşan kadınlar için buna izin vardır. Bunun için karı-koca her ikisi tarafından gönüllü olarak rıza gösterilmelidir. Eşler sonradan fikir değiştirecek olurlarsa, ameliyat sonrası garantili bir geri dönüşüm olmayacağı bilinmelidir.

Hiçbir hükûmet insanları kısırlaşmaya zorlayamaz. Doktor, hastasının yararına olacağına ikna olmadığı takdirde ameliyat yapmama hakkına sahiptir.

KISIRLIĞIN TEDAVİSİ

Hamilelik işi meşru olup, aile bireyleri bu amaçla gerekli vasıtalara başvurabilirler. Yeter ki bu vasıtalar şeriat hükümlerini ihlal etmesin.

Sun'î Döllenme: Sperm kocaya aitse sun'î döllenmeye izin vardır. Çocuk meydana getirme sadece evlilik sözleşmesi dâhilinde meşru olduğundan bir donör'ün (meni veren kişi) menisi kullanılamaz.

Tüpte Döllenme (Tüp Bebek)

“Tüp bebek” teknolojisi olarak bilinen bu yöntem, evlilik akdi sınırları dâhilinde yani karı-koca arasında olduğu takdirde İslâmî açıdan caizdir. Evlilik akdi geçerli ve canlı olmalıdır.

Dul kalma veya boşanma evlilik akdini sona erdirdiğinden, bir sperm bankasında muhafaza edilen ölmüş veya sâbık kocasının spermiyle hamile kalınmaz. Karı-kocadan başka üçüncü bir şahsın ve onların genetik unsurlarını (sperm ve rahim gibi) taşıyanların bu işe dahil caiz değildir. Çünkü bu, çifti birbirine bağlayan evlilik akdine bir tecavüzdür. (Çiftin embriyosunu taşıyacak olan) yabancı sperm, yabancı yumurta veya yabancı bir rahim kabul edilemez.

Taşıyıcı Annelik (Çocuk doğuramayan annenin yerine çocuk doğuran kadın) meselesi:

Bir başka çiftin cenini kendi rahminde taşıyan bir kadının anneliğinin İslâm'da katiyen yeri yoktur. Bu, evlilik akdinin meşruiyeti dışındaki bir hamileliği gerektirmektedir. Bu, anneliğin genetik ve

biyolojik parçalarında çatallaşma (ikiye bölünme)ye sebebiyet verecektir. Halbuki bu parçalar bölünmüş değil bir olması gerekir. Söz konusu yapay (çakma-yalancı) annelik konusuna giren kadınlar arasındaki anne-baba hakları konusundaki uyuşmazlık, Amerika’da gerek hukûkî gerekse sosyal sorunlara yol açmaktadır.

Bebeğin geleceğini tayin eden bir kontrat kesinlikle insanlık dışıdır. Çünkü bu, bebeği bir eşya gibi görmektir. Bu hareketin daha sonraki olası etkileri geniş kapsamlı olup henüz tam olarak fark edilmiş değildir. Tarihin hiçbir döneminde kadınlar bebeklerini başkalarına verme niyetiyle hamile kalma ve sonra da doğurmaya maruz kalma seçeneğini gönüllü olarak kabul etmemişlerdir. Ama anneliği bir değer olmaktan çıkarıp bir mal gibi üzerinde anlaşılan bir fiyata indirgemek sıklıkla yapılagelen bir uygulama olmaktadır. Şayet bu uygulama yaygın hâle gelirse, bunun uzun vadede nesiller arası duygusal bağ üzerinde inanılmaz derecede tahripkâr bir etkisi olacaktır.

ORGAN BAĞIŞI ve NAKLİ

Kur’ân: *“Her kim bir hayat kurtarırsa, tüm insanların hayatını kurtarmış gibi olur”* demektedir. Görev icra edemeyen hayatî vücut uzuvlarının yerine, bağışlanmış sağlıklı organ nakletmek suretiyle yukarıda buyurulan ilahî emri yerine getirmiş olmuyor muyuz.? Aslında bu sonuca İslâmî hükümlerin bazılarının sentezinden sonra varılmıştır.

Temel olarak ister canlı, ister cansız olsun insan vücudunu kesip biçerek içine girmek İslâm’a aykırıdır. Yaşayan bir organ verici veya bir kadavranın vücudunu kesip açarak içinden bağışlanan organı almak caiz değildir. Ancak içinden çıkılmaz bu durumu kolayca çözüme kavuşturan iki hukukî kural vardır:

Birincisi: *“Zaruretler, yasağı mubah kılar”*.

İkinci kural: *“İki musibetten kaçınılacaksa ehven-i şer olanı tercih edilmelidir”*.

Bir insanın hayatını kurtarma, vücudun veya kadavranın bütünlüğünü korumaktan daha ağır basan bir zaruret olduğundan ve organ vericinin vücudunda meydana gelebilecek hasar, hastayı ölüme terk etmekten daha ehven sayılacağından organ bağıışı ve nakli prosedürüne izin verilmiştir. Bu işlemin organ veren için bir tehlike oluşturmayacağı tıbben teyid edilmelidir.

Herhangi bir baskıdan uzak, serbest iradeye dayalı bir kararın organ verici tarafından verilmesine dikkat edilmelidir.

SİNİR DOKUSU NAKLİ

Son dönemde yürütölen araştırmalar sinir dokusu nakli ile bazı hastalıkların tedavisinde ümit verici gelişmeler görölmüştür. Şayet kaynak böbrek üstü bezi, omurilik veya bir hayvan cenini, ya da doğal olarak ölmüş ve bu yüzden kendi kendine düşük yapmış insan cenini ise bu nakil meşrudur. Bu amaca yönelik, yaşayan veya varlığını sürdürebilecek bir insan ceninini feda etmek gayr-i meşrudur.

(Anne hayatını kurtarmak gibi) meşru yoldan çocuk aldırma, ceninden alınan doku kullanılabilir. Nakil yapmak amacıyla ceninler yaratmak veya çocuk aldırma ise gayr-i meşrudur.

Anencephalic Cenin (beynin kısmen veya tamamen olmadığı doğum kusuru taşıyan cenin)

Böyle bir kusur, kafatasının üst kısmının ve beyin yarım küresinin mevcut olmadığı, doğuştan gelen bir anormalliktir. Bu tip bir cenin canlı doğabilir, ancak bir müddet sonra muhakkak ölecektir. Yaşadığı sürece, organ nakli için uygun bir kaynak olarak bu asla kullanılmamalıdır. Sun'î yollarla ceninin hayatına son vermek gayr-i meşrudur. Beyin ölümü gerçekleşinceye kadar ceninin dokularını sağlıklı tutmak için sun'î hayat cihazında hayatıyeti sürdürülebilir. Ancak o vakit organlarını almak kabule şayandır.

Cinsiyet Guddesinin Nakli

Meni üretmeye ve boşaltmaya muktedir testislerin veya yumurtlamaya muktedir yumurtalıkların bir başka şahsa nakledilmesi de caiz değildir. Zira bu, şecerenin karışması ve gerçek evlilik dışında birleşmemiş olan gametlerin (olgun hücre) zigot adı verilen yeni bir organizmanın oluştuğu hamileliklere yol açacaktır. Çünkü böyle sperm ve yumurtalar alana değil verene ait olacaktır.

Steril (kısır) yani gamet üretemeyen ama hormonal açıdan aktif durumda bulunan cinsiyet guddeleri için yasak yoktur. Fakat klinik uygulamalarda bunlara yer yoktur.

6. ÖLÜMÜN TANIMI

Ölüm ânının tanımı, kalp gibi hayatî bir organın bir başkasına nakledilmesi için vücuttan çıkarılmasının caiz olup olmadığına karar vermek gibi tıbbî bir konunun çözüme kavuşturulması çok önemlidir. Ayrıca bunun bir veya iki mirasçının ard arda ölmesi durumunda terekenin paylaşılması ve dul bir kadının kocası öldükten sonra tekrar evleninceye kadar beklemesi gereken iddet süresinin başlangıcını tayin etme (ki bu süre dört ay on gün; şayet kadın hamile ise, hamilelik sona erene kadardır) gibi hukukî meselelerle de doğrudan alakası vardır.

Son zamanlarda yapılan adli kongreler, beyin sapı (kökü) dâhil tüm beynin ölümüne dayalı olarak ölümün yeni bir tanımını kabul etmiştir. Bir takım fizyolojik fonksiyonlar sun'î yaşam teknikleriyle idame ettirilebilmesine rağmen şayet beyin ölümü gerçekleşmişse o kimse ölmüş sayılacaktır demektedirler. Bu yeni tanım, "ölümcül yara" kavramını benimseyen eski bir hukukî kural, örnek alınarak yapılmıştır. Asırlar önce alınan karara göre, bir kimse birisi tarafından bıçaklansa ve bağırsakları dışarı çıksa ki bu ölümcül bir yaradır, ama bıçaklanan kurban hâlâ kımıldıyor (hareket ediyor) ve birtakım hayattan göçme işaretleri veriyorsa teknik olarak bu duruma "can çekişme" adı verilir. İkinci bir saldırgan gelip o anda kurbanın işini

tamamen bitirse, cinayetin suçu ilk saldırgana izafe edilecektir. İkinci saldırgan da suçlanacaktır ama cinayetle değil. Sun'î yollardan idame ettirilerek vücut organları/sistemleri canlı tutulan ama beyin ölümü gerçekleşmiş kişiler “can çekişme” statüsünde kabul edilmişlerdir. Zira bilimsel olarak hayata dönmeleri imkânsızdır. Dolayısıyla kalbi iyileşmeyecek kadar tahribata uğramış bir hastaya böyle bir kişiden alınmış taze ve canlı kalp nakledilerek hayatiyet kazandırılrsa, bu bir suç (cinayet) sayılmayacaktır.

7. ÖTANAZİ⁸³ (Acıyı dindirme amaçlı hayata son verme)

Ötanazi, Hollanda'da hukukî bir zemin kazanmıştır. Amerika'da ise iki eyalette sandığa gidilmiş ancak lobisi daha aktif duruma gelmesine rağmen pek taraf bulamamıştır. Ötanazi konusunda İslâm kendisine mahsus bir görüşe sahiptir.

İnsan Hayatı

İnsan hayatının kutsallığı, Hz. Mûsâ, Hz. İsa ve Hz. Muhammed (s.a.v.)'den önce Allah tarafından vaz'edilmiştir. (Hz. Âdem'in iki oğlu) Hâbil'in kardeşi Kâbil tarafından öldürülmesi konusunda Kur'ân-ı Kerim şöyle yorumda bulunmaktadır.

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا ۚ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ بَعَدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ ﴿٣٢﴾

“İşte bu yüzden ki İsrailoğulları'na şöyle yazmıştık: Kim, bir cana veya yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya karşılık olmaksızın (haksız yere) bir cana kıyarsa bütün insanları öldürmüş gibi olur. Her kim bir canı kurtarırsa bütün insanları kurtarmış gibi olur. Peygamberlerimiz

⁸³ Hayatından umut kesilen, öleceği kesinlikle bilinen bir hastanın, acısını bir an önce dindirmek amacıyla ve hastanın isteği üzerine, yaşamına bir hekimce son verilmesi biçiminde gerçekleşen ölüm.

onlara apaçık deliller getirdiler; ama bundan sonra da onlardan çoğu yine yeryüzünde aşırı gitmektedirler.” ⁸⁴

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيَّكُمْ ۖ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۖ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۖ وَلَا تَقْتُلُوا
أَوْلَادَكُمْ مِمَّنْ إِمْلَاقٍ ۖ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ ۖ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ ۖ وَلَا تَقْتُلُوا
النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ۖ ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٥١﴾

“De ki: Gelin Rabbinizin size neleri haram kıldığını okuyayım: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, ana-babaya iyilik edin, fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin -sizin de onların da rızkını biz veririz;- kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın ve Allah'ın yasakladığı cana haksız yere kıymayın! İşte bunlar Allah'ın size emrettikleridir. Umulur ki düşünüp anlarsınız.” ⁸⁵

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ۖ وَمَنْ قَتَلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا
يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ ۖ إِنَّهُ كَانَ مَنصُورًا ﴿٣٣﴾

“Haklı bir sebep olmadıkça Allah'ın muhterem kıldığı cana kıymayın. Bir kimse zulmen öldürülürse, onun velisine (hakkını alması için) yetki verdik. Ancak bu veli de kısısta ileri gitmesin. Zaten (kendisine bu yetki verilmeyle) o, alacağını almıştır.” ⁸⁶

Savaşta ve barışta can almanın caiz olduğu şartları tanımlamada şariat oldukça detaya girmiştir.

İnsanın kendi canına kıymaya hakkı var mıdır?

İslâm, intiharı bir hak olarak görmez; daha ziyade bunu bir tecavüz (ihlâl) olarak telâkki eder. Zira kendimizi biz yaratmadık; bedenimizin sahibi de biz değiliz. Bu, bizlere emanet edilmiştir. Canımızın sahibi ve bunu bize bahşeden Allah'tır. Canı verme ve alma hakkı Allah'a ait olup bunun ihlal edilmemesi yani bu hakka tecavüz

⁸⁴ el-Mâide, 5/32.

⁸⁵ el-En'âm, 6/151.

⁸⁶ el-İsrâ, 17/33.

edilmemesi gerekir. İslâm’da intihara teşebbüs bir suçtur ve de büyük günahlardandır. Kur’ân şöyle buyurur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ ۚ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾

*“Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret olması hali müstesna, mallarınızı, batıl (haksız ve haram yollar) ile aranızda (alıp vererek) yemeyin. Ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah, sizi esirgeyecektir.”*⁸⁷

İntihar etmeye karşı uyarılarda bulunurken Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: *“Her kim kendini kesici bir aletle öldürürse, cehennemde ebediyen o aleti taşıyor olacaktır. Her kim zehirle kendini öldürürse cehennemde o zehiri ebediyen içecektir. Her kim uçurumdan aşağı atlayarak canına kıyarsa, cehennemin derinliklerine doğru ebediyen düşüyor olacaktır.”*⁸⁸

Can alıp verme konusundaki Kur’ân’ın ve Hz. Peygamber’in görüşlerini iletikten sonra tekrar ötanazi konumuza dönelim...

Şeriat, can almayı caiz gören şartları listelemiş ve açık açık belirlemiştir. (yani insan hayatını kutsal olarak kabul eden genel hükümlerinin dışında kalan şartları) ve bunların içinde ötanazi ve buna ce vaz vermek yoktur. İnsan hayatı kayıtsız şartsız saygı duyulacak gerçek bir değere sahiptir. Yaşamaya değmeyen bir hayat anlayışı İslâm’da mevcut değildir.

Acıdan kaçmak veya önlemek için ötanazi bir gerekçe olarak görülemez. Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur. *“Eskiden sabrımı zorlayan bir derde duçar olmuş bir adam vardı. Bir gün eline bıçak alıp bileklerini keserek ölüme gitti. Bunun üzerine Allah: “kulum sonunu kendi getirdi, ben de onu cennetimden mahrum bırakıyorum” demişti. Askerî harekâtın birinde Müslümanlardan birisi öldürülür. Saha-*

⁸⁷ en-Nisâ, 4/29.

⁸⁸ Buhârî, Tıb, Hadis no. 5333.

be onun yiğitliğini cengâverliğini dile getirerek, övgüyle ondan bahsederler. Fakat peygamber onların hiç ummadıkları bir şey söyler: “Onun yeri cehennem oldu” Sahabe sorup soruşturduğunda öğrendiler ki, çarpışma sırasında adam ciddi bir yara almış, dayanamayıp kılıcının kabzasını yere ucunu da göğsüne dayayıp batırmıştı. Yani intihar etmişti.

İslâmî tıp etiği yasasında⁸⁹ (İlk uluslararası İslâmî tıp kongresi tarafından onaylanıp kabul edilmişti). Şöyle bir ifade yer alır: Ötanazi intihar etmek gibidir ve İslâm’da yeri yoktur. Ümitsiz acı veren bir hastalığa duçar kimsenin merhameten öldürülebileceği iddiası çürütülmüştür. Çünkü hiçbir acı yoktur ki, büyük çapta ilaç tedavisi veya uygun bir neurosurgery tekniği ile alt edilemesin.

Ayrıca, acı ve acıya dayanma meselesinin bir yüce boyutu daha vardır. Sabır ve tahammül İslâm’a göre son derece saygın ve karşılığı olan değerlerdir.

قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ ۖ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ ۗ وَأَرْضُ اللَّهِ
وَاسِعَةٌ ۗ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾

“(Resulüm!) Söyle: Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Bu dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah’ın (yarattığı) yeryüzü geniştir. Yalnız sabredenlere, mükâfatları hesapsız ödenecektir.”⁹⁰

يَا بَنِي آدَمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ ۗ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ
الْأُمُورِ ﴿١٧﴾

“Yavrucuğum! Namazı kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere sabret. Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdir.”⁹¹

⁸⁹ ”Islamic Code of Medical Ethics (İslâmî Tıp Etiği Yasası (Kuwait: İslam Tıp ilimleri organizasyonu. 1981) 65.

⁹⁰ ez-Zümer, 39/10.

⁹¹ Lokman, 31/17.

Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: “Bir mü’min dikenin iğnesi ayağına battığında verdiği acıya veya daha fazlasına duçar olsa Allah onun günahlarını bağışlar ve kötülüklerini, ağaçların yapraklarını dökmesi gibi yok eder.”⁹²

Acıyı önleme veya hafifletme imkânları kısıtlı olduğunda hastaya moral vermek için işin manevî boyutu etkin bir şekilde devreye sokulur. Zira hasta, kaçınılmaz ağrıları sineye çekip tahammül göstermenin ahirette kendi lehine olacağına inanır. Ahirete inanmayan bir kişiye bu çile çekilemez gibi görünebilir. Fakat inanan kimse için ötanazi kesinlikle katlanabilecek bir şey değildir.

Tedavi Masrafları

Hiç şüphe yok ki çaresiz bir hastalığın tedavi masraflarını karşılamak artan bir endişe kaynağı teşkil etmektedir. O kadar ki, bazı ötanazi yanlısı guruplar “ölmek hakkı” kavramından “ölmek görevi” anlayışının ötesine geçmişlerdir. İddiaları şudur: Vücut mekanizması verimlilik dönemini geçirdiğinde o mekanizmayı idame ettirmeye çalışmak toplumun üretken dilimi üzerinde kabul edilemez bir yük oluşturmakta ve bu yüzden söz konusu hayatî mekanizma, tedrici olarak çürümesine⁹³ imkân vermeden derhal bertaraf edilmelidir.

Bu mantık İslâm’a tamamen yabancıdır. Değerler, maddî kaygılardan daha önemlidir. Zayıfın, yaşlının ve çaresizin önemsenmesi bizatihi bir değerdir ki, bunun için, insanların zaman, çaba ve para sarf etmeye istekli olmaları gerekir ve bu iş doğal olarak bir kimse- nin önce kendi aile yakınlarından başlar.

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِأَلْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۖ إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا آفٌ وَلَا تُنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٢٣﴾ ۖ وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ

⁹² Buhârî, Merdâ, Hadis no. 3, 13, 16.

⁹³ Atalli, Jacques. “La Medicine en accusation. Michel Solomon’dan alıntı, ‘L’Avanir de la viw, coll. “Les Visages de L’avenir. Paris: Seghers, 1981.

رَبِّ اِرْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴿٢٤﴾ رَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَا فِي نَفْسِكُمْ ۗ اِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَاِنَّهُ كَانَ
لِلْاَوَّابِينَ غَفُورًا ﴿٢٥﴾

*“Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine "of!" bile deme; onları azarlamama; ikisine de güzel söz söyle. Onları esirgeyerek alçakgönüllülükle üzerlerine kanat ger ve: "Rabbim! Küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen onlara (öyle) rahmet et!" diyerek dua et. Rabbiniz sizin kalplerinizdekini çok iyi bilir. Eğer siz iyi olursanız, şunu bilin ki Allah, kötülükten yüz çevirerek tövbeye yönelenleri son derece bağışlayıcıdır.”*⁹⁴

Böyle bir ilgi-özen, bu dünyada ve ahirette Allah tarafından mukadder kılınmış ve de ödüllendirilmiş bir fazilet olması hasebiyle, iman edenler bunu bir boyun borcu olarak değil bir yatırım olarak telâkki ederler.

Maddiyatçı ve dolar merkezli bir toplumda bu mantık anlamsızdır. Fakat iman sahibi, Allah bilincindeki ve fazileti öne çıkaran bir toplumda ise bu böyle değildir.

Kişinin malî imkânları gerekli bakımın masrafını karşılayamıyor ise, o vakit bu iş İslâm’a göre toplumun kolektif sorumluluğuna girer ve maddî öncelik yer değiştirir. Böylece fazilet duygusu ön plana çıkar. İnsanlar gerçekten hoşça gidici diğer şeylerden ziyade öne çıkan faziletli işlerden daha çok zevk alırlar. Bunun ön şartı, elbette bu önerilerimizi kâle almayan bir toplumun maddî ve manevî açıdan yeniden yapılanması olacaktır.

Klinik Durumlar

İslâmî bir çevrede ötanazi sorunu genellikle yaşanmaz. Böyle bir sorun çıksa bile dinî açıdan caiz olmadığından kabul görmez. Hasta kendisinin manevî (dinî) danışmanı dâhil, ailesinden ve arkadaşla-

⁹⁴ el-İsrâ, 17/23, 24, 25.

rından her türlü psikolojik destek ve şefkâti görmelidir. Doktoru da buna iştirak ederek acının dinmesi için terapatik önlemler alabilir. Acıyı dindirmek için gerekli ağrı kesici ilacın dozu beraberinde hastanın ölümünü getirebilecek düzeyi aştığında ortaya bir ikilem çıkacağından böyle bir durumdan kaçınmak için doktorun ehil birisi olması gerekir. Fakat dinî açıdan önemli olan doktorun niyetidir. Öldürmek mi, yoksa acıyı dindirmek mi? Niyeti hukûken tesbit edebilmek mümkün değildir. Ancak İslâm'a göre Allah'dan hiçbir şey saklanamaz.

﴿يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ﴾ ١٩

*“Allah, gözlerin hain bakışını ve kalplerin gizlediğini bilir.”*⁹⁵

Hukûken bir suç teşkil ettiği ispatlanamayan günahlar, yargı alanının dışındadır amma, Allah'ın nezdinde sorumlu fiiller arasında kalır.

Hastalık için tıbbî tedavi yolları aramak İslâm'da mecburidir. Hz. Peygamber'in bu konuda iki sözü vardır: *“Derdine çare ara, zira Allah her derde bir çare yaratmıştır”* ve *“Bedeninizin sizin üzerinde bir hakkı vardır”* Şayet tedavi bir şey vadetmiyorsa, iş mecburi olmaktan çıkar. Bu durum hem cerrahî veya ilaçla tedavi yöntemlerine hatta bazı bilim adamlarına göre, sun'î yaşam ünitesine başvurmayı gerektirmektedir. Tedavi amaçlı ihtiyaçlar sınıfına girmeyen ve her yaşayan canlının hakkı olan sıradan gereksinimler ayrı bir önemi haizdirler. Bunlar yiyecek, içecek ve sıradan bir hastabakıcılığı içerir ki, hasta yaşadığı sürece bunlardan mahrum bırakılamaz.

İslâmî tıp ahlâk yasası şöyle der: *“Hastanın hayatının korunması hususunda doktor, kendi sınırlarını tanıması ve onu aşmaması için uyarılmıştır. Şayet bilimsel olarak hayat idame ettirilemiyorsa, o vakit hastayı kahramanlık taslayarak bitkisel hayata sokmak veya hastayı derin dondurucuya koymak gibi sun'î yöntemlere ısrarla başvurması beyhudedir. Doktorun hedefi, ölümün seyrini değil, ha-*

⁹⁵ Gâfir/Mü'minûn, 23/19.

yatın seyrini idame ettirmektir. Her ne olursa olsun doktor hastanın hayatına son vermek için pozitif bir önlem alamaz.”

Yorum (Açıklama)

Ötanazi tartışmaları, herhangi bir toplumun ideolojik geçmişinden tecrit edilemez. Allah’a ve onun şifa verici şeriatine inanan Müslümanlar, doğal olarak bu konuda, Allah’a inanmayan veya inanıp da O’nun bize ne yapıp yapmayacağımız konusundaki otoritesini inkâr edenlerden farklı bir görüşe sahiptirler. Çağdaş Hıristiyanlığın büyük bir kesiminde dinle devlet işlerini ayırma düşüncesi Allah’ı yavaş yavaş insan ilişkilerinden dışlama siyasetine dönüşmektedir.

20. yüzyılda Nazi Almanya’sında yaşanan ötanazi deneyimi gözlerimizi açmıştır. Bu en yüksek zekâ düzeyine ve mesleki statüye haiz tıp otoritelerince onaylanmış, öncülük edilip gerçekleştirilmiştir. Yaşamaya “değmeyen hayat” bu anlayışa göz yumulup kabul edildikten sonra, arkasından dehşetli anların yaşanacağına ve çeşitli kararların alınmasına zemin hazırlanmış oluyordu. Ötanazi lobisi Hollanda’da yeniden gruplaşarak Avrupa ve Amerika’yı hedef almaktadır. Muarızları bizatihi büyük stres yaşayan ve ayrıca, gerek psikolojik gerekse maddî açıdan, hastalıklarının ve bunun tedavisinin aileleri üzerinde büyük bir yük oluşturacağı düşüncesine dayanamayıp ötanaziye rıza göstermelerini sorgulamaktadırlar.

Bundan başka, ötanaziye hasta ailesinin gösterdiği rıza, çıkar çatışması ihtimaline açıktır. Sonuçta savaş hatları belirlenir ve neticesi görülmeye değerdir. Fakat sağlam teolojik yapısından dolayı böyle bir çatışma İslâm’da söz konusu değildir.

8. GENETİK MÜHENDİSLİĞİ

Genetik mühendisliği özellikle İslâm âlimleri arasında uzun boy-lu tartışmalara vesile olmaktadır. Sebebi de Kur’ân’da geçen bir ibareden dolayıdır. İbare: “Allah’ın yarattığı şeyi aslından çıkararak değiştirme; mahlûku hâlık yerine koyma” ile ilgilidir.

Kur'ân'a göre, şeytan Hz. Âdem ile Hz. Havva'yı yasak meyve yedirmek suretiyle günaha soktuktan sonra onların pişman olup affedildiklerini ve yeryüzünde Allah'ın vekilleri olarak görevlendirdiklerini öğrenince dehşete kapılmış, bunun üzerine şeytan Allah'tan kendisine bir şans daha tanınmasını istemiştir. Niyeti, insanoğlunun her şeye rağmen güvenilir olmadığını ispatlamak idi. Sadece kendi yolundan gitmeyi tercih edenleri ayartabileceği şartıyla Allah, şeytana ruhsat verdiğinde şeytan onları birbirine katacak planlarından bir kaçını açıklamıştı ve şöyle demişti:

لَعَنَهُ اللَّهُ ۖ وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا ﴿١١٨﴾ وَأُضِلَّتْ لَهُمْ وَلَا مَلِيئِينَ لَهُمْ وَلَا مُرْتَدِّينَ لَهُمْ فَلَيَبْئُتُنَّكَ إِذْ أَنْعَمَ وَلَا تُرْمِيَهُمْ فَلَيَعْبَرُنَّ خَلْقَ اللَّهِ ۖ وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مَن دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُّبِينًا ﴿١١٩﴾

*“Allah onu (şeytanı) lanetlemiştir; o da: "Yemin ederim ki, kullarımdan belli bir pay edineceğim" demiştir. "Onları mutlaka saptıracağım, muhakkak onları boş kuruntulara boğacağım, kesinlikle onlara emredeceğim de hayvanların kulaklarını yaracaklar (putlar için nişanlayacaklar), şüphesiz onlara emredeceğim de Allah'ın yarattığını değiştirecekler" (dedi). Kim Allah'ı bırakır da şeytanı dost edinirse elbette apaçık bir ziyana düşmüştür.”*⁹⁶

Bu âyetler İslâm âlimlerinin verecekleri kararları ve tıp doktorlarının konuyla ilgili düşüncelerini derinden etkilemiştir. Mesela, bu âyetin erkeklerin kadına, kadınların erkeğe döndüğü cinsiyet değiştirme ameliyatları konusuyla yakından alakası bulunuyordu. Söz konusu âyetin açık bir şekilde böyle radikal ve doğal olmayan ameliyatlar için geçerli olmasına rağmen, genetik mühendisliği konusunda topyekûn ve radikal bir yasak olarak algılanmaması gerektiğinde mutabakata varılmıştır. Şayet söz konusu âyetin konusu daha ilerilere taşınacak olsa, Allah'ın yarattığı şeyde bazı değişiklikler yapmayı gerektiren çok sayıdaki tedavi amaçlı ameliyat şekilleriyle çelişen bir durum ortaya çıkacaktır.

⁹⁶ en-Nisâ, 4/118-119.

Genetik mühendisliğindeki bilimsel ilerleme sayesinde çok sayıda etik mesele tartışmaya açılmıştır. Biyolojik savaşta kullanılmak üzere üretilen yeni öldürücü bir bakteri ki, farklı organizmalardan alınmış DNA parçacıklarını birleştirmek suretiyle üretilmiş anlamına gelen “re combinant organizma” (veya DNA teknolojisi) nin ilk defa tanımlandığı 70’li yılların başlarında ciddi bir sorun ve endişe kaynağı olmuştur. Böyle bir uygulama tamamen yanlıştır. Ama teşhis, tedavi veya genetik bir hastalığın önlenmesi gibi uygulamalar kabule ve hatta övgüye şayandır.

Gen’in yerini değiştirme (gen yenileme) esas itibariyle moleküler düzeyde olsa bile bir transplantasyon işlemidir. Genetik mühendisliğinin eczacılık alanındaki potansiyeli çok sayıda hastalığın tedavisinde muazzam dehlizler açabilir. Hatta tarım ve hayvancılıktaki potansiyel, dünyadaki açlık sorununun çözümüne yardımcı olabilir.

Genetik mühendisliği konusunda tartışılan konu, sadece vücutta ki değil aynı zamanda mikrop hücrelerinde yeni genler aşılama ve böylece gelecek nesilleri menfi yönde etkileyebilme ihtimalinden dolayı daha sonra beraberinde telâfisi mümkün olmayacak kendini ölümsüzleştirecek mutasyonlar (yani vücutta yeni bir nitelik oluşturacak ve bazan da hastalık yaratacak biçimdeki değişim olayı) getirebilme ihtimalidir. Atomik radyasyonun tehlikeleri belli bir süre anlaşılammış, yaptığı tahribat onarılamamıştı ama aslında genetik mühendisliğinin tehlikeleri çok daha ciddi boyutlardadır.

Genetik parçacığın bir organizmadan diğerine geçirilmesi, karmaşık özellikler taşıyan yeni türlerin yaratılması anlamına gelir. İnsanoğlunun bilinmeyeni bilinene kadar ve başarılammış başarılı olana kadar aramaya yönelik çabaları pervasızca sürdürülürse, insanlık belki de henüz biyolojik aşamasında bulunan yaşam biçimiyle karşı karşıya kalabilecektir. Şayet bu iş tahakkuk ederse, bilim adamları her şeyin kontrol altında olduğunu sanacaklar, ama durum hiç de öyle olmayacaktır. İnsan neslini manuple etme işi, hastalığı yenmenin ötesinde istenebilecek fizikî özelliklerin kazanılmasına ka-

dar sürdürülebilecektir. Bu da, bu özelliklerden yoksun normal insanlara karşı seçkincilik ve ayırimcılığa yol açacaktır. Daha da kötüsü, hal ve hareketleri şekillendiren genleri tecrit etmek suretiyle insan davranışlarını manupule etme girişimi olacaktır.

İnsan şahsiyetini ve onun kişisel sorumluluk kapasitesini değiştirme girişimleri İslâmiyet tarafından kesinlikle kınanacaktır.

Genetik mühendisliği teknolojisi bizatihi büyük sermaye yatırımı gerektirir. Gayet tabîi yatırım yapanlar, karşılığında azami parasal getiri beklerler. Çok sayıda bilim adamı daha şimdiden fildişi kulelerini altından kulelerle açık ve özverili işbirlikçi ruhlarını ticaret sırrı ve patentli yaşam biçimleriyle değiş tokuş yapmışlardır. Eşitlik, adalet ve ortak yarar söylemlerini içeren ahlâkî kaygılar bu meydana dile getirilmektedir. Belki de genetik mühendisliği konusunda kapsamlı bir açık oturum ve beklenen bir etik yasa yapmanın zamanı çoktan gelmiştir. Bu uzun hikâye daha yeni yeni anlatılmaya başlıyor demektir

SON SÖZ

Bu kitap şayet diğerleri gibi sadece okunup sonra da bir kenara atılacak olursa çok yazık olur. Basiret sahibi okuyucu yazmış olduğum şeylerin her kelimesine inansa bile, o noktada kalacak olursa kendimi emelime ulaşmamış telâkki edeceğim. İdrak aşaması zihni aktiviteden kaynaklanan fizikî hareket aşamasına geçmedikçe, görevim başarıya ulaşmamış sayılır.

Bu sayfalarda sizlere sunulan bilgiler kalbinizde hiçbir his uyandırmıyor ve davranışlarınıza yansımıyorsa meyve vermeyen ağaç gibi kısır kalacaktır.

Kalpler boş bırakılamaz. Ya aşk, ya nefret veya kayıtsızlıkla doldurulmalıdır. İleri yaşında ve bir ömür boyu süren çalışma, tefekkür ve İslâmî inancıma dayalı bir anlayış sonucu yüreğimin aşkla attığını hissediyorum. Bu, gidecek adresi belli olmayan tanımlanmamış bir aşktır. Hemcinslerime, hayvanlara, kuşlara, ağaçlara, içinde yaşadığı

ğımız dünya ve evrene karşı sevgi doluyum. Kalbimin derinliklerinden keşke diyorum bu sevgi bulaşıcı olsaydı. Aşkın yerini ne siyaset, ne iktisat, ne sanayi, ne yönetim, ne iş, ne ticaret ve ne de savaşlar doldurabilir. Fakat insanların davranışları kendi tutumlarından kaynaklanır. Şimdiye kadar bu davranışlar çoğunlukla bencillik, aç gözlülük, inançsızlık ve duyarsızlık olarak karşımıza çıkmakta ve maalesef hem kişisel ve hem de uluslararası düzeyde bir işleve sahiptir. Bu tutum bir değişse o vakit insanlığın yararına hayatlarını feda edenler dâhil herkes mutlu olacaktır.

Temel içgüdü olarak aşkın ilke ve kuralları yeni bir şey değildir. Fakat zamanımızda çoğu insanlar ciddi bir şekilde, aşka kucak açmıyorlar. Aşk, din ve ırk kavramlarının ötesinde var olan bir şeydir. İyilik eğrisi yükselmesini sürdürdükçe, azınlıkta olmak caydırıcı bir faktör sayılmaz. Bu, tüm insanlığın hissettiği bir ihtiyaçtır.

İnsanlar maddeci çözümlerden, ateizmin aldatmacalarından bıkmış usanmışlardır. Giderilmesi gereken manevî bir susuzluk vardır. Yaşam tarzında iyilik ve uyum için mücadele etmeye istekli asgarî düzeyde bir kitle, kontrolü ele geçirebilse, ortalığı silip süpürebilecek bir reaksiyon zinciri oluşturabilirler. O vakit dünya değişebilir.

Gayretli, başkalarını düşünen ve bunun önemine inanan insanlar tarafından gereken çaba gösterilmeden bu değişim gelemaz, diyerek sözlerimi bitiriyor, sizleri Allah'a emanet ediyorum.

KARMA DİZİN

- AIDS, 137
Aile, 6
Aklın Korunması, 5
ALLAH, 5
ANATOMİ, 8
Arabistan, 15
Bilgi, 33
Cebrail, 37
Cihad, 110, 127, 128
Cihat, 6
çocuk emzirme, 139, 140
de Hz. Ömer, 25
Demokrasi, 5
Din ve Devlet, 5
Dinde zorlama yoktur, 41
Ehl-i kitab, 41
ehven-i şer, 70, 145
Emzirme, 6
Evlilik, 17, 75, 129, 131, 133, 143
Genetik Mühendisliği, 6
Hac, 6
Hac ibadeti, 96, 98
Haçlılar, 65, 67
Hadis bilimleri, 70
Hakem, 17
Hamilelik, 141, 142, 143
Harp ve Sulh, 6, 120
Hassan Hathout, 8
Hayatın Korunması, 5
Hayatî Meseleler, 6
Hayır ve Şerri Ayırt Etme, 5
Hıristiyanlar, 5, 22
Hz. Âdem, 44
Hz. Ali, 85
Hz. Hacer, 45
Hz. İbrahim, 12
Hz. İsa, 36
Hz. İshak, 44
Hz. İsmail, 44, 46
Hz. Meryem, 36
Hz. Muhammed, 23
Hz. Mûsâ, 23
Hz. Ömer, 26
Hz. Peygamber, 6
Hz. Sârâ, 44
Hz. Yakub, 44
IUD, 140
içki, 108, 135, 138
İncil, 40
İnsan Eşitliği, 6
İslâm, 12
İslâm Ahlâkı, 6
İslâm Akidesi, 5
İslâm medeniyeti, 43
İslâmiyet, 5
Kâbe, 45, 92, 96, 98
Kendine Hâkim Olma, 6, 119
Kısırlaştırma, 6
Kısırlığın Tedavisi, 6
Kur'ân, 6, 13
Kürtaj, 6
Mesâlih-i Mürsele, 24
Mülkiyet, 6
Namaz, 6, 90, 91, 92, 93
NAMAZ, 91
Neslin Korunması, 5
Organ Bağışı, 6
Oruç, 6
Otanazi, 6
ölmek hakkı, 151
Ölüm, 35, 146
Ötanazi, 110, 147, 150, 154
Özel Mülkiyetin Korunması, 5
Poligami, 15
Ramazan, 6
ruhban sınıfı, 65
Sağlık, 124, 139, 140
Seçme Özgürlüğü, 5
Selâm=Barış, 11
Sorumluluk, 5
sünnet, 27
Şehadet, 5, 90
şeriat, 23, 24, 70, 79, 80, 143, 148
Şeriat, 11, 67, 69, 70, 74, 78, 81, 142, 149
Şeriatın Hedefleri, 5
Şeriatın Kaynakları, 5
şûrâ, 26, 82, 83, 84
şûrâ, 26

- Şûrâ, 26
 Taşıyıcı Annelik, 143
 tefekkür, 72
 Tevrat, 40
 Tüp Bebek, 6, 143
 Yahudiler, 5
 zaruretler, 70
 Zaruretler, 145
 Zekât, 6, 74, 90, 94
 ZEKÂT, 93
 Zeki Yemânî, 9
- Abdullah ibn Ömer, 8
 Adonai, 20
 ahlâkî, 15, 52, 54, 80, 109, 110, 113, 114, 115
 AIDS, 117, 118
 Al-Ghazali, 123
 Big-bang teorisi, 20
 Bilhah, 33
 Dieu, 20
 DNA, 136
 Dr. Hathout, 9, 12, 13, 14, 15
 dünyevî, 9, 23, 51
 Ekoloji, 105
 Emevî, 67
 emr-i bil mâruf ve nehy-i anil münker, 25, 109
 Ensest, 32
 Erozyon, 113
 Felsefe, 4
 Fenomen, 102
 Ferdinant, 36
 Foreign Affairs, 108
 Gayr-i müslim, 10, 15, 26, 60, 115, 116
 God, 20
 Gregoryan, 75
 hristiyanlık, 25
 hukukî, 6, 12, 29, 54, 61, 63, 100, 109, 113, 121, 122, 126, 127, 128
 Hz. Âdem, 24, 31, 45, 100, 128, 135
 Hz. Havva, 45, 100, 135
 Hz. İbrahim, 2, 18, 25, 31, 32, 33, 34, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 110
 Hz. Lût, 32
- Hz. Meryem, 25, 38, 39, 42, 43
 Hz. Osman, 67
 Hz. Ömer İbn Hattab, 14
 Hz. Yakub, 32, 35
 İbrahim'in evlatları, 34
 İbrahimî, 31, 35, 70, 80, 110
 ictihat, 53
 İnsan ebriyogenesi, 16
 İsabella, 36, 50
 İslâm medeniyeti, 10
 İslâm, 9, 11, 14, 29, 36, 43, 54, 56, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 69, 70, 75, 92, 97, 119, 121, 123, 131
 İzhak, 33
 Jami, 11
 Judaism, 1, 25, 35
 Judea, 1
 Judeo, 11, 30
 Judeo Christian, 11
 Kâbe, 32, 73, 77, 79
 Kerbelâ, 67, 68
 Konstantinopolis, 51
 Linguistik, 20
 lokasyon, 21
 Masalih-i Mursalâh, 12
 Muaviye, 67
 Muhammadan, 1
 Murabahacılık, 57
 Musevîlik, 25
 Müsamahakâr, 2
 National Geographic Magazine, 107
 Noriah, 33
 Ömer bin Hattab, 8
 Örf, 4
 Pers, 4, 48, 49
 Pornografi, 59
 recm, 8
 seküler, 60, 61, 63, 75, 114
 sekülerizm, 60
 Selâm, 1, 82
 statüko, 78
 şûrâ, 14, 64, 65
 Yeni Ahid, 26, 44, 59
 Zilfah, 33

Bu kitabın yazarı Mısır'lı Hassan Hathout 1924 yılında doğmuş, 2009 yılında vefat etmiştir. Kendisi tıp doktoru olup, uzun süre Amerika'da çalışmış ve İslâm'ı tebliğ etmiştir. Eser çok faydalı İslâmî bilgiler ihtiva etmektedir:

Birinci bölümde, Allah inancı ele alınmaktadır.

İkinci bölümde, İslâm mezhepleriyle ilgili önemli bilgiler verilmektedir.

Üçüncü bölüm, İslâm ve diğer dinler hakkındadır.

Dördüncü bölümde, İslâm'ın anatomisi incelenmektedir.

Beşinci bölüm ise yaşayan İslâm hakkındadır.

Kitabın asıl özelliği, Müslümanlar arasında sıkça tartışılan pek çok konuyu tıbbî yönden araştırıp yazmasıdır.

Ayrıca kitaba önsöz yazan Suûdî Arabistan eski petrol bakanı Zeki Yemânî'nin ortaya koyduğu görüşler de oldukça önemlidir.